

Møte onsdag den 13. oktober kl. 10President: *K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l*

D a g s o r d e n : Sakene på gårsdagens kart (nr. 3)

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentanter Petter Verner Furberg, Karl J. Brommeland og Thor Lund***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!Tidligere stortingsrepresentant og riksrevisor *Petter Verner Furberg* er død, 75 år gammel.

Petter Furberg møtte som stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet fra Vestfold fra 1969 til 1981.

Petter Furberg var født i Sande i Vestfold den 15. desember 1923. Som for så mange av hans generasjon kom hans skjebne til å bli bestemt av 9. april 1940. Furberg hadde da rukket å fullføre middelskoleeksamen, men krigens utbrudd satte en midlertidig stopper for videre skolegang. Noen læregutt oppgaver på marineverftet i Horten førte han raskt bort i illegalt arbeid. Julaften 1940 ble han arrestert for sin virksomhet. Etter løslatelsen reiste han til Sverige.

Han hadde et ønske om å bli jagerflyger, men da det ikke gikk, mønstret han isteden på som sjømann på tankbåter over Atlanteren og Stillehavet, siden det var stor etterspørsel etter sjøfolk.

Etter krigen engasjerte han seg i mange slags organisasjonsvirksomhet, i sangkor, i idrettsarbeid og etter hvert også i AUF. Han tok eksamen ved skipstelegrafist-skolen i 1948. Fra 1952 og fram til han ble valgt inn på Stortinget arbeidet han ved Marinens Hovedverft i Horten. I denne perioden hadde han også to opphold på Jan Mayen, hvor han først arbeidet som radiotelegrafist og senere som bestyrer.

Petter Furberg var politisk aktiv fra tidlig på 1950-tallet. Han satt i Horten bystyre fra 1953 til 1971, siste periode også som medlem av formannskapet. Han var Arbeiderpartiets gruppefører i Horten bystyre og formann i Horten Arbeiderparti. I fagbevegelsen hadde han flere verv, bl.a. som gruppetillitsmann i Jern og Metall og gruppeformann for tekniske funksjonærer i samme forbund.

På Stortinget var Furberg medlem av landbrukskomiteen fra 1969 til 1973 og medlem av justiskomiteen fra 1973 til 1981, i den siste perioden som nestformann. I februar 1981 ble han valgt til formann i Riksrevisjonen og trådte dermed ut av Stortinget. Han var riksrevisor – etter enstemmig gjenvalg – fram til 1990, da han gikk av med pensjon. Høsten 1973 var han delegat til FN's generalforsamling.

Petter Furberg var et lunt og romslig menneske med stor livserfaring. Gjennom mange år spilte han en viktig rolle i norsk samfunnsliv. Han var åpen, ærlig og utadvendt. På Stortinget redegjorde han for sine standpunkter med mild stemme og klare tanker. I justiskomiteen forfektet han sine liberale anskuelser med både mildhet og styrke. Under sin tid som riksrevisor videreførte og forsterket han Riksrevisjonens internasjonale samarbeid, og

var spesielt opptatt av å gi opplæringsmuligheter til ansatte i riksrevisjoner i utviklingsland.

Både her på Stortinget og i Riksrevisjonen vil vi huske Petter Furberg som det gode mennesket han var, hans dømmekraft, klokskap og integritet.

Tidligere stortingsrepresentant *Karl Johan Brommeland* er død, 86 år gammel. Med ham er en engasjert og respektert politiker og en varm personlighet gått bort.

Karl J. Brommeland var født i Haugesund. Etter handelsutdannelse arbeidet han flere år i shippingkontor før han i 1935 startet Brommeland Radio A/S sammen med sin bror. I sju år var han formann i Norske Radio/TV-handleres Landsforbund.

Brommeland kom tidlig med i arbeidet for Kristelig Folkeparti. Han ble valgt inn i Haugesund bystyre i 1948 og var partiets gruppefører helt til han ble valgt som fast representant på Stortinget fra Rogaland i 1958.

På Stortinget markerte Brommeland seg straks som en ivrig og uredde talsmann for kystens næringer. I hele tre perioder var han medlem av sjøfarts- og fiskerikomiteen. Her tok han opp viktige spørsmål knyttet til skipsfart, fiske og sjøfolks velferd. Brommeland oppfattet seg selv som en typisk distriktsrepresentant. Han tok gjerne opp saker som rørte seg i lokalsamfunnene, og han fikk mange venner og knyttet sterke bånd langs hele kysten.

Karl J. Brommeland hadde også et bredt samfunnsengasjement og markerte seg i den dagsaktuelle debatt, med spennvidde fra utenrikspolitikk til kirkepolitikk. Han la stor vekt på at Kristelig Folkeparti skulle være seg bevisst den kristne verdiforankringen i den politiske hverdagen. Brommeland var medlem av den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite, og ble to ganger valgt som utsending til FN's generalforsamling.

Etter at han sluttet på Stortinget i 1973, engasjerte han seg igjen i lokalpolitikk, menighets- og organisasjonsarbeid. Han gjorde en stor innsats, ikke minst gjennom sin særegne evne til å komme i kontakt med folk og trekke dem aktivt med i oppgaver.

Som idrettsinteressert ung mann var Brommeland med på å stifte Haugesund svømmeklubb. Helt til det siste tok han morgenbad i byens svømmehall.

Karl J. Brommeland var æresmedlem i Haugesund svømmeklubb, Haugesund Kristelig Folkeparti og Rogaland Kristelig Folkeparti. I 1969 ble han tildelt Haugesund bys ærestegn.

Tidligere stortingsrepresentant *Thor Lund* er død, 78 år gammel.

Thor Lund møtte som fast stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet fra Aust-Agder fra 1969 til 1981. Thor Lund ble født 27. mai 1921 og kom opprinnelig fra arbeiderstrøket på Lilleaker i Oslo. Allerede som ungdom engasjerte han seg politisk i AUF. I 1951 flyttet han sammen med sin kone Kaspara til Eydehavn, og ble mekaniker på Nitriden og aktiv både i fagforeningen, i partiarbeid og i kommune- og fylkespolitikken.

Thor Lund var medlem av kommunestyret og ordfører i åtte år i Moland kommune før han ble valgt inn på Stortinget i 1969. Fra 1983 til 1989 var han igjen ordfører i Moland. Lund hadde et bredt og sterkt engasjement i sitt poli-

tiske arbeid. Som kommunepolitiker spilte han en viktig rolle for utviklingen av regionsamarbeidet i Aust-Agder.

På Stortinget var Thor Lund et lojalt medlem av Arbeiderpartiets stortingsgruppe og høyt respektert for sin innsats i sosialkomiteen, hvor han satt fra 1971 til 1981, en periode som var preget av store endringer både i helsevesenet og trygdeordningene. Sosialpolitikk, arbeidstakernes rettigheter, økonomi og rettferdig fordeling engasjerte ham sterkt, ved siden av at stortingsplassen også var en base for å ivareta hjemfylkets interesser. For alle i Aust-Agder som skulle ha løst et problem eller få støtte i en sak i hovedstaden, ble han en viktig kontaktperson.

Han satt som medlem av Nordisk Råd i åtte år fra 1973 og var svært opptatt av å utvikle et tett nordisk samarbeid. Han var stolt av de resultatene som ble oppnådd på dette området, samtidig som han var en pådriver for en videre politisering av det nordiske samarbeidet.

Som så mange andre politikere fra Agder-regionen var Thor Lund opptatt av kraftutbygging, og i 1979 ble han innvalgt i hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Personlig var Thor Lund en beskjeden mann. Han løp ikke på talerstolen i utide. Han var mer opptatt av resultater enn av personlig ære. Han var forsiktig i sin form, men uvanlig sterk i sak.

For sin innsats i kommune- og rikspolitikken ble Thor Lund tildelt Kommunenes Sentralforbunds hederspris og Kongens fortjenstmedalje i gull.

Vi minnes Petter Verner Furberg, Karl Johan Brommeland og Thor Lund med dyp respekt og taknemlighet og lyser fred over deres minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Fra representantene Aud Blattmann, Svein Ludvigsen, Harald T. Nesvik, Jorunn Ringstad, Ola Røtvei og Åse Wisløff Nilssen foreligger søknad om permisjon i tiden fra og med 19. oktober til og med 12. november – alle for å delta i De forente nasjoners 54. ordinære generalforsamlings 2. del i New York.

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Sør-Trøndelag fylke, Tore Nordseth, foreligger søknad om å bli fritatt for å møte under representanten Ola Røtveis permisjon i tiden fra og med 19. oktober til og med 12. november av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
 - For Vest-Agder fylke: Rolf Terje Klungland
 - For Hedmark fylke: Olav Teppen
 - For Møre og Romsdal fylke: Gerd Fladset
 - For Sogn og Fjordane fylke: Håkon Giil
 - For Troms fylke: Elisabeth Aspaker

For Sør-Trøndelag fylke: Inga Balstad

3. Olav Teppen, Elisabeth Aspaker og Inga Balstad innvelges i Lagtinget for den tid de møter for representantene Åse Wisløff Nilssen, Svein Ludvigsen og Ola Røtvei.

Presidenten: Representanten Morten Lund vil fremsette et privat forslag.

Morten Lund (Sp): Jeg vil få legge fram et forslag om å be Regjeringen vurdere presiseringer i folkeregistreringsloven og skatteloven, slik at personer med sterke tilknytningspunkter til landet har skatteplikt til landet.

Presidenten: Representanten Anders Anundsen vil fremsette et privat forslag.

Anders Anundsen (Frp): På vegne av stortingsrepresentantene Thore Aksel Nistad og meg selv har jeg æren av å legge frem forslag om å be Regjeringen foreta nødvendige endringer slik at brøytebiler og utrykningskjøretøy unntas fra krav om piggedekkgift.

Presidenten: De fremsatte forslag vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Man fortsatte behandlingen av
s a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 144. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Dette er den siste trontaledebatten i dette årtusen. Det fordrer at vi setter vår politikk inn i et lengre perspektiv og skisserer de utfordringene vi står foran. Det kan fort bli for ambisiøst å ta «millenniumbriller» på. Men selv i et kortere tidsperspektiv blir en slått av den samfunnsendring Norge har gjennomgått. Ved inngangen til dette århundre var Norge et fattig utviklingsland. Bortsett fra Irland var det Norge som sendte den største andel av befolkningen som innvandrere til Nord-Amerika – årsak: fattigdom. I dag er vi et av verdens rikeste land og opplever selv innvandring fra fattigere deler av verden.

Den folkelige solidaritet var en bærebjelke i oppbyggingen av vårt nasjonale velferdssamfunn. I dag etterspørres vår innsats for flyktninger og fattige medmennesker i utviklingsland og vår innsats i internasjonalt freds- og forsoningsarbeid. Utfordringen til det nyrike Norge er denne: Velger vi internasjonal solidaritet, eller velger vi i vår velstand å være oss selv nok?

Regjeringen velger solidaritetlinjen:

- I statsbudsjettet presenteres en plan for å trappe opp utviklingshjelpen til 1 pst. av brutto nasjonalinntekt, og som et første skritt økes den til 0,89 pst. neste år.
- Regjeringens gjeldsplan for de fattigste og hardest gjeldsrammede land plasserer Norge som et fore-

gangsland. Nå følger andre land etter med lignende planer om gjeldsettergivelser.

- Norges rolle som fredsmegler i områder som Midtøsten og Guatemala, vår deltakelse i fredsoperasjoner på Balkan og vårt lederoppdrag i OSSE viser til fulle at Norge er etterspurt i internasjonalt freds- og menneskerettighetsarbeid.

Regjeringens samfunnsvisjon er et Norge som rekker ut en solidarisk hånd og ikke snur ryggen til andre lands fattigdom, de globale miljøproblemer og kampen for fred og menneskerettigheter. Det er bruk for Norge – et *solidarisk Norge!*

Arbeiderpartiets leder, Thorbjørn Jagland, framhevet i går arbeidet for å hindre spredning av atomvåpen som en av de største utfordringene vi står overfor. Regjeringen deler hans engasjement. Vi legger den største vekt på prøvestansavtalen, som er et av de viktigste internasjonale instrumenter for å hindre spredning av masseødelegelsesvåpen. Norge har som kjent allerede undertegnet avtalen. Vi vil fra norsk side gjøre hva vi kan for å bidra til at avtalen trer i kraft. Amerikansk ratifikasjon er svært viktig i den forbindelse. Jeg vil i samtale med president Clinton kommende fredag gi støtte til hans innsats for å få Kongressen til å ratifisere avtalen. Jeg vil også møte representanter for Kongressen under besøket i Washington og kunne ta saken opp med dem.

I løpet av få generasjoner har Norge gått veien fra et tradisjonspreget bondesamfunn – via industrisamfunnet – til et internasjonalt kunnskapssamfunn. Endringstakten øker i dette samfunnet som preges av informasjons- og kommunikasjonsteknologiens raske utvikling og av globalisering av verdensøkonomien. Vi trenger vilje og evne til nyskaping for å holde tritt, ellers kan vi bli tapere – både som nasjon og som enkeltmennesker.

Regjeringen tar denne store utfordringen på alvor. Både samfunnet som helhet, det politiske system, bedriftene, lokalsamfunnene og hvert enkelt menneske må opprustes med den nødvendige «endringskompetanse». Vi satser på et *nyskappende Norge*, og flere strategier vil bli fulgt:

- Regjeringen har satt i gang et systematisk reformprogram for «et enklere Norge». Vi vil fjerne eller forenkle regler som næringslivet, kommuner og folk flest opplever som byråkratiske hindre for nyskaping og nytenking. Nylig utfordret Regjeringen også det sivile samfunn til å delta. Nær 300 organisasjoner er bedt om innspill.
- Nyskaping i næringslivet, ikke minst i Distrikts-Norge, fremmes ved gode vilkår for nyetablerere og ved å styrke SNDs rolle. Evne til nyskaping og oppstart av nye bedrifter må stimuleres allerede i grunnskolen, noe som skjer ved at elevene får erfaring fra praktiske forsøk.
- Ikke minst er økt satsing på forskning og utdanning viktige ledd i Regjeringens strategi for et mer *nyskappende Norge*. I forskningsmeldingen varsles at forskningsinnsatsen i løpet av en femårsperiode skal opp på gjennomsnittlig OECD-nivå. Opptappingen er allerede igangsatt. Forslaget til statsbudsjett viser den største veksten i offentlige forskningsbevilgninger siden 1993, med en økning på vel 650 mill. kr i forhold til det vedtatte budsjettet for 1999.

Det er også forslag til økt innsats på utdanningssektoren, og vi gir gjerne partier som Høyre og SV honnør for at de hver på sin måte har brakt utdanningspolitikken i fokus.

I en stadig mer omskiftelig verden er det etter Regjeringens syn helt avgjørende å gi folk trygghet i hverdagen – vi vil et *tryggere Norge*. Dette er den tredje, store utfordringen som jeg gjerne løfter fram. En god livskvalitet og et godt samfunn krever at vi utvikler trygghet på flere plan. La meg vise spesielt til tre områder:

Det må skapes trygghet for syke og eldre. Vi gjennomfører nå en omfattende plan for utbygging av tjenestetilbudet innenfor eldreomsorgen. Kommunene bygger stadig flere enerom og sykehjemsplasser.

Regjeringen har også iverksatt omfattende opptrappingsplaner for psykiatri, kreftomsorg og investeringer i nytt medisinsk utstyr ved sykehusene.

Til sammen er utbyggingsplanene for eldreomsorgen og helsetjenesten så krevende at det legger begrensninger på hvilke utgiftsøkninger det innenfor en økonomisk forsvarlig ramme blir rom for på andre områder. La meg likevel framheve noen viktige oppgaver:

Det må skapes større trygghet for liv, helse og eieendom gjennom aktiv bekjempelse av kriminalitet. Regjeringens handlingsplan «Trygghet i sentrum» har alt bidratt til positive resultat i kampen mot storbykriminaliteten. Vi ser tegn til nedgang i både volds- og vinningsforbrytelser, men det er langt igjen. Også i årene som kommer, må kampen mot kriminaliteten styrkes.

I en omskiftelig tid øker også det enkelte menneskes behov for å ha en trygg verdiforankring som gir identitet og sosial tilhørighet i nære og varme fellesskap, og som gir støtte når vi utsettes for spesielle belastninger i livet. Verdikommisjonen skal bidra til en bevisstgjøring om dette. Regjeringens familiereformer – ikke minst kontantstøtten – har som siktemål å øke foreldrenes valgfrihet og gi større mulighet til å bruke mer tid på barna i deres første leveår. Fungerende familier er sammen med et godt barnehage- og skoletilbud og meningsfylt aktivitet i frivillige organisasjoner med på å skape sunne holdninger, gode lokalsamfunn og et tryggere Norge.

Så om den politiske og parlamentariske situasjonen: Skal vi mestre de store utfordringene vi står overfor ved inngangen til et nytt århundre, kreves det vilje til samarbeid; ingen partier kan alene løse disse oppgavene. I en situasjon med en mindretallsregjering – og hvor de mulige alternativer også vil være mindretallsregjeringer – er vilje til samarbeid en forutsetning for at vi skal lykkes, ja for at Norge skal lykkes.

Regjeringen møter Stortinget med en slik vilje. Det gjelder i arbeidet for å gjennomføre opptrappingsplanene innenfor helse- og eldreomsorgen, det gjelder i arbeidet for å sikre folketrygdens framtid, og det gjelder i arbeidet for en framtidsrettet forvaltning av statens petroleumsressurser, herunder organiseringen av Statoil og SDØE, for å nevne noen saker av langsiktig virkning.

Men det gjelder også i arbeidet med å løse statsbudsjettet for neste år i havn. På samme måte som foregående år henvender Regjeringen seg først til det største opposisjonspartiet. Ved tidligere budsjetttrunder hindret Arbei-

derpartiets syn på kontantstøttereformen en forhandlingsløsning den veien. Med Arbeiderpartiets holdningsendring på dette punkt er det skapt en ny situasjon og en ny mulighet. Det er positivt. Regjeringen er derfor innstilt på å prøve ut denne forhandlingsmuligheten, men forhandlingene kan bli krevende. Bare de konkrete drøftingene vil vise om vi lykkes. Hvis de ikke fører fram, vil vi måtte søke løsninger med partiene til høyre.

En løsning er uansett avhengig av at vi kan ta ansvar for sluttresultatet. Det må bety en ansvarlig budsjettamme, som gir grunnlag for fortsatt høy sysselsetting og ytterligere rentereduksjoner samt prioritering av områder som eldre, helse, utdanning, miljø, bistand og distriktpolitikk.

Arbeiderpartiet legger vekt på rettferdig fordeling. Det gjør også Regjeringen. Og vi har tatt opp denne utfordringen, bl.a. i utjanningsmeldingen. Vi drøfter gjerne også ytterligere skattegrep i så måte, men vi må ikke ty til tiltak som blir en alvorlig trussel mot bedriftene og arbeidsplassene. Vi må ta vare på den høye sysselsettingen.

Da jeg hørte opposisjonsleder Thorbjørn Jagland i går, var det tendenser til en elendighetsbeskrivelse som ikke samsvarer med virkeligheten. Vi har uløste oppgaver som vi går løs på, men vi har ikke lov til å glemme:

- at norsk økonomi er solid
- at vi har høy sysselsetting og lav ledighet
- at Regjeringen har lagt fram og fått tilslutning til de største helseplaner på årtier
- at Regjeringen, bl.a. gjennom utjanningsmeldingen, har tatt opp de økende forskjeller som utviklet seg på 1990-tallet

Regjeringen sitter heller ikke passiv i forhold til truende ledighet innenfor verfts- og leverandørindustrien, tvert om, vi legger bl.a. opp til bygging av nytt forskningsfartøy, kystvaktfartøy og to hurtigruteskip, og videre – med tanke på leverandørindustrien – lettelser i produksjons- og CO₂-avgiftene og et tilpasset opplæringsprogram for permitterte.

Regjeringen sitter heller ikke passiv overfor behovet for strukturendringer på finansmarkedet. Vi vil i kredittmeldingen nå i høst legge til rette for nødvendige endringer, ikke bare sitte passivt å ta imot konsesjonssøknader i forbindelse med utenlandske institusjoners oppkjøp.

Regjeringen vil fortsatt søke samarbeid fra sak til sak og fra budsjett til budsjett med de partier som åpner for løsninger som sentrumspartiene kan ta ansvar for. Sentrumsregjeringen har allerede oppnådd betydelige resultat de to første årene. Men det er mer vi vil ha gjort, og vi ønsker tid og muligheter for det i arbeidet for et *solidarisk*, et *nyskapende* og et *tryggere* Norge. Jeg kan ikke se at andre regjeringsalternativer i dag har bedre styringsmuligheter. Regjeringen vil bekrefte sin vilje til fortsatt ansvar og styring, og til et konstruktivt samarbeid med Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg er enig med statsministeren i at det er skapt en ny situasjon, bl.a. fordi sentrumspartiene nå ønsker et samarbeid med Arbeiderpartiet om fordelingspolitikken. Det kunne være fristende å

gå videre på det nå, men siden det er oppstått en ganske dramatisk situasjon i forbindelse med militærkuppet i Pakistan, har jeg lyst til å knytte et par kommentarer til det og spørre statsministeren om det.

Først vil jeg si at jeg er glad for at statsministeren sa noe om prøvestansavtalen og ratifikasjon av den. Hvis avtalen ikke ratifiseres av Senatet, er det fare for et nytt atomvåpenkappløp. Det kan også bli et annerledes atomvåpenkappløp, der despotiske regimer og terroristgrupper kan holde verden som gisler ved hjelp av atomvåpen. Dette spørsmålet er blitt enda mer aktuelt etter militærkuppet i Pakistan. Pakistan er et av de landene som vil kunne starte et nytt atomvåpenkappløp sammen med India hvis prøvestansavtalen ikke blir ratifisert. Dette vil bety en ytterst farlig utvikling for hele verden. Legg merke til at anklagene mot den avsatte statsminister nettopp er at han har vært for mild eller for ettergivende i forhold til India i forbindelse med konflikten i Kashmir.

Vi har ikke oversikt over situasjonen i landet, men det synes klart at den lovlig valgte regjering er satt til side av militære styrker. Det er nødvendig at vi reagerer på dette med samme styrke som vi gjorde i forhold til militærkuppet i Hellas, i Chile og mange andre steder. Den bevegelse som jeg representerer, arbeiderbevegelsen, må vurdere å sette i gang det samme aktive solidaritetsarbeid i forhold til dette som vi gjorde i forhold til disse andre militærkuppene.

Jeg vil spørre hva slags holdning den norske regjering har akkurat på dette tidspunktet. Jeg er klar over at vi ikke kjenner situasjonen, men det er nødvendig at vi reagerer.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Jeg er selvsagt enig med Arbeiderpartiets parlamentariske leder i at den situasjonen som i går ettermiddag oppstod i Pakistan, er ytterst alvorlig. Og dessverre er det ikke første gang vi opplever slike kupp i Pakistan mot lovlig valgte regjeringer. Regjeringen vil derfor selvsagt reagere, og reagere skarpt, mot det som skjer. For oss er det et grunnprinsipp at land skal styres med demokratisk valgte parlament og regjeringer, og ikke gjennom militærregimer, uansett hvilken farge de måtte ha og uansett i hvilke land det måtte være. Så det er grunn til å reagere på tilsvarende måte her som i forhold til andre land som har opplevd militærkupp og som representanten Jagland nevnte eksempler på.

Når det så gjelder samarbeidet i Stortinget om neste års statsbudsjett, minner jeg om at vi også i de to foregående år faktisk prøvde forhandlinger med Arbeiderpartiet først. Det er altså ikke noe nytt. Men alle vet hvorfor de strandet. Det skjedde på grunn av at Arbeiderpartiet så kontantstøtten som en hindring for en budsjettløsning. Nå gjør ikke Arbeiderpartiet lenger det. Det er det nye i situasjonen, som gir en åpning og en mulighet som tidligere ikke har eksistert.

Carl I. Hagen (Frp): Statsministeren var i sitt innlegg inne på trygghet i hverdagen, og nevnte også spesielt trygghet i hverdagen for de eldre. Jeg går ut fra at statsministeren er enig i at vårt ansvar er først og fremst for de pleietrengende eldre. Heldigvis er det veldig man-

ge eldre som greier seg bra og som ikke har problemer, men det er de pleietrengende eldre vi bør vise et langt større ansvar for.

Nå er det avdekket om igjen og om igjen meget dramatiske forskjeller fra kommune til kommune når det gjelder kvaliteten og omfanget av tilbud om omsorgstjenester til pleietrengende eldre. Denne forskjellen har vært vedvarende de siste 20 årene. Det kommer an på hvilken kommune man bor i om pleietrengende eldre får nødvendige omsorgstilbud, fordi det er et kommunalt ansvar. Vi ser altså at det ikke virker når det gjelder det som burde være et prinsipp, at alle pleietrengende eldre burde ha den samme rett til det samme tilbud uavhengig av bosted, idet alle har betalt inn sine avgifter til folketrygdsystemet.

Nå har også Tove Stangnes, forbundsleder i Norsk Helse- og Sosialforbund, «fått nok», som det stod i Dagsavisen i går. Hun mener at kommunene bør fratas ansvaret for de eldre, og hun sier:

«Når de eldre ikke får den pleie de trenger, er det kanskje på tide å se på noen gamle kjepphester. Det kommunale selvstyret for eksempel, ...»

Vil Regjeringen nå aktivt vurdere å overføre det finansielle ansvaret for eldreomsorgen i Norge til staten, og innføre lovfestede rettigheter for alle pleietrengende eldre til å få det samme omsorgstilbud uavhengig av bosted?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Regjeringen er enig med Fremskrittspartiets parlamentariske leder i at det fortsatt er mye som gjenstår når det gjelder å bygge ut omsorgstilbudet for eldre, og spesielt for de pleietrengende. Det er også grunnen til at et samlet storting har vedtatt en kraftig opptrappingsplan for eldreomsorgen, som først og fremst skal sikre sykehjemsutbyggingen og enorm der for dem som ønsker det, og flere omsorgsboliger. At vi midt i en slik opptrappingsplan skal kaste helt om på systemet, frata kommunene ansvaret og gjøre det til statlig, må jeg si at jeg stiller meg sterkt tvilende til. Jeg er ikke sikker på at det ville være en bedre løsning at staten satt med ansvaret for eldreomsorgen rundt omkring i alle landets mange hundre kommuner, for utbyggingen av eldreomsorgen krever etter mitt syn også en best mulig lokal kunnskap og kjennskap til den konkrete situasjonen i vedkommende kommune, som tross alt kommunale myndigheter som står de eldre i kommunen nærmest, har.

Vi er villige til å se på reformer som kan gjøre eldreomsorgen mer effektiv, men vi tror altså ikke at et sånt grep som uten videre å gjøre omsorgen til et statlig ansvar, løser de utfordringene vi står overfor. Det gjør heller ikke det som Fremskrittspartiet har vært inne på i andre sammenhenger, om en øremerket tilskuddsordning til utbygging av sykehjem, fordi det lett kan vri omsorgstilbudet i én bestemt retning og bort fra andre omsorgsordninger, bl.a. den hjemmebaserte.

Når tror jeg Stortinget skal konsentrere seg om å gjennomføre den opptrappingsplanen vi har vedtatt, og så får vi se resultatene av den.

Jan Petersen (H): Det synes som om regjeringspartiene og Arbeiderpartiet nå er ganske nær en enighet om neste års budsjett, og jeg registrerer at også statsministeren ser at det har sin pris. I Bergens Tidende i dag får han spørsmålet: «Er du forberedt på å skuffe mange av dine egne velgere ved dette nye samarbeidet?» Og han svarer: «Det er ikke mulig å gjøre alle velgere til lags.» Det tror jeg han har helt rett i. Han vil skuffe ganske mange borgerlig innstilte velgere.

Det som er det spesielle og det særpregede ved den måten Regjeringen legger opp budsjettforhandlingene på, er i og for seg ikke at man snakker med Arbeiderpartiet først, som det største partiet, men at man nettopp gir Arbeiderpartiet valget og førsteretten. Hvis samtalen fører frem til enighet, er ikke Regjeringen interessert i å undersøke andre muligheter. Det betyr at de er nødt til å vurdere og gjette seg frem til hva de ikke kunne få til med andre partier.

Nå er i grunnen mitt spørsmål: Hva er det egentlig Regjeringen regner med at de ikke kan få til i samarbeid til høyre, som de altså regner med å få til i samarbeid med Arbeiderpartiet? Er det f.eks. det at de ikke kan greie å få beskattet folk enda hardere enn det de nå gjør? Arbeiderpartiet krever jo 2 milliarder kr i økte skatter, som kommer oppå flere av Regjeringens forslag. Det dreier seg, så vidt jeg skjønner, om bl.a. elavgiften, som jo rammer uansett om det gjelder minstepensjonister eller børsmeglere. Jeg skjønner at statsministeren er bekymret for at dette skal gå ut over bedriftslivet, og det er jo ikke all verden Regjeringen har gjort i forhold til småbedriftene. Og mitt avsluttende spørsmål blir: Tror virkelig statsministeren det er mulig å ramme bedriftenes eiere uten at man også rammer bedriftene, arbeidslivet og arbeidsplassene?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Det er nok en litt for kjapp konklusjon Høyres leder trekker når han sier at det ser ut som Regjeringen og Arbeiderpartiet allerede er nær en løsning. Forhandlingene har tross alt ikke startet ennå, men vi har registrert at det er en plattform og et grunnlag for å forhandle. Men vi har ikke lagt skjul på, som jeg også sa i mitt innlegg, at det blir krevende forhandlinger, fordi det er en del områder vi i utgangspunktet ser ulikt på. Det gjelder bl.a. hvordan en skal innrette skatte- og avgiftsendringer for at de ikke skal ramme bedrifter og arbeidsplasser. Jeg ser ikke bort fra at vi innenfor den ramme og det hensyn kan finne grep som gjør det mulig å ta noe fra en del av dem som tjener aller mest, og som også tar det ut i forbruk – og noen av dem demonstrerer jo det forbruket til fulle – uten at det rammer bedriftene og den kapitalen som arbeider i bedriftene. Og det er en viktig forskjell.

Når Jan Petersen gjør det til et stort spørsmål at Arbeiderpartiet på en måte får første muligheten, er det faktisk ikke noe nytt. Det hadde de også i fjor og i forfjor. Men da stod kontantstøtten i veien for at Arbeiderpartiet ville være med på en løsning. Og det ville jo være ganske forunderlig og ulogisk når Arbeiderpartiet for første gang sier at nå skal ikke *det* lenger stå i veien, at vi for første

gang skal si at nei, vi vil ikke forhandle med dere – vi vil hoppe over Arbeiderpartiet denne gangen. Det ville være temmelig uforståelig, og da ville alle med en viss rett kunne si at dere har jo aldri hatt noen interesse av å finne noen løsning med Arbeiderpartiet.

Vi ser fordeler i det, fordi vi tror vi kan oppnå en del når det gjelder fordeling, som det er vanskeligere å oppnå med høyrepartiene. Vi kan også oppnå at den private sektor får ta noe av den innstramming som vi må gjøre i vår økonomi. Høyrepartiene vil jo bare at det skal skje på offentlig sektor, på tross av at det private forbruket stiger sterkere enn det offentlige. Og vi kan få til en bedre miljøpolitikk, en kombinasjon av elavgift og økt satsing på alternativ energi og enøk, og skattelettelser i bunnen. Dette er en pakke fra Regjeringens side som Arbeiderpartiet nå ser ut til å godta. Det har dessverre ikke høyrepartiene gjort.

Kristin Halvorsen (SV): Det var en ganske merkelig dag i går. Det var et ytterst fredelig storting som diskuterte trontalen, verdensborger nr. 6 000 000 000 ble født, og omtrent samtidig var det militærkupp i Pakistan. Det siste betyr en veldig bekymringsfull situasjon for verden, for den regionen og for oss, fordi Pakistan og India er i en alvorlig konfliktsituasjon rundt Kashmir, og begge land har tilgang på og besitter atomvåpen.

I denne situasjonen har Norge også et spesielt ansvar, fordi mange nordmenn har nære bånd til Pakistan og er bekymret for besteforeldre, tanter og onkler og andre slektninger. Det betyr at Regjeringen umiddelbart må reagere – Bondevik er statsminister også for dem. Det første som må gjøres, er at det gis en kraftig formell norsk reaksjon og en kraftig protest. Det andre som må gjøres fra Regjeringens side, er å ta et initiativ til en felles vestlig reaksjon overfor Pakistan. Og i et slikt initiativ må Regjeringen umiddelbart ta kontakt med USA, fordi USA var under tidligere militærregimer i Pakistan deres viktigste støttespiller. I den situasjonen som nå har oppstått og som er farlig for mange, må ikke et nytt militærregime i Pakistan ha allierte noen steder.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Jeg er, som jeg også sa i mitt svar til Thorbjørn Jagland, enig i alvorret i det som skjedde i Pakistan i går ved at et militærregime synes å ta over, og i særdeleshet også selvsagt på grunn av den faren dette representerer når det gjelder bruk av atomvåpen. Jeg kan derfor forsikre om at Regjeringen klart og entydig vil gi uttrykk for sin protest mot det. Jeg kan også forsikre om at vi vil ta kontakt med andre land for å vurdere hva vi i fellesskap kan gjøre i denne situasjonen.

Det er helt riktig som SVs leder sier, at USA selvsagt her som i mange andre sammenhenger spiller en nøkkelrolle. Det er naturlig å drøfte dette også med USA. Og jeg får faktisk selv en ganske enestående anledning til å gjøre det med landets president når jeg skal ha møte med ham i Washington på fredag. Det vil være naturlig at Pakistan, etter det som skjedde i går, kommer som et tilleggspunkt på den dagsordenen vi allerede er blitt enige

om for våre samtaler. Vi ser på dette som dypt alvorlig, og skal behandle saken i samsvar med det.

Thorbjørn Jagland (A): Statsministeren sa at Regjeringen har samme mål som Arbeiderpartiet når det gjelder rettferdig fordeling. Så advarte han mot økte skatter på bedriftene. Det er Arbeiderpartiet enig i. Vi er ute etter å beskatte dem som har hatt store kapitalinntekter, og som ifølge Regjeringens egen melding om utjæmningspolitikken har tjent stort på oppgangen på 1990-tallet. Men det er jo Regjeringens egen skattepolitikk som rammer bedriftene. Man er altså ikke villig til å legge noe beskatning – i alle fall ikke i dette statsbudsjettet – på de økte kapitalinntektene. Derimot er man fullt villig til å legge større skatter på vanlige lønsmottakere.

Men hva er en bedrift? Jo, en bedrift er stort sett lønsmottakere. Så økte skatter på lønsmottakere er virkelig økte skatter på bedriftene. Slik virker jo systemet. Vi vil si nei til det, men vi ønsker økte skatter for dem som har tjent stort på oppgangen på 1990-tallet, og det vil ikke ramme bedriftene.

Så har jeg lyst til å spørre statsministeren om noe, for regjeringspartiene er jo villig til å forhandle med Arbeiderpartiet om fordelingspolitikken, men så er man i neste omgang villig til å gå til Høyre og Fremskrittspartiet hvis det ikke fører fram. Statsministeren sa nettopp i replikkvekslingen med Jan Petersen at de ønsker samtaler med oss fordi de kan få til ting på fordelingspolitikken som de ikke kan få til med Høyre og Fremskrittspartiet. I forhandlinger med Høyre og Fremskrittspartiet vil resultatet bli det stikk motsatte av hva man kan få til med oss. Kan man forklare denne logikken, at man er villig til å gå én linje først, og så den stikk motsatte retningen etterpå hvis den første ikke skulle føre fram?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Den samarbeidsviljen/fleksibiliteten er det ikke bare sentrum som har. Jeg får minne Arbeiderpartiets leder om hva han selv sa på sitt partis landsmøte i fjor. Han var i en gitt situasjon villig til å samarbeide med Høyre, og Høyre var i en gitt situasjon – som de definerte som en krise – villig til å samarbeide med Arbeiderpartiet. Om sentrum har den muligheten til å samarbeide med høyrepartiene, burde det vel overraske enda mer at Arbeiderpartiet faktisk åpnet for det i fjor. Da avviste Arbeiderpartiet Regjeringens forslag til økt kapitalbeskatning – siden Jagland spurte spesielt om det. Vi er klar over at de gjorde det med den begrunnelse at økt kapitalbeskatning også betyr en økning av den alminnelige skatteprosenten fra 28 til 29. Men det kombinerte Regjeringen i fjor i sitt forslag med lettelser i bunnen, slik at det skulle ha en sosial profil.

28 pst. er jo den alminnelige kapitalbeskatningsprosenten. Den foreslo Regjeringen å øke. Det gikk Arbeiderpartiet, i kompaniskap med høyrepartiene, imot. Derfor har vi ikke sett noen grunn til å gjenta det forslaget i år, men vi skal være villige til å drøfte andre forslag som kan ha noe av den samme virkning. Det er for øvrig interessant å merke seg at LOs leder, som er medlem av Arbeiderpartiets sentralstyre, har gått enda lenger enn

(Statsminister Bondevik)

Regjeringen gjorde i fjor, når det gjelder å øke kapitalbeskatningen. Han foreslo å øke den fra 28 pst. til 30 pst., men han har tydeligvis ikke fått gjennomslag i Arbeiderpartiets sentralstyre.

Dette bekrefter at det er ikke bare regjeringspartiene som er villige til å samarbeide med ulike partier i Stortinget. Det har faktisk både Arbeiderpartiet og Høyre vært – til og med seg imellom. Dette illustrerer vel noe av situasjonen i norsk politikk. Sentrumpartiene ligger i sentrum i økonomisk politikk og har en større frihet til å samarbeide til ulike sider, og det er vel også noe av begrunnelsen for at sentrum pr. i dag er det mest styringsdyktige alternativet vi har når det gjelder regjering.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Tom Thoresen (A): Vi blir dessverre til stadighet minnet på at verden ikke er så trygg og så forutsigbar som vi håper, og av til tror. Norge har i løpet av det siste året vært involvert i en militær konflikt på Balkan, og står overfor betydelige gjenoppbyggingsoppgaver i det samme området. Vi står overfor situasjoner hvor både vår internasjonale solidaritet og vår evne til å støtte demokratisk utvikling vil komme på store prøver.

Vi står i en situasjon hvor vi i går fikk høre om et militærkupp i Pakistan, og hvor nyhetsmediene kunne fortelle at en av grunnene for militær maktovertakelse av det demokratiske, sivile regimet var at regimet hadde vært for ettergivende i forhold til konflikten med India om Kashmir. Vi står også i en situasjon hvor dessverre mye taler for at det amerikanske senatet ikke vil godta den framforhandlede prøvestansavtalen. Dette gjør verden litt utryggere. Det at USA muligens ikke godtar prøvestansavtalen – vi håper i det lengste at de i hvert fall ikke stemmer den ned – samtidig som land med atomvåpenpotensial ikke er under betryggende demokratisk styre, skaper kanskje vår tids største internasjonale utfordringer.

Jeg sier ikke dette i mitt innlegg fordi jeg tror det eksisterer noen stor uenighet om dette f.eks. mellom Regjeringen og opposisjonen i Stortinget, men jeg sier det fordi det er en så alvorlig utfordring for oss alle, at vi må bruke de politiske krefter, den politiske kløkt og det politiske samarbeidsklima vi måtte ha, for å få løst og få gitt Norges bidrag til å løse disse alvorlige konfliktene i verdenssamfunnet.

Det er gjerne slik at våre hjemlige problemer og utfordringer blir størst, fordi det er de som rammer oss og utfordrer oss nærmest. Like fullt tror jeg det er riktig, slik både Arbeiderpartiets leder og statsministeren gjorde i sine innlegg, å minne om at vi først og fremst er plassert et sted i verden, og at vi må ta ansvaret for utfordringene der.

Det sies at det er en ny politisk situasjon i Stortinget, en ny parlamentarisk situasjon. Det er, så langt jeg kan bedømme det, både riktig og galt. Stortinget har nøyaktig den samme sammensetning som det nå har hatt i vel to år. Det eksisterer i prinsippet de samme muligheter for ulike samarbeidskonstellasjoner, og det eksisterer i prin-

sippet de samme valg for hvem som ønsker å samarbeide med hvem. Men selvfølgelig vil kanskje vår alles både bedømmelse og historieskrivning her være noe avhengig av ståsted både i forhold til hva som utløser samarbeid, og i forhold til hva som forhindrer det.

For Arbeiderpartiet har det i den situasjonen vi har i Stortinget nå, vært særdeles viktig å lytte til de signaler som kommer fra Regjeringen selv, om at man ønsker en bedret fordelingspolitikk, og at representanter for Regjeringen selv sier klart at en bedre fordelingspolitikk kan man bare få i stand i et samarbeid mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet. De utsagn, denne nye situasjonen, har Arbeiderpartiet tatt på alvor. Som kjent har det vært et foreløpig møte mellom Arbeiderpartiets ledelse og statsministeren og finansministeren, og de signalene og meldingene som er kommet fra dette møtet, er at de krav og de synspunkter Arbeiderpartiet har lagt fram som en forutsetning for at et slikt samarbeid kan finne sted, er et godt utgangspunkt for å forhandle videre.

Jeg vil si at fordelings spørsmål, altså hvem som skal betale til fellesskapet for å få løst de store oppgavene fellesskapet står overfor, er blant de viktigste spørsmål et samfunn kan ta fatt på. Vi har vært gjennom en rekke store skattereformer. Vi ser at ulikhetene brer seg i det norske samfunn, men vi ser også at skattegrep som søker å rette opp dette f.eks. ved å ta fra de midlere og høyere lønnsinntekter, slik Regjeringens forslag er med på, antakelig ikke har store sjanser til å løse det fordelingsproblemet. Det store skillet i Norge i dag går mellom dem som har sin inntekt fra lønn, og dem som har sin inntekt fra kapitalgevinster, fra spekulasjoner og fra andre former hvor skattetilpasning i seg selv kan trylle vekk store formuer og store inntekter. Hvis det skal bli et samarbeid om høstens budsjett, vil det fra Arbeiderpartiets side være tvingende nødvendig å få gjort noen avgjørende grep i denne alvorlige skjjevheten, samtidig som vi ønsker å styrke budsjettet på en del avgjørende punkter.

La meg også få nevne to andre elementer som ligger i det opplegg Arbeiderpartiet har presentert for Regjeringen. På to ganske innfløkte områder har vi avgiftssystemer i Norge som skal søke å nå ulike mål bortsett fra det å skaffe inntekter for statskassen. Avgift på energi, på elektrisk strøm, skal på den ene siden skaffe inntekter, men på den annen side også søke å påvirke atferd, slik at vi får en fornuftigere utnyttelse av energi i det norske samfunn. Det er ikke noe stort mål i seg selv at husholdningene skal påføres sterkt økte utgifter. Det som er målet, er å sørge for at husholdningene kan få en fornuftig stimulans til å husholdere med energien, slik at kvaliteten ikke går ut over det vi må søke å løse.

Fra Arbeiderpartiets side tror vi det er vel verdt å se på om et topssystem kan løse den store utfordringen på en bedre måte. På et annet område, nemlig i alkoholpolitikken, står vi overfor et avgiftsregime som alle nå ser skaper betydelige problemer. Fra mitt geografiske ståsted kjenner jeg det ganske sterkt i forhold til grensehandelsutfordringen, hvor altså alkohol som en betydelig lokkevare trekker vesentlig av den omsetningen vi hadde håpet å holde innenlands, over grensen. Det er en betydelig utfor-

dring i seg selv. Det samme er tilgangen på illegalt framskaffede eller produserte alkoholholdige drikkevarer.

Vi er enige om våre alkoholpolitiske målsettinger. Men når det gjelder å opptre legalt i forhold til både legitimiteten og avgiftsregimet, tror vi fra Arbeiderpartiets side at det kan settes et spørsmålsteget ved den faktiske provenyvirkning etter hvert som så store deler av omsetningen enten foregår over grensen eller langs illegale kanaler, og at det er på tide å ta et avgjørende grep også når det gjelder avgiftsregimet for og tilgjengeligheten på alkoholholdige drikkevarer. Det er viktig av hensyn til grensehandelen, det er viktig av hensyn til at norsk lovgivning må føles legal, det er viktig å analysere avgiftsregimet ut fra provenyvirkinger, og vi regner med at dette arbeidet nå må settes i gang umiddelbart, slik at vi kanskje kan ha et nytt system å holde oss til her innen revidert nasjonalbudsjett til neste år.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lodve Solholm (Frp): Representanten Thoresen snakka om Forskjells-Noreg, og at det er forskjellar i dette landet som vi som politikarar bør ta tak i. Og då vil eg nemne det som etter mitt skjønn iallfall kanskje er den mest alvorlege forskjellen: Det er forskjellen på det tilbodet pleietrengande eldre får i dette landet, avhengig av kvar dei bur, og avhengig av den kommunale økonomien.

Framstegspartiet har hevda i lengre tid at dette kan vi gjere noko med dersom vi endrar systemet. Dersom vi lèt staten overta det finansielle ansvaret, det økonomiske ansvaret for desse tenestene, og kommunane berre får den utøvande delen av arbeidet, vil ein få eit likt tilbod for alle pleietrengande eldre i Noreg utan omsyn til kor dei bur, og utan omsyn til kommunane sin økonomi. Dette vart utruleg nok også framheva på leiarplass i dagens VG, der dei m.a. hevdar at den rette måten kanskje er å gå til det steget at staten får det finansielle ansvaret, og at ein på den måten får eit likt tilbod. Det burde vere ein sjølvsgd ting at alle pleietrengande eldre i dette landet får eit likt tilbod utan omsyn til kvar dei bur, og utan omsyn til den einskilde kommunen sin økonomi.

Vil Arbeidarpartiet i dei forhandlingane med Regjeringa som dei no går inn i om neste års statsbudsjett, arbeide for at vi får ei slik ordning?

Tom Thoresen (A): Vi har et system med kommunalt selvstyre. Vi har et system hvor vi ønsker at de lokale utfordringene skal møtes med den kunnskap som fins rundt i landets kommunestyre. Vi vet at det fins ulikheter, vi vet at det fins ulik standard i grunnskolen, og vi vet at det fins ulik standard når det gjelder sykehjem og innenfor aldersomsorg. Men hvis alt dette skulle vært sentralstyrt, er vi langt fra sikre på at vi hadde fått en lokal tilpasning til de lokale behov som foreligger. Det dette etter min oppfatning til sjuende og sist handler om, er i hvilken økonomisk stand kommunene er til å løse de store utfordringene med de lokale tilpasningene som må være der. Her er det kommunenes ubundne midler som bestemmer

de kommunale prioriteringene, altså det som på forhånd ikke er øremerket for det ene eller det andre formål. Derfor er det blant Arbeiderpartiets krav overfor Regjeringen i de forhandlinger vi nå skal gå inn i, et forslag om å styrke kommunenes frie midler med 1 milliard kr.

Lars Rise (KrF): Representanten Thoresen har vært en av de beste og dyktigste forsvarere av den såkalte 36,9-strategien. Men i dag forsvarte representanten Thoresen en historieskrivning som Thorbjørn Jagland både i går og i dag, og også Syliva Brustad i går kveld, stod for, nemlig at sentrum har endret strategi, og dette må klargjøres nærmere. Jagland forklarte selv veldig greit den 24. oktober 1997 hvorfor det var umulig å forhandle med regjeringspartiene. Han sa at:

«vi kan ikke være med på noe vi er helt imot og som vi sa fra i valgkampen om at vi er imot. Der må Regjeringen finne løsninger sammen med de partiene som er for det Regjeringen går inn for».

...

«Det er Fremskrittspartiet og Høyre som er enig i den nye regjeringens opplegg for kontantstøtte som forbeholdes noen enkelte barnefamilier.»

Representanten Thoresen kan helt sikkert forklare nærmere om det er Arbeiderpartiet eller sentrum som har endret strategi. Vi fikk altså høre i går at tidligere var sentrumspartiene imot å utjevne forskjeller mellom rike og fattige, men nå hadde vi plutselig signalisert at vi er for. Samtidig minnet statsministeren her om at Arbeiderpartiet sammen med Høyre stemte mot å endre skatteprosenten fra 28 pst. til 29 pst.

Jeg må først få spørre representanten Thoresen: Hvorfor stemte Arbeiderpartiet mot et slikt forslag fra Regjeringen så sent som i fjor høst? Og for det andre må jeg be representanten Thoresen om å dokumentere nærmere når sentrumspartiene endret strategi. Når sa sentrumspartiene at de var interessert i å utjevne forskjellene mellom rike og fattige, noe de da ikke skulle ha vært tidligere?

Tom Thoresen (A): Jeg vet ikke om dette bør utvikle seg til en konkurranse i historieskrivning, men Arbeiderpartiets regjering gikk altså av etter forrige valg, ikke bare fordi den politiske sammensetningen var slik i Stortinget at det var for dårlige muligheter til å få gjennomslag for Arbeiderpartiets politikk, men også fordi alle de andre politiske partiene hadde erklærte målsettinger om å bringe fram et alternativ til Arbeiderpartiets politikk.

Så samarbeider Regjeringen to budsjettår på rad med Høyre og Fremskrittspartiet. Så legger den fram en utjævningsmelding for Stortinget, og medlemmer av Regjeringen og representanter for regjeringspartiene sier selv at dersom vi skal komme videre i fordelingspolitikken, i utjævningspolitikken, så er det et samarbeid mellom sentrum og Arbeiderpartiet som må til. Jeg oppfatter det som kraftige signaler og som nye signaler. Men det kan selvfølgelig skyldes at jeg ikke har hørt godt nok etter på bisetningene ved tidligere anledninger. I alle tilfeller oppfatter jeg det som en klar invitasjon til Arbeiderpartiet om samarbeid på et viktig økonomisk felt, kanskje

det viktigste økonomiske feltet vi står overfor, da man selv innser at dette problemet kan man ikke løse sammen med høyrekreftene i politikk og i storting. Dette samarbeidsklimaet – det at Regjeringen ber Arbeiderpartiet om samarbeid, og at Arbeiderpartiet sier at ja, under visse forutsetninger kan vi stille opp – er det viktige i den nye situasjonen.

Per-Kristian Foss (H): Replikkrunder med Arbeiderpartiets parlamentariske nestleder Tom Thoresen blir ofte historiske manuduksjoner, grensende inntil statsvitenskap. Representanten er best på krig og fred. Jeg henviser her til første del av innlegget. Den nye tese derimot om at det var noe nytt at opposisjonspartier ved valg gjerne har som ambisjon å danne et regjeringsalternativ til sittende parti, er ikke ny. Men hvis det i seg selv er såpass fryktinngytende at det får Arbeiderpartiet til å gå av, så er det vel det som er noe nytt. Men jeg registrerer tesen, og vi skal notere oss den bak øret. Det kan vel tenkes at 36,9 blir en mer varig tese enn mange hadde fryktet eller håpet.

Det var en annen del av innlegget jeg ville gripe fatt i. Når representanten, som ofte holder tidløse historiske innlegg, også blir uten tidsforankring i omtalen av aktuelle problemer, reagerer jeg. For når representanten omtaler grensehandelsproblemer som om det nå er på tide å ta et «grep», hvilken tid er det da han snakker om? Jeg minnes at representanter for det samme parti sa det samme om alkoholavgiftene i fjor. Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett inviterte vi Arbeiderpartiet med på å sette ned avgiftene. Da var det ikke noe forlik, og det var mulig for Arbeiderpartiet å gjøre det. Men da sa man at det ikke var på tide midt i året, men mot slutten av året. Nå er vi på slutten av året. Nå står vi overfor et nytt budsjett. Da registrerer jeg at Arbeiderpartiets krav til Regjeringen er at de ikke skal sette ned disse avgiftene i budsjettet for år 2000, men komme tilbake til det i revidert nasjonalbudsjett – altså akkurat på det tidspunktet da Arbeiderpartiet i inneværende år sa at man kunne ikke gjøre det ved revidert nasjonalbudsjett, for det måtte gjøres ved behandlingen av et ordinært budsjett.

Jeg bare inviterer representanten til å elaborere litt over begrepet «på tide».

Tom Thoresen (A): Jeg har den erfaring med Per-Kristian Foss' elskverdigheter at balansen mellom kompliment og sarkasme av og til er så hårfin at jeg undertiden har litt vanskelig med å forholde meg riktig til det.

Det nye i situasjonen, som muligens Per-Kristian Foss ikke liker, men som jeg synes er interessant, er at Regjeringen selv etterspør drahjelp for å forbedre den norske fordelingspolitikken, og at Regjeringen selv helt åpenbart ser at det ikke kan skje i et samarbeid med de to høyrepartiene i Stortinget. Det er vel også ganske tidløst i den forstand at i fordelingspolitikken, der vi skal ta de virkelige fordelingsgrepene, kjenner jeg heller ikke til – og Per-Kristian Foss får unnskyldte meg at jeg også her faller litt tilbake til historien – noen eksempler på at Høyre har gått foran. Og det er altså det som er vår største økonomiske utfordring i den situasjon vi står oppe i nå.

Arbeiderpartiet velger å ta Regjeringen på alvor når Regjeringen selv sier at den ønsker en bedre fordeling. Der har Arbeiderpartiet mange gode forslag og noen viktige krav. Det er på det grunnlag vi nå skal prøve å komme fram – i år.

Presidenten: Replikkrundskiftet er omme.

Siv Jensen (Frp): I en trontaledebatt er det ofte slik at man bruker veldig mye tid på å snakke visjonært om fremtiden. Man bruker ganske mange fine ord om hvor man skal, og hvilke utfordringer man står overfor for fremtidens Norge. Jeg synes at i en slik debatt er det ganske viktig også å stoppe opp og se litt på hva som faktisk er hverdagen. For hvis vi ikke kan klare å løse hverdagslige utfordringer, hvordan skal vi da kunne klare å løse fremtidens større utfordringer? Det er faktisk god grunn til å dvele ved en del av disse såkalte hverdagsproblemerne og se litt på mangelen på løsninger.

Det som kanskje har opprørt meg mest i de siste ukene, er disse groteske avsløringene om hva som kan skje med norske innvandrere i forbindelse med tvangsekteskap. Det er sjelden noe har gått så til de grader inn på meg som TV-programmet om det. Og når man prøver å sette søkelyset på hva som er problemet, og ikke minst hvordan vi skal klare å løse dette, har jeg så langt konstatert at Regjeringen har sagt at ja, vi har laget en handlingsplan – som om det skulle være godt nok! Og så sier Regjeringen samtidig at den er veldig opptatt av å bevare kulturen som ligger f.eks. innenfor dette. Jeg kaller ikke dette kultur. Jeg kaller det grove overtramp mot enkeltmenneskers rettigheter. Det betyr at man må ty til hardere lut for å få en løsning på et så alvorlig problem.

Det som er hevet over enhver tvil, er at det er frykt – disse jentene er livredde. Hvis ikke de har en sikkerhet for ikke bare at rettsvesenet håndterer deres saker godt nok, men også at det er et sikkerhetsnett rundt dem som passer på og fanger dem opp, vil ikke disse jentene stå frem og bidra til at man får løst dette problemet, fordi frykten blir for sterk.

I England gjorde man forsøk på å få bukt med dette. Man myket opp i rettspraksisen og gikk virkelig etter og straffet foreldre som tvangsgiftet bort sine døtre. Men fordi man ikke samtidig gjorde noe med sikkerhetsnettet for jentene, ble konsekvensen av det en kraftig oppblomstring av torpedovirksomhet, som igjen førte til at frykten forble hos jentene, og løsningene uteble.

Jeg synes dette er alvorlig. Ved innledningen av trontaledebatten i går la Fremskrittspartiets parlamentariske leder frem en del forslag i denne sammenheng, og jeg håper at de får tilslutning. Nå må vi sørge for at disse grepene blir tatt, slik at norske innvandrere kan være trygge på at de unngår den form for grove overtramp som de her har måttet leve med.

Men konsekvensen av dette er igjen utbredelse også av den organiserte kriminaliteten. Det er også en bekymring som vi er nødt til å ta på alvor inn i fremtiden. Vi er så naive. Vi har levd i en nasjon som har vært så fri for denne type problemstillinger over veldig lang tid, men andre

land har lang erfaring med å måtte møte organisert kriminalitet. Hvis ikke vi snart tar et krafttak, endrer virkemiddelbruken og slår så hardt ned på dette at det ikke får lov å utvikle seg, er jeg redd for at vi om noen år står i en situasjon hvor vi overhodet ikke har kontroll, som faktisk også fører til at politikere blir reddet for å ta fatt i realitetene, fordi truslene om ulovlige tiltak kan bli større.

Men det er andre ting, som er mindre alvorlige i og for seg, men som preger hverdagen vår hele tiden. Jeg har med interesse lyttet til en del av debatten knyttet til skatter, til avgifter og til hvordan vi skal innrette oss. Man kan jo av og til få inntrykk av, særlig når man hører på Arbeiderpartiet, at begrepet «fordelingspolitikk» er et uttrykk som venstresiden i norsk politikk har monopol på. Ikke bare har de monopol på begrepet, men de har også monopol på løsningene. Med andre ord er det på en måte slik at det er venstresiden og kanskje sentrum som er de partiene i dette hus som tenker på dem som har det verre enn dem som har det bedre. Men det er jo ikke sånn! Hele Stortinget er faktisk opptatt av å finne løsninger på fordelingsproblemer. Men spørsmålet er: Hvordan skal vi gjøre det? Jeg tror ikke vi løser det spørsmålet gjennom en sterkere fokusering på denne såkalte misunnelsesstrategien som man bruker i skattedebatten, altså: Du har så mye at du skal bidra med mer. Vi må være ganske klar over at når vi diskuterer skjerpelser i kapitalbeskatningen, vil det få konsekvenser for kapitaleiernes vilje og lyst til å investere i norske arbeidsplasser, til å skape større verdier for denne nasjonen. Ja, det får konsekvenser for alle de gründerne som rundt omkring i det ganske land ønsker å skape ny virksomhet, men som møter et offentlig byråkrati og en skattevilje fra det politiske system som ikke akkurat stimulerer til at man får lyst til å sette i gang den type aktivitet.

Samtidig kan man, særlig når man sitter og hører på finansministeren, få inntrykk av at denne nasjonen er fattig, at vi ikke har penger, og at den eneste løsningen på å få finansiert alle velferdsgodene våre, er å øke skattene og avgiftene. Vi er et av verdens rikeste land, vi har aldri hatt mer penger, men løsningene er altså alltid mer skatt, flere avgifter. Man kan faktisk begynne å lure på om ordet «skattelette» snart blir et fremmedord. Det betyr å gjøre hverdagen enklere for folk. Hvorfor snakker man ikke i en tid da det er blitt så populært å snakke om valgfrihet, om den reelle valgfriheten, nemlig den økonomiske valgfriheten, som betyr at hver enkelt av oss, enten vi er privatpersoner eller næringslivsledere og bedriftsledere, faktisk selv må kunne kontrollere og styre mer av vår egen inntekt? Det skal ikke måtte være slik at staten alltid skal kontrollere oss gjennom en stadig høyere skatte- og avgiftsbyrde.

Et annet paradoks er at i en tid da Regjeringen snakker mye om det nyskapende Norge, om behovet for å satse på vekst i arbeidsplasser i distriktene, snakkes det også mye om behovet for å ha en mobil arbeidskraft, slik at folk kan forflytte seg raskere, og at de kanskje skal måtte pendle mer. Samtidig sier Regjeringen at det er viktig å opprettholde bosettingen i distriktene, men så kommer de med et statsbudsjett hvor det så å si overhodet ikke er sat-

sing på veibygging i det hele tatt, og hvor avgiftene på bilbruk øker enda mer. Dette vil jo ikke føre til at det vil være lønnsomt å skape arbeidsplasser i distriktene, fordi nærhet til markedene er fremmedord der oppe. Det er langt, og de er avhengige av gode infrastrukturforbindelser for å kunne få fraktet varene sine til markedene. Det betyr veibygging, og det betyr også hvis vi skal kunne opprettholde en spredt bosetting, at folk skal ha råd til å kjøre bil. Men dette er altså et yndet skatte- og avgiftsobjekt, hvor vi ikke kan vente med å innføre nye avgifter eller øke de allerede eksisterende for å dra inn enda litt mer penger! Motivasjonen her er ikke miljøet. Motivasjonen er at vi må ha mer penger inn i statskassen, og det er i den rammen all debatt om skatter og avgifter foregår i dag. Jeg syns det er feil.

Så et annet viktig spørsmål – pensjon. Etter siste oppstilling kunne jeg konstatere at det vel nå var ti utredninger knyttet til pensjon, pensjonssystemer og pensjonsutvikling. Når har noen tenkt å feste grepet slik at vi kan ha en samlet pensjonsdebatt og se både folketrygden og det private pensjonssystemet i sammenheng? I stedet er vi på en litt dårlig vei, hvor det er ulike komiteer som skal behandle spørsmålene, og de behandles ikke samlet, men spredt. Men det er helheten knyttet til fremtidens pensjonssystem som vil være den virkelige utfordringen for oss, hvordan vi skal finansiere det, og hvem som skal ha ansvaret. Skal det være bare staten, eller skal det være blanding av staten og private? Hvor skal grensene gå? Det er massevis av uløste spørsmål som ikke engang har vært utredet i alle disse ti utredningene, fordi mandatene man har gitt, har vært for snevre. Dette er faktisk hverdagsproblemer som betyr mye for oss inn i et nytt århundre. Hvis vi ikke har løst dem, trenger vi ikke å kaste om oss med store og fine ord om velferdspolitik og fordelingspolitikk og kunnskapsbasert økonomi, for det er ingen som vil tro på oss så lenge vi ikke klarer å løse de mest elementære oppgavene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tomas Norvoll (A): Det var for så vidt sympatisk av representanten Siv Jensen at hun valgte å snakke om Fremskrittspartiets politikk. Hun er den første fremskrittspartirepresentanten i denne debatten som gjør det. Ellers er det stort sett Arbeiderpartiet som har stått i fokus når Fremskrittspartiet har hatt ordet i denne debatten.

Siv Jensen snakket om at alltid når vi skulle gjøre noen grep, grep vi til å øke avgifter, øke skatter osv. Det jeg tror hun glemmer, er at de skattene, de inntektene som staten får inn, stort sett går til fornuftige ting. De går stort sett til ting som folk ønsker mer av. Hvis vi gjør en spørreundersøkelse ute i kommunene, ute blant folk, og spør: Vil dere ha bedre eller dårligere skolefritidsordninger, vil dere ha bedre eller dårligere barnehager, vil dere ha bedre eller dårligere skoler, så vil de svare: Vi vil ha bedre, vi vil ha mer av dette. Det er det de skattepengene går til, det er det vi driver med her.

Også Fremskrittspartiet ønsker jo å øke en del utgifter. Siv Jensen snakker om at Fremskrittspartiet f.eks. øn-

sker å satse mer på veg. Ja, men de pengene må også komme fra et sted. De kommer ikke ut av løse lufta – av seg selv – uten at man drar dem inn, en del gjennom skatt og en del gjennom avgifter. Og da har vi på en måte hovedforskjellen mellom Fremskrittspartiet og oss som står på venstresiden: Det er ikke bare snakk om skattevilje her, det er også snakk om skatteevne. Vi må ha et prinsipp som er basert på at de som tjener mest, de som har mest, må bidra noe mer, slik at vi kan få en viss utjevning, og at vi kan ha en sikkerhet for at alle får de tilbudene som de har krav på.

Vårt prinsipp er at de som har den sterkeste ryggen, skal bære tyngst. Mitt inntrykk er at Fremskrittspartiet har snudd dette fullstendig på hodet og ønsker å legge ryggsekken og børen over på dem som har det tøffest fra før. Det syns jeg er usosialt. Man kan ikke basere et velferdssystem, enten man bruker pengene på veger eller på skoler, på at det er de som har de laveste inntektene, de som har den veikeste ryggen, som skal bære denne børa.

Siv Jensen (Frp): Replikanten tar fullstendig feil. Hvis man går ut og spør folk i dag om hva skattepengene deres brukes på, sier de: Jeg aner ikke! Og hadde man ment alvor med at skatte- og avgiftsinntekter virkelig skulle gå til de formålene de var tiltenkt, ja, da hadde man øremerket dem. Da tror jeg det hadde blitt en interessant debatt. Er du villig til å betale mer skatt, fru Hansen, hvis du er sikker på at du får en kvalitetsfylt alderdom på et sykehjem? Er du villig til å betale mer skatt hvis du vet at pengene dine går til å styrke norske sykehus? Poenget er at det har vi ingen garantier for, for skattene kommer inn, og så sitter vi her og fordeler dem ut igjen etter vårt eget skjønn.

Og ingen skal komme og fortelle meg at alle skatte- og avgiftsinntektene våre går til fornuftige ting, som representanten påstod. De blir brukt på svært mye som det overhodet ikke er et offentlig ansvar å finansiere. Det er igjen grunnen til at offentlig sektor blåses opp mer og mer, blir stadig større og ikke lenger har kontroll over utgiftene sine. Hadde man nå kunnet få en debatt om hvordan vi skal klare å effektivisere den offentlige sektor! Hvordan skal vi kunne klare å få den mindre, mer effektiv og nytte skattekrone til fordel for alle innbyggerne i denne nasjonen? Det perspektivet har vi aldri. Vi har aldri perspektiv på hvordan skattekrone skal komme oss mest mulig til gode, for det er liksom ikke våre penger, og da er det greit å bruke dem opp – fort også.

Så til dette med skatteevne og utjevning. Ordet utjevning er sikkert vel og bra, men det kan veldig fort bli erstattet med ordet utflytting. For i en tid da økonomien blir mer og mer global, hvor kapitalen ikke kjenner landegrensene og hvor den flyttes dit hvor den gjør mest av seg, er det litt naivt å tro at ikke også den norske kapitalen flytter ut hvis ikke vi har et skatteregime som gjør det attraktivt å beholde kapitalen her. Det er den diskusjonen vi må ha.

Bror Yngve Rahm (KrF): Som ventet fokuserte Siv Jensen i sitt innlegg oppmerksomheten på skattepolitikken og den økonomiske politikken.

Først vil jeg si at jeg deler hennes bekymring i forhold til innvandrerkvinner. Det engasjementet som hun la for dagen, tror jeg de aller fleste deler. Det er sterke inntrykk. Det som jeg derimot er svært usikker på, er om Fremskrittspartiet sitter med de riktige svarene og de riktige virkemidlene når det gjelder hvordan man skal løse en slik type problem. Det sa, så langt jeg kunne registrere, Siv Jensen svært lite om i sitt innlegg.

Under valgkampen var det en veldig sterk fokusering på skole og utdanning. Alle ønsket å løfte dette opp på et betydelig høyere nivå, og løftene var i den anledning svært mange. Kristelig Folkeparti og sentrumpartiene var nøkterne i forhold til den problemstillingen, men gav selvfølgelig tilslutning til at skole og utdanning var et satsingsområde som vi gjerne ville ta del i, noe også budsjettet for år 2000 bærer preg av. Samtidig sa vi at vi føler et stort ansvar for å videreføre allerede vedtatte reformer og se ny-satsinger i forhold til de reformer som er vedtatt, og den totale budsjettssituasjonen som vi har. Det har Regjeringen fulgt opp på områder som Fremskrittspartiet er mest opptatt av, nemlig innenfor helse, eldre og også på justissektoren. Og vi har, og det kan ikke Siv Jensen løpe fra, en historisk satsing på disse områdene både i det foregående budsjett og i det forslaget som ligger til grunn for budsjett for år 2000. Dette budsjettet, hvor Regjeringen har satset så sterkt på Fremskrittspartiets hovedsatsingsområder, definerer Siv Jensen som et grått og profilløst budsjett.

Mitt spørsmål til Siv Jensen er følgende: Hva skal til for at budsjettet skal miste noe av denne gråtonen og få en farge? Jeg skal ikke spørre om hvilken, det sier seg på en måte selv, men hva skal til når den store satsingen på Fremskrittspartiets hovedområder er profilløs?

Siv Jensen (Frp): Det er ikke riktig i det hele tatt at det budsjettet som er lagt frem, har noen slike kraftige satsingsområder. Realiteten i dette budsjettet er at man stort sett følger opp de vedtak som Stortinget har fattet. Man følger opp eldremeldingen og eldreplaner, man følger opp en rekke vedtak som Stortinget har fattet. Det betyr at Regjeringen i mye større grad er blitt en administrasjonsregjering som ikke selv gjør noen grep i forhold til hvor den vil. De eneste grepene den gjør, er å komme med pene ord som ikke fører oss noe sted.

Så snakker man om at Kristelig Folkeparti var nøktern i valgkampen og ikke kom med så mange valgløfter. Jeg husker i hvert fall ett som statsministeren kom med. Han lovet på vegne av Kristelig Folkeparti og Regjeringen at man nå skulle redusere dokumentavgiften på bolig, særlig for unge, slik at det skulle bli lettere å skaffe seg husly. Det står ikke et ord om det i budsjettet! Derimot gjorde man et annet grep. Man økte boligskatten slik at det skulle bli enda litt vanskeligere. Det er løftebrudd. Det har ingenting å gjøre med å være nøktern i en valgkamp, det har å gjøre med ikke å holde ord.

Rahm var usikker på om Fremskrittspartiet satt med løsningene på utfordringene vi står overfor når det gjelder disse innvandrerkvinnene.

Han sa det vel nesten på en litt nedlatende måte, som om vi ikke skulle være en ekte og dyp bekymring for det-

te, men det gjør vi. Det som er faktum i en slik sak, er at dette blir det bevisst spekulert i når det gjelder oppholdstillatelse, bosetting og visum til Norge. Hvis vi setter en restriktiv bom for det, ved å kreve at man faktisk skal kunne klare seg på egen hånd for å komme hit, vil vi samtidig ta bunnen ut av veldig, veldig mye av den spekulasjonen som ligger i det, og bidra til å skjerme disse jentene fra å bli tvangsgiftet.

Børge Brende (H): Menneskesyn og verdier var en viktig del av vår valgkamp, også det å vise hjertelag overfor våre nye landsmenn. Derfor er jeg enig med representanten Siv Jensen i at det vi har sett avdekket rundt tvangsekteskap den senere tid, er virkelig skremmende. Det har også justisminister Odd Einar Dørum gått ut og tatt skarpeste avstand fra, og det er heller ingen dekning for dette i religionen.

Men hvis man vil oppnå noe når det gjelder å få slutt på tvangsekteskap, tror jeg det er nødvendig at man bygger bro, at man går inn i dialog, ikke driver utskjelling og ikke stigmatiserer. Der har vi en felles oppgave.

Mange av oss brukte ganske mye tid på dette i valgkampen, på å møte nye utfordringer, bl.a. i innvandringspolitikken, gjennom å bygge bro, skape et åpent og inkluderende samfunn. Det var ikke alle som bidro til dette. Blant annet hadde vi Fremskrittspartiets talsmenn Hedstrøm og Kleppe. De synes jeg ikke var blant dem som bidro. På det punktet var Siv Jensen også enig i valgkampen. Hun gikk ut i Fædrelandsvennen og uttalte at Kleppe altfor ofte karakteriserer innvandreregrupper og enkeltpersoner i negativ retning. «Hans tabbekvote bør snart være brukt opp», sa Siv Jensen.

I går sa Carl I. Hagen i sitt replikkordskifte at Hedstrøm og Kleppe ikke hadde sagt noe galt i valgkampen. Jeg konstaterer at det er Hagen som uttaler seg på vegne av partiet, av firmaet, men jeg vil gjerne stille representanten Jensen følgende spørsmål, og da håper jeg å få svar på det: Da hun påpekte at Hedstrøm og Kleppe hadde brukt opp tabbekvoten, hva var det egentlig hun henvisste til som Hagen ikke har sett?

Siv Jensen (Frp): Noe av det mest kostelige med den politiske debatten om norsk innvandrings- og asylpolitikk er ikke at alle partiene står frem i en valgkamp eller ved en hvilken som helst anledning og presenterer sine synspunkter på hvordan de ønsker å bekjempe ulike problemer, eller hvilke løsninger man har på problemstillingene. Nei, det har blitt en debatt i Norge hvor det er et norgesmesterskap i å ta avstand fra Fremskrittspartiet. Det er det det dreier seg om, hvem som er flinkest til å ta avstand, hvem som er flinkest til å huske sitater eller vrenge om på sitater, i stedet for på en måte å komme med Høyres løsninger på problemet, som Børge Brende overhodet ikke kommenterte. Det var valgkampen, all the way. Slik har det vært tidligere også, og slik kommer det sikkert til å fortsette å være. Men det fortjener ikke den debatten. En så viktig debatt som norsk innvandrings- og asylpolitikk fortjener faktisk at alle partiene lanserer sine løsninger, og så kan velgerne ta stilling til dem basert på det.

I vår innvandringspolitikk har vi ingen ting å skamme oss over. Vi har gjort det krystallklart i mange år hvilke konsekvenser ulike naive holdninger fra norske myndigheter kan få. Nå ser vi faktisk noen av dem allerede, nettopp i debatten knyttet til tvangsekteskap, fordi vi er for naive. Vi lar ting skje, men det har ingen ting å gjøre med at vi har et annet menneskesyn eller andre verdier når det kommer til innvandrere. Vi ønsker selvfølgelig at alle innvandrere som er bosatt lovlig i Norge, skal ha et godt liv her. Det vi hele veien har kritisert, er myndighetenes manglende evne til å sette grenser for hvor man vil med denne politikken. Det syns jeg er et problem.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Per-Kristian Foss (H): Siv Jensen brukte mye tid i sitt siste innlegg på å si at alle tar avstand fra Fremskrittspartiet, og at det skjer i alle valgkamper. Jeg vet ikke hvilke valgkamper Siv Jensen har vært til stede ved, men det nye ved denne valgkampen som vi nettopp har lagt bak oss, var ikke at alle tok avstand fra Fremskrittspartiet, men at Fremskrittspartiet tok avstand fra seg selv.

Vi tillot oss å rose en uttalelse fra nestleder Siv Jensen i Fremskrittspartiet, der hun tok avstand fra partiets mest fremtredende, iallfall mest fremhevende, representanter i innvandringspolitikken. Den rosen var ærlig ment. Hun skulle stått opp, og jeg synes også det er grunn til å si at hun var modig som etter refs fra Carl I. Hagen fastholder sin kritikk mot Kleppe, jf. Fædrelandsvennen mandag den 9. august. Dette er et skritt i riktig retning. Hvis flere følger Siv Jensen, kan den norske innvandringsdebatten kanskje komme over i et litt bedre spor.

Jeg har lyst til å vende tilbake til hovedinnlegget til statsminister Kjell Magne Bondevik, hvor han bruker som en begrunnelse for at regjeringspartiene nå går til Arbeiderpartiet, at det er ren teknikk. Man har alltid gått først til Arbeiderpartiet. Dette er et interessant resonnement, for Regjeringen har selv fremstilt seg som blokk-uavhengig. Men en slik regjering er ikke blokk-uavhengig. Statsministerens resonnement viser en arbeiderparti-avhengig regjering, for hva er det han sier? Jo, vi går alltid først til Arbeiderpartiet, og hvis de svarer ja, blir det forhandlinger med dem, men fordi de hittil har svart nei, har vi gått til Høyre og Fremskrittspartiet. Altså – man går bare til Høyre og Fremskrittspartiet fordi Arbeiderpartiet svarer nei, ikke fordi det er en politisk prioritering. Det er ingen uavhengig regjering. Det er en regjering som har gjort seg avhengig av det parti den satte som sitt fremste mål å kaste fra regjeringstaburettene. Forstå det den som vil. Jeg tror mange borgerlige velgere har problemer med å forstå et slikt resonnement, for det er ingen politikk i det. På enkelte områder er det faktisk naturlig at man ønsker å gå til Høyre og Fremskrittspartiet, fordi man føler en slags ikke-sosialistisk tilhørighet til disse partier. Men slik er det altså ikke – igjen ifølge statsministeren. Det er visst heller slik at grunnen til at man nå går til Arbeiderpartiet, er et slags teknisk resultat av gammel vane, altså av vanegang. Før budsjettet kom, hørte jeg bl.a. Venstres leder, næringsminister Spon-

heim, omtale det da ikke offentliggjorte budsjett som et budsjett som var vel tilpasset et samarbeid med Arbeiderpartiet. Jeg har også hørt Kristelig Folkepartis leder Valgerd Svarstad Haugland ved flere anledninger uttrykke at man denne gang ønsker å forhandle med og å få til løsninger sammen med Arbeiderpartiet. Da blir det mer en vanegang og teknikk.

Jeg hører også at man nå ved flere anledninger har begrunnet det å gå til Arbeiderpartiet med at fordelingspolitikken har blitt så viktig. To ting er det å si om fordelingspolitikk: Det står mye godt i Regjeringens egen melding om dette, særlig i den delen som er utarbeidet av departementet, som omhandler statistikken og faktiske forhold. Men historien sier oss også en del.

Johan J. Jakobsen fortalte i går en del av historien. Den var korrekt. Han fortalte – og det står også i utjevningmeldingen – at forskjellene har utviklet seg sterkest på 1990-tallet, men at utslagene har blitt noe mindre de siste to årene. Det er en interessant politisk historie, for det er nettopp på 1990-tallet at Arbeiderpartiet har styrt med støtte av sentrumspartiene. Det partiet som altså har sittet og regjert i de år forskjellene har utviklet seg sterkest, er det partiet man nå vil samarbeide med for å minske forskjellene. Det er heller ikke et blendende logisk resonnement. Jeg tror mange borgerlige velgere, som har historiske kunnskaper – iallfall tilbake til 1980-tallet – vil undre seg. For representanten Bondevik, nåværende statsminister, har også ved flere anledninger stått på denne talerstol og fortalt at på 1980-tallet, da han selv satt i regjering under ledelse av statsminister Kåre Willoch, ble faktisk forskjellene i Norge mindre. Det viser bl.a. byråets levekårsundersøkelser. Representanten Bondevik har skrytt av dette ved flere anledninger. Men de partier han da samarbeidet med om en slik vellykket politikk, ser han det nå som en umulighet å samarbeide med for å få til en slik vellykket politikk på nytt.

På ett tidspunkt tror jeg at velgerne sier: Jeg hører hva du sier, men jeg forstår ikke hvor du går. Politikk blir altså et spill, hvor samarbeid og konstallasjoner er uavhengig av politikken innhold. Av og til går man så langt som å si at dette fører til politikerforakt. Man kunne kanskje si at det også ligger et element av velgerforakt i det. Men fra velgernes side fører dette til en slags form for passivitet som jeg tror man skal være meget forsiktig med.

Så til sakens substans. Om utjevning og forskjeller står det i St.meld. nr. 50 for 1998-99 at

«dei auka inntektsforskjellane i perioden i stor grad skuldast auka aksjeutbyte og realisasjonsgevinstar. Dersom ein held både aksjeutbyte og realisasjonsgevinstar utanom, ser ein at det ikkje har vore noka auke i inntektsforskjellane frå 1991 til 1996.»

Da må jeg minne om at økte aksjegevinster var et villet og ønsket resultat av skattereformen av 1992. Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet var med blant forlikspartiene som stod bak skattereformen. Jeg legger vekt på hva Jens Stoltenberg sa i sitt innlegg i går:

«Uten reformen ville den faktiske skatten på kapital vært lavere og ulikhetene ... større.»

Det er altså ikke skattereformen som er årsak til dette. Skattereformen fikk frem økte utbytter. At utbytterne har økt, er et resultat av to ting, av skattereformen og – det fremgår også av meldingen til Regjeringen – av konjunkturoppgangen siden 1993. Det er altså en ønsket utvikling. Hvorfor er det å få til økte utbytter et ønsket resultat av skattereformen? Jo, fordi det å låse resultatene av konjunkturoppgangen inn som kapital i bedriftene uten å få kapitalen i bevegelse – nå snakker jeg stort sett om forhold innenfor landets grenser – ikke fører til at det blir penger til å starte nye virksomheter. Vi var alle i 1992 enige om at vi måtte ha mer kapital på vandring, for kapitalen som er en gevinst eller utbytte, blir ikke liggende i lommer. Den brukes i nye bedrifter, nye virksomheter, og det må Norge ha mer av. Vi er et lite land, og vi trenger også bevegelse i kapitalen innenfor våre grenser. Så jeg stiller spørsmålet tilbake: Hva er det i dette resonnementet som har endret seg siden 1992? Mener man nå noe annet? Hvis man gjør det, skal man være klar over at da innebærer det at man gjør seg mer avhengig av utenlandsk kapital. Det er ikke i seg selv en fare, men det kan bli for mye av det. Det skal være en blanding av utenlandsk og norsk kapital, men det må ikke være ensidig det ene eller det andre. Jeg tror at vi nå trenger å stimulere norsk eierskap, ikke gjennom regler, begrensninger, forbud og detaljinnblanding fra politikeres side, men gjennom stimulanter.

Jeg tror mye kan gjøres for å utjevne ulikheter, og at vi har mye å gjøre. Vi har i forhandlinger med Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre f.eks. forsøkt å redusere skattene for dem med lavest og midlere inntekter. Vi lyktes i å få nullet ut skatteøkningene, som ville økt forskjellene, men vi lyktes ikke i å komme så langt at vi kunne løfte de laveste opp. Jeg stiller spørsmålet til representantene for disse partiene: Hvorfor var de ikke med på det den gang? Hvorfor var de ikke i fjor opptatt av å gjøre noe for dem med de laveste og de midlere inntektene? Jeg mener faktisk at det er mulig for et rikt land å føre en god fordelingspolitikk uten skatteøkninger. Når det er mulig for Sverige, som har langt større økonomiske problemer, å foreta reelle skattelettelser – hvor det også ligger omfordelinger innenfor rammen, men reelt og totalt sett er det skattelettelser – er det også mulig for det atskillig rikere Norge. Det som er sosialdemokratisk god og – nær sagt – opplest politikk, og som er sosialdemokratisk akseptert i Sverige, er sånn at sentrum skyr det i Norge. Her er det noe med forskjellene i politikken som ikke helt stemmer.

Vi kan gjøre mer for å fordele kapitalinntekter, men da må vi ville det. Norge har stor grad av konsentrasjon av kapital på få hender. Det kan vi gjøre noe med ved å stimulere til spredt eierskap, mer privat pensjonssparing, mer privat kapitaldannelse og sterkere stimulanter til f.eks. at ansatte selv kan gå foran og få fordeler ved kjøp av aksjer i egen bedrift – bare for å nevne ett av flere eksempler.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ranveig Frøiland (A): Først vil eg rosa Høgre for at dei verkeleg har stått på når det gjeld innvandringspoli-

tikk, også i forhold til Framstegspartiet. Eg trur det politiske Noreg treng at det er fleire som står på, så det vil eg faktisk rosa dei for.

Eg veit ikkje kor lett det er å blanda seg inn i den debatten mellom Høgre og sentrumspartia. Eg trur at Per-Kristian Foss her føler seg som ein forsmådd friar, at han faktisk hadde lyst til å vera med i forhandlingar med regjeringspartia, men føler at dei har vist han ei kald skulder – iallfall til no.

Men det er heilt rett det som mange har vore inne på i trontaledebatten, som også Per-Kristian Foss tok opp no, at det er store ulikskapar i samfunnet vårt. Frå Arbeidarpartiet si side meiner vi faktisk at vi må ta eit lyft for å gjera noko for dei som har minst: Dei som verkeleg har lite å leva av, må få meir. Og det betyr at dei som har mykje, må yta meir til fellesskapet.

Det er også rett at ulikskapane har vorte større på 1980-talet. Og det var ein av grunnane til at Arbeidarpartiet ikkje kunne sitja med styringa lenger, for i kvart budsjett gjorde ein det lettare for dei som hadde meir, og tynge for dei som hadde lite.

Det var ikkje betre i skattepolitikken. Sjølv om det er mykje som ligg der, er det ikkje berre skattepolitikken som er med og aukar ulikskapane i samfunnet. No har vi ein situasjon i kommunane der ein gjerne ikkje klarer å stå ved dei lovnadene som ein har gjeve ved dei store reformene, fordi ein får for lite i frie inntekter. Det vert bygt færre barnehagar enn nokon gong, skulefritidsordninga er vorten så dyr at det er mange som tar ungane sine ut. Kva vil Høgre gjera for at det kan verta betre for dei som har bruk for desse kommunale tenestene når det gjeld både barnehagesektoren, skulefritidsordninga og skulesystemet? I det heile går fordelingspolitikken på meir enn berre skatt.

Per-Kristian Foss (H): Representanten mente vi var forsmådde friere. Nei, jeg vil si vi er helt profesjonelle friere. Vi har da vel fridd i alle retninger i denne perioden, og jeg må si vi har lyktes godt. Ved flere anledninger har vi stemt ned Regjeringen så det suser, med frieri til Arbeiderpartiet når det har vært et politisk grunnlag for det, og ingen har vel oppnådd så mye sånn sett i denne perioden som oss. Det er vel kanskje mer resultatet av denne suksessfylte frierivirksomhet som får regjeringspartiene på vandring, hvis man skulle tillate seg å lansere teorier de ikke selv har vært inne på.

Så til spørsmålet om utdanningspolitikk. La oss holde oss til det som faktisk står i meldingen. Det står ingenting om at skolefritidsordningen er årsak til forskjeller i samfunnet. Skulle vi først gå inn på utdanningsområdet, mener jeg at det heller er mangel på undervisning, mangel på kvalitet og kanskje mangel på kapasitet som er en årsak til forskjeller. Det er det grunn til å ta på alvor. Derfor konsentrer vi i Høyre oss nå om en utdanningssatsing, fordi vi vet at kan vi ikke satse på utdanning bredt over hele feltet, gi alle like muligheter, gode muligheter og oppfølgingsmuligheter, ja, så skaper vi forskjeller.

Mange tror vel at disse forskjellene i evne til å beherske kunnskap og kompetanse er fremtidens store proble-

mer, mer enn de økonomiske forskjellene. De økonomiske forskjellene vil også være der, og det er to forskjeller som meldingen peker på: de som står uten arbeid, og de som står med arbeid. De som faller ut av arbeidsmarkedet, er et hovedproblem, dernest kapitalinntektene. Problemet der er på mange måter å få svar på følgende spørsmål: Hvordan mener Arbeiderpartiet at man faktisk skal ramme kapitalen ved høyere beskatning, uten at det skal gå ut over de bedriftene som kapitalen eier? Det er en gåte. Vi har ikke vært i nærheten av å løse det problemet. Og i alle de land hvor sosialdemokrater har noen grad av regjeringserfaring i nyere tid, i Tyskland, i Storbritannia og i Frankrike, gjør de ikke det Arbeiderpartiet i Norge gjør, de gjør det motsatte: De gir faktisk lettelse i skatten for kapitalen.

Anders Anundsen (Frp): Representanten Foss og Høyre svinger seg til stadighet til store høyder når det gjelder reduksjoner i skatter og avgifter.

Fremskrittspartiet er selvfølgelig enig i at man skal redusere skatten for vanlige folk og på den måten øke kjøpekraften til vanlige borgere uten å måtte gå veien om vanlige lønnskrav. Ved å redusere avgiftsnivået får man samme effekt i tillegg til at man holder inflasjonen på et fortsatt lavt nivå.

Men det er mange måter å kreve inn skatter og avgifter på, og det er dessverre slik at Høyre ikke alltid hører på det Per-Kristian Foss sier. For eksempel har Høyre i Oslo gått inn for å innføre en avgift på bruk av piggdekk, men det er fortsatt mange som mener at den sikreste måten man kan transportere seg med bil på om vinteren, er å bruke piggdekk. Høyre har heller ingen problemer med å innføre bompenger på E18 gjennom Vestfold, selv om både Høyre og vi andre i denne sal vet at bilistene allerede betaler inn mellom tre og fire ganger mer til staten i skatter og avgifter enn det de får tilbake i form av veiutbygging.

I Kristiansand har Høyre i lang tid støttet opp om eiendomsskatten. For meg kan det derfor virke som om det er langt mellom liv og lære i Høyre. Mitt spørsmål til representanten Foss må derfor bli: Er det det representanten Foss sier, som er Høyres politikk, eller kommer Høyres politikk til uttrykk i form av det Høyre faktisk gjør rundt omkring i landet?

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Per-Kristian Foss (H): Det var jo sterkt rystende å høre dette, at hele Høyre ikke alltid følger meg. Det har virkelig satt spor, så jeg vet ikke om jeg helt kommer meg.

For å si det sånn: Når vi ikke oppnår tilstrekkelige veibevilgninger bl.a. til Østfold og Vestfold, tror jeg nok at både næringslivet i Østfold og Vestfold og folk flest, «vanlige folk», som det ble sagt her, foretrekker å betale for veien gjennom bompenger – ikke for alle andre formål, men for veien – fremfor at de skal vente i 10 eller 20

år på at det kanskje kommer en vei. Men jeg er – og det tror jeg Fremskrittspartiet også er – uenig i at vi skal bruke bompenger til å finansiere noe annet enn veiformål. Der har vi stått sammen. Og derfor er jeg faktisk veldig skuffet over at vi under forhandlingene i fjor, da vi ville satse på veier, ikke fikk et fnugg av støtte fra Fremskrittspartiet. Vi la inn i vårt alternative budsjett i forhandlingene med regjeringspartiene en milliard ekstra i veiinvesteringer. Der sviktet Fremskrittspartiet. Så jeg vil ønske representanten Anundsen lykke til nå i høst og i tiden fremover med å få Fremskrittspartiet på linje med oss når det gjelder veiinvesteringer. For det er et meget fornuftig formål når man skal tenke langsiktig og tenke struktur for landet.

Representanten snakker om skatt for «vanlige folk». Jeg blir litt redd når Fremskrittspartiet bruker et sånt begrep, for jeg er ikke helt sikker på om de kjenner populasjonen godt nok. Jeg mener faktisk at det viktige er å få ned skattenivået samlet sett, deriblant også for vanlige folk. I begrepet «vanlige folk» inkluderer jeg faktisk også bedrifter, småbedrifter særlig, der det er viktig å få ned skatten. Så jeg regner med at det var et veldig utvidet «vanlige folk»-begrep som Fremskrittspartiet nå brukte, som kanskje også dekker flere enn de vanligvis snakker om.

Einar Steensnæs (KrF): Det var vel den tidligere statsminister Jan P. Syse som sa at de beste sidene ved Høyre kommer fram i et samarbeid med Kristelig Folkeparti. Jeg tror faktisk han også mente omvendt, og tenkte kanskje da særlig på de positive erfaringene han for sin del hadde med regjeringssamarbeid, med bl.a. Kristelig Folkeparti. Vi er også godt fornøyd med samarbeid med Høyre på Stortinget når det gjelder viktige budsjettforhandlinger og saker innenfor familiepolitikk, innenfor næringspolitikk, innenfor skolepolitikk, friskolene og skolens verdigrunnlag.

Så er Høyre oppgitt og skuffet over at vi søker samarbeid med Arbeiderpartiet, slik det er blitt gjentatt så mange ganger nå, som vi før øvrig gjorde i fjor, og som vi gjorde i forfjor. Det er jo på ingen måte slik at gresset uten videre er så mye grønnere på høyre side av gjerdet. Og vi ble oppriktig skuffet og oppgitt over at Høyre prioriterer ytterligere skattelettelse på bekostning av viktige politikkområder og behov i samfunnet, slik de gjorde det under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett, hvor de gikk over hele fjøla med en rekke «mindre prioriterte områder». Og hvis en går inn i den listen der og ser på hva Høyre mener er «mindre prioriterte» oppgaver, er det bl.a. følgende: Kutt i bistanden, kutt i bevilgninger til FN-organisasjoner, kutt i adopsjonsstøtten, kutt i forebyggende og kurative tiltak innen rusmiddelomsorgen, kutt i bevilgningene til Sametinget, i tilskudd til bomiljøtiltak osv.

Resultatet av skatteopplegget med Høyre for inneværende år, gjorde at vi måtte reversere den fordelingsprofil som gav skatteøkninger for høyinntektsgruppene og lettelser for lavinntektsgruppene. Det er slik at vekslende samarbeid ikke er vingling, men et uttrykk for at sen-

trumspolitikken er plassert både til venstre og til høyre for oss. Og vi søker muligheter for å oppnå begge deler.

Per-Kristian Foss (H): Representanten får unnskyld meg, men jeg vet ikke om jeg helt tok poenget, at sentrumspolitikken var både-og til enhver tid. Jeg syns nok definisjonen Steensnæs hadde for to år siden av sentrumsprofilen i budsjettet, var bedre. Han sa nemlig at den er umulig både å definere og beregne. Det tror jeg på en måte er mer presist. For å se noen ideologisk sentrumskurs i økonomisk politikk, er det ingen – selv ikke forskere som har holdt på lenge å lete med lupe – som har klart å definere. Jeg vet ikke hvor i Europa man finner en økonomisk sentrumspolitikken – kanskje i Frankrike, der den sosialistiske regjeringen med kommunistisk innslag lovet å sosialisere før valget, og nå privatiserer mer enn noen tidligere borgerlig regjering har gjort. Det er et slags både-og, det også. Det går bra for regjeringen i Frankrike, så kanskje det er noe i det. Men det gir jo ingen linje og kurs, og for å si det sånn: Jeg innser at når man skal prioritere i offentlige budsjetter, er man nødt til å kutte på områder som er vel begrunnet, men som ikke er høyt prioritert. Og litt av problemet med samarbeidet med Kristelig Folkeparti – man må få være såpass oppriktig – er at alt til enhver tid er høyt prioritert. Det er vel også et problem for en finansminister, tror jeg, å håndtere slike prioriteringer, eller mangel på prioriteringer. Men skal man få til et samfunn der det er plass også for en privat sektor, et samfunn der det også er plass for et vekstkraftig næringsliv, for små og mellomstore bedrifter, for familieeide bedrifter – og nå beskriver jeg vestlandskulturen, som representanten Steensnæs kjenner meget godt – da må man holde igjen litt på en del utgiftsområder for å gi plass for en privat sektor for ikke å dra inn så mye skatter og avgifter at de store talemåter om småbedriftenes ve og vel og store fremtid bare blir talemåter. Det er mange skuffede næringslivsledere og ansatte på Vestlandet som ikke kjenner igjen Steensnæs i forhold til det han før valget i 1997 lovet å gjøre nettopp i forhold til disse bedriftene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Hill-Marta Solberg (A): Det hundreåret vi snart legger bak oss, ble hundreåret da velferdssamfunnet slik vi kjenner det, fikk sin utforming – fra fattighjelp og forsorg til fordelingspolitikk gjennom utdanning for alle og et trygdesystem der alle har like rettigheter. Vi vet at denne utviklingen først og fremst skjøt fart etter 1945, da fellesprogrammet la grunnlaget for en rekke reformer som skulle komme i årene som fulgte.

Fellesskapsløsninger ble rammen rundt de fleste store reformer, og en sterk og omfordelende stat ble et nødvendig virkemiddel for å skape rettferdig fordeling.

Da velferdsstaten som samfunnsform fikk sitt gjennomslag etter 1945, var det den liberalistiske tro på selvansvar og mistro til det offentlige som måtte gi tapt.

Debatten om velferdssamfunnets framtid er en av de viktigste debattene vi fører rundt århundreskiftet.

God fordeling av arbeid og inntekt har alltid vært avgjørende for å oppnå utjevning av levekår. Det vil være like viktig i neste århundre som i det vi legger bak oss. Den økonomiske oppgangen vi har opplevd det siste tiåret, har uten tvil ført til at de som i utgangspunktet var rike, er blitt enda rikere. Samtidig har de som har minst, blitt hengende etter. Regjeringens utjevningsmelding dokumenterer dette, og debatten om en mer rettferdig fordeling er igjen blitt aktualisert.

Denne debatten er i ferd med å skape en ny situasjon i norsk politikk. Da Arbeiderpartiet satt i regjering, gav sentrumspartiene oss ansvaret for det de kalte høyredreiningen i politikken, og de mente landet trengte en ny regjering. Det har landet hatt i to år, en sentrumsregjering som i de to årene har gjort opp budsjettene sammen med nettopp Høyre og Fremskrittspartiet.

Representanter for Regjeringen har i den senere tid ved gjentatte anledninger gitt uttrykk for at det bare er sammen med Arbeiderpartiet de kan klare å gjennomføre en politikk for mer rettferdig fordeling. Senterpartiet har vært klarest på dette punkt. Det er forståelig. Samarbeidet med Høyre og Fremskrittspartiet har gitt trange kår for kommunene og for distrikts- og regionalpolitikken. Budsjettforlikene de to siste årene har ikke akkurat stått i fordelingspolitikkenes tegn.

I dagens Dagsavisen sier lederen i Kristelig Folkeparti, Valgerd Svarstad Haugland, til spørsmålet om framtidig regjeringssamarbeid, følgende:

«Det er ikke noe på den politiske dagsorden som tilsier at vi skal ha Høyre med. Situasjonen er annerledes enn før forrige stortingsvalg.»

Dette er klar og positiv tale, og det bekrefter Arbeiderpartiets oppfatning av situasjonen. Det er derfor ingen tvil om at vi midt i denne stortingsperioden kan konstatere at den politiske situasjonen er endret. Arbeiderpartiet er glad for at sentrumspartiene er så klare i spørsmål om fordelingspolitikk og om sitt forhold til høyrepartiene. Dette har nå ledet til det politiske faktum at det ligger til rette for et samarbeid mellom sentrum og Arbeiderpartiet om statsbudsjettet for det første året i det neste århundret.

Jeg vet meget godt at de forhandlinger vi nå skal inn i, vil bli krevende. Men jeg er også overbevist om at begge parter vil sette mye inn på å komme til enighet. Fordelingspolitikken øverst på dagsordenen tilsier egentlig det. For det er for meg, som for andre i denne debatten, en gåte hvordan regjeringspartiene – etter å ha fokusert på viktigheten av en bedre og mer rettferdig fordeling – i en senere runde skal kunne finne budsjettløsninger med høyrepartiene.

Statens vilje til fordeling kommer til uttrykk på en rekke områder i politikken: Likeverdig tilbud om utdanning, at alle får tilgang til det beste helsevesenet, en god distrikts- og næringspolitikk – alt dette er viktig fordelingspolitikk. Men ett av de sterkeste virkemidlene staten rår over for å skape omfordeling, er skattepolitikken. Uten vilje til å bruke skattepolitikken blir det vanskelig å oppnå bedre utjevning. Høyrepartiene har brukt denne

debatten til å mane fram skremmebilder av hvordan Arbeiderpartiets skattepolitikk vil bli en belastning for næringslivet. Akkurat det var kanskje noe av det mest forutsigbare i hele denne debatten. Men det blir ikke mer riktig av den grunn.

Det er et faktum at gunstige regler for verdsetting og for beskatning av aksjer og formuer bidrar både til skatetilpasning og til at inntekter kan unndras beskatning. Det undergraver et viktig prinsipp i norsk fordelingspolitikk, nemlig at vi skal yte etter evne. Jeg tilgir på mange måter Fremskrittspartiet at dette ikke er en del av deres politiske historieforståelse. De er rett og slett for unge til å kunne ha vært med da den historien ble utformet. Arbeiderpartiets forslag om å tette slike skattehull representerer ingen trussel, verken mot næringer eller arbeidsplasser. Det er rene skremser som framføres, spesielt fra Høyre. Derimot kan slike tiltak være med å gjøre det lettere å gi skattelette til dem som tjener minst, slik Arbeiderpartiet foreslår. Det vil bidra til en mer rettferdig fordeling.

Arbeiderpartiet er opptatt av å skape politiske allianser som kan bidra til å bringe politikken over i vår retning. Det er derfor gledelig at sentrumspartiene har sagt seg villige til å forhandle med oss også om dette viktige spørsmålet i høst.

Da velferdsstaten skulle bygges, var det nødvendig med sterk statlig styring på mange områder. Store reformer måtte nødvendigvis innebære mye statlig styring. Ved inngangen til et nytt århundre bør vi være opptatt av fornying. I et moderne og mer individualisert samfunn står vi overfor oppgaven å forene verdiene som ligger i at alle får like gode muligheter, fellesskapsverdiene, og forene det med større krav til individuell tilpasning.

De fleste av velferdssamfunnets tjenester utformes lokalt. Dermed spiller kommunesektoren en avgjørende rolle når vi skal nå målene om rettferdig fordeling av velferdstilbud. For å kunne møte innbyggernes behov for tilpassede tjenester må vi lete etter løsningene der velferden produseres, dvs. nærmere brukeren. Det innebærer at mer makt og innflytelse – og ansvar – må legges dit hvor møtestedet mellom velferdssamfunnet og dets innbyggere faktisk finner sted; i kommunene. Men skal kommunene styre mer, må staten våge å styre mindre. Det er dessuten bare gjennom reell innflytelse at vi kan gjenvinne befolkningens engasjement i og tiltro til vårt folkestyre. Høstens kommunevalg ble en påminnelse om avstanden mellom den politiske makt og velgerne. Mer innflytelse kan vi ikke skape ved å gjøre alle til lobbyister her i Stortinget. Den innflytelsen må befolkningen få lokalt og på bekostning av Stortingets detaljstyring.

Dette vil kreve reformer innen forvaltningen, reformer i retning av mer demokrati og deltakelse der vi bor, og ikke i retning av en detaljstyrt rettighetsstat der møtestedet mellom befolkningen og staten er rettssalen. Carl I. Hagens klokkeretro på at vi fra Stortinget skal detaljstyre utformingen av tjenestene, deler jeg ikke. Tvert imot. Da blir det ikke utjevning i større grad, men i mindre grad. Det er en stor misforståelse at vi fra Stortinget kan detaljstyre utformingen av tjenester – og så oppnå likhet.

Arbeiderpartiet reiser disse debattene ved inngangen til et nytt hundreår. Og jeg fristes til å si både med forrige og med nåværende leder i Senterpartiet: Her ligger løsningene i skjæringspunktet mellom Arbeiderpartiet og sentrum.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kenneth Svendsen (Frp): Både jeg og representanten Hill-Marta Solberg kommer fra Nordland, et distriktsfylke som har problemer med å etablere nye arbeidsplasser og sikre de eksisterende. Hovedgrunnen til det er at det er store avstandskostnader fra produksjonsstedet til markedet. Arbeiderpartiets løsning på det er å styrke SND. Men hva er logikken med å lokke bedrifter til å etablere seg i Distrikts-Norge, når rammevilkårene for å bli i Distrikts-Norge er fraværende? Norge har verdens høyeste avstandskostnader, med dårlig veistandard og de høyeste driftskostnadene i verden.

En rapport som NHO nylig har lagt fram, viser at Norge har 50 pst. høyere transportkostnader enn sammenlignbare land i EU. Det er negativt for landsdelen og rammer Distrikts-Norge spesielt. Hva gjør så Arbeiderpartiet for å løse disse problemene? Jo, de skjærer ned på veiveilgningene, og så hever de drivstoffavgiften slik at avstandskostnadene stiger. Det har vært gjennomgående i de siste budsjettene.

Sentrumsregjeringen har nå lagt fram et nytt statsbudsjett der man på nytt kommer med dramatiske økninger i drivstoffavgiften. Vi vet at Arbeiderpartiet er i samtaler med sentrumspartiene nå. Mitt spørsmål til ministeren er: Vil Arbeiderpartiet sørge for at disse avgiftsskjerpelsene fjernes fra det budsjettet som er lagt fram?

Presidenten: Presidenten antar at spørsmålet skulle gå til Hill-Marta Solberg.

Hill-Marta Solberg (A): Dette budsjettssamarbeidet er ikke kommet så langt at jeg har fått tittelen minister. Jeg skal for så vidt ikke problematisere rundt akkurat det, men forsøke å ta fatt i det som representantens replikk handlet om, nemlig transportkostnader.

Representanten Svendsen sier at Arbeiderpartiet har bidratt til å redusere veiveilgninger. Da må jeg få minne om følgende: De to siste års statsbudsjett er gjort opp i Stortinget med støtte fra Fremskrittspartiet. Fremskrittspartiet har forhandlet om budsjett sammen med sentrumspartiene. Hva har så representanten Kenneth Svendsen og Fremskrittspartiet oppnådd? Jo, de har oppnådd at veiveilgningene i dag faktisk ligger 1,6 milliarder kr under nivået i den veiplanen som siste arbeiderpartiregjering presenterte. Det er resultatet av budsjettoppgjør som Fremskrittspartiet har vært med på i Stortinget de siste to årene. Det er derfor svært vanskelig for meg å se at Fremskrittspartiet og representanten Svendsen har bidratt vesentlig til at problemene i veisektoren, ikke minst i den nordlige landsdelen, skulle kunne løses på en bedre måte.

Men jeg kan forsikre representanten om følgende: Et av de kravene Arbeiderpartiet tar opp i forhandlinger

med sentrumspartiene, er nettopp å sikre mer ressurser til veisektoren, for vi er enig i at det trengs investeringer i samferdsel for at vi skal kunne skape gode vilkår for næringslivet, ikke minst det næringslivet som har store transportkostnader og lang vei. Vi skal også forhandle om alle sider i budsjettet, også avgiftssider, uten at jeg i dag vil kommentere det ytterligere fra denne talerstol.

Lars Gunnar Lie (KrF): Vi kan konstatere at det norske samfunnet er eit godt samfunn å leva i. Vi har eit velferdssamfunn som har utvikla seg, slik representanten Solberg sa, frå 1945 og fram til no med brei politisk støtte i Stortinget. Samstundes må vi vedstå oss at skilnaden mellom dei som har lite å hjelpa seg med, og dei rikaste, har auka, og kanskje sterkest no på 1990-talet. Dette har Regjeringa teke tak i gjennom utjanningsmeldinga som no er til handsaming her i Stortinget, der ein også peikar på kva som bør gjerast for å snu denne utviklinga. Eg konstaterer at Arbeidarpartiet er genuint oppteke av å medverka til dette, og det er positivt.

Regjeringa og regjeringspartia er også opptekne av korleis vi skal møte dei utfordringane vi ser vil koma om nokre få år framover i tid når det gjeld pensjonane. Regjeringspartia ser det i den samanhengen som viktig at vi får fleire til å stå i yrkesaktiv teneste lenger, at det skal løna seg å vera i arbeid kanskje også etter at ein er 60-62 år, at det vert mogleg med større fleksibilitet for å kunna kombinera arbeid og pensjonstilvære. Men dei verkemiddel som Regjeringa har peika på, har så langt ikkje fått særleg tilslutnad frå Arbeidarpartiet, og mitt spørsmål til Hill-Marta Solberg er: Kva verkemiddel vil Arbeidarpartiet ta i bruk for å makta å handtera pensjonsutfordringane i åra som kjem? Garanti for folketrygda er først og fremst ei politisk sak.

Hill-Marta Solberg (A): Da Stortinget på 1950-tallet og 1960-tallet debatterte det norske pensjonssystemet – og Det norske storting brukte faktisk ganske lang tid på å komme fram til beslutningen om det som ble Folketrygden – stod spørsmålet om hvordan man skulle finansiere vårt trygdesystem sentralt i den debatten. Forenklet sagt stod diskusjonen om man skulle finansiere det gjennom «fonderinger», altså avsetninger gjennom fond og avgifter som den enkelte betalte, eller via skatt. Stortinget valgte i hovedsak å lande på det siste. Vi har altså et trygdesystem som er basert på skatteinntekter, som løpende finansierer trygden.

Det forutsetter igjen at vi har en befolkning som er i arbeid. Hovedutfordringen vi står overfor i norsk politikk framover for å finansiere de store kostnadene som kommer på pensjonssiden, er at vi har en befolkning som er vel utdannet, som er forberedt på å møte næringslivets utfordringer i årene framover og som også kan være i arbeid når de er i yrkesaktiv alder. Det er ikke tvil om at det er det som kommer til å være det helt avgjørende punkt for framtidens finansiering av trygden.

Det største problemet vi står overfor i dag, er ikke de som er mellom 60 år og 67 år, og som ikke er i arbeid. Det største problemet er alle de som er langt under 60 år,

og som settes utenfor arbeidslivet, og den kraftige økningen vi har bl.a. i uførepensjonering. Det er en mye større utfordring enn at slitne 62-63-åringer kan få lov til å gå over på en avtalefestet pensjon. Arbeiderpartiet har stor respekt for de avtalene som er inngått mellom partene i arbeidslivet, og avtalefestet pensjon er en slik avtale. Vi mener at vi absolutt må basere oss på at vi står ved de avtalene inntil partene har kommet fram til noe annet. Det gjelder i så fall også det som er omtalt i budsjettet for i år, som gjelder avtalefestet pensjon. Det er ingen tvil om at det er Arbeiderpartiets standpunkt i det spørsmålet.

Børge Brende (H): Representanten Hill-Marta Solberg hevdet i sitt innlegg at det bare er gjennom et samarbeid mellom Arbeiderpartiet og sentrum man kan oppnå en bedre fordeling, og henviste til utjevningmeldingen. Jeg vil da minne om at i utjevningmeldingen står det svart på hvitt at det var fra 1990 til 1997, da Arbeiderpartiet satt i regjering, at forskjellene i Norge økte. Det var i et budsjettsamarbeid sammen med sentrum hvert bidige år. Poenget, og det det egentlig viser, er at forskjellene minker når det skapes flere verdier, når bedriftene går bra og folk får arbeid. Så hvis vi nå mot formodning skulle få en ny nedgangskonjunktur, vil forskjellene kanskje øke, for da vil det rett og slett bli færre som får arbeid.

Arbeiderpartiet advarte i fjor høst mot skatteskjerpelser og økt elavgift, spesielt økt elavgift. Det rammer usosialt, og det kunne ikke Arbeiderpartiet akseptere. I år har Regjeringen foreslått å øke elavgiften med 42 pst., noe som bidrar til at prisene til neste år vil øke med ¼ pst. på grunn av elavgiften. Statsministeren bekreftet her i dag at Arbeiderpartiet ser ut til å akseptere denne delen av pakken.

I finansdebatten i fjor uttalte representanten Hill-Marta Solberg: «Arbeiderpartiet mener det er riktig å fjerne prisdrevende avgiftsøkninger»

Mener representanten Solberg fortsatt at det er riktig å fjerne alle prisdrevende avgiftsøkninger i budsjettet for neste år? Hvis representanten Solberg og Arbeiderpartiet ikke mener det, hva er årsaken? Er det noe i den økonomiske utviklingen som tilsier det?

Hill-Marta Solberg (A): Det forbauser meg hvis det er slik at representanten Børge Brende ikke ser noen forskjell på den situasjonen vi stod overfor i norsk økonomi forrige høst, og den vi står overfor denne høsten. Det forbauser meg storlig hvis det ikke er klart for Høyre at situasjonen er ganske annerledes. Den er faktisk det. Vi er også i en annen situasjon når det gjelder virkningene av priseffektene i økonomien enn det som var tilfellet i fjor høst. Arbeiderpartiet står ved alt det vi foreslo i budsjettet i fjor høst, og også alt det vi stemte imot.

Representanten Brende fremstår nå som nok en høyrerepresentant som skal forsøke å skape et bilde av at Arbeiderpartiets politikk når det gjelder skatter og avgifter, ikke harmonerer med det som er utfordringene, bl.a. for næringslivet. Da må jeg konstatere enda en gang noe som Høyre i realiteten godt vet: Arbeiderpartiet har bidratt til

å sette ned formueskatten. Arbeiderpartiet har vært med på å lempe på beskatningen for næringslivet. Det har vært positivt, viktig og nødvendig. Men likevel fremstår det som en gåte for meg at Høyre ikke vil være med på bl.a. det som Arbeiderpartiet vil ta opp i forhandlingene med sentrumpartiene, nemlig å tette en rekke gjenværende hull i skattesystemet. Det var en viktig del av det som skjedde i forbindelse med skattereformen. Likevel ser vi at det er betydelige muligheter for tilpasninger i skattesystemet vårt som innebærer at verdier kan unndras beskatning eller verdsettes så lavt at det i realiteten også er en form for utilsiktet skatteunndragelse som finner sted. Det hadde vært mye mer positivt om Høyre hadde gått aktivt inn i det og ville vært med på en prosess i Stortinget der man kan tette en del av de hullene som åpenbart er til stede i skattesystemet.

Når det gjelder elavgiften, vil jeg minne om at Arbeiderpartiet tar opp i forhandlinger med sentrumpartiene å innføre et progressivt system på elpris for å skjerme alminnelig husholdningsforbruk.

Presidenten: Replikorkordskiftet er omme.

Statsråd Odd Roger Enoksen: Flere av talerne i denne trontaledebatten har brukt mye av sin tid på å se framover og på de utfordringene vi står overfor ved inngangen til et nytt århundre, med litt forskjellig utgangspunkt. Det er det selvsagt all mulig grunn til å gjøre, ikke minst fordi en slik milepæl som et århundreskifte, for ikke å si et årtusenskifte, er, gir grunn til ettertanke. Det gir grunn til å se litt bakover. Det gir grunn til å se på hvordan vi skal løse oppgavene i dag for befolkningen her og nå, og hvordan vi skal løse oppgavene i framtiden.

De fleste av oss som sitter her, har levd lenge nok til ha opplevd den rivende teknologiske utviklingen vi har hatt de siste ti årene. Jeg, som faktisk regner meg for å være en relativt ung mann, har opplevd tiden med sveivetelefon. Vi var seks husstander som delte én linje, og vi måtte vente på tur når vi skulle bruke telefonen. Jeg har opplevd at sentralen stengte kl. 21, for da gikk sentralborddamen hjem, og etter den tiden var vi fri for telefoner. For de yngste er dette nesten uvirkelig og historie fra en helt annen tid. Men det er tross alt ikke lenge siden.

Ved inngangen til dette århundret sa lederen for det amerikanske patentkontoret: Nå kan vi legge ned patentkontoret, for alle de oppfinnelser som er verdt å gjøre, er allerede gjort. Vi har ikke bruk for et amerikansk patentkontor lenger. I dag kan vi trekke på smilebåndet av den type utsagn. Men jeg tror faktisk vi er ganske mange som av og til forundrer oss over: Er det nå mulig å komme lenger teknologisk? Er det mulig å komme lenger på idrettsbanen? Er det mulig å fortsette den utviklingen vi har sett over tid, også inn i framtiden? En ting er sikkert: Denne utviklingen vil fortsette.

Vår oppgave er for det første å utnytte de mulighetene den teknologiske utviklingen gir, og også å motvirke uheldige sider ved denne rivende teknologiske utviklingen, som f.eks. en sterk sentralisering, som f.eks. at både makt, kapital og arbeidsplasser sentraliseres i stadig stør-

re grad. Vi må arbeide for å sikre nasjonalt langsiktig eierskap til næringslivet vårt, vi må arbeide for å øke kunnskap og kompetanse i næringslivet, i befolkningen, hos oss alle sammen, slik at vi kan møte morgendagens utfordringer på de områdene som jeg her snakker om. Og vi må ikke minst arbeide for et av de områdene som jeg har ansvaret for i Regjeringen; sørge for å la distriktene utnytte de mulighetene som ligger i ny teknologi.

Den statlige virkemiddelbruken skal fremme utviklingen av et konkurransedyktig næringsliv i distriktene, den skal gjøre distriktene til gode lokaliseringalternativ for næringslivet og til gode alternativt bosettingsmessig, slik at folk også i framtiden kan få bo og ha sitt arbeide der de måtte ønske. Derfor gjør Regjeringen noen nye grep i distriktpolitikken. Derfor går vi nå inn i det neste århundret hvor vi ønsker å satse enda sterkere på nyskaping, på kompetanseheving, på å skape et konkurransedyktig næringsliv i Distrikts-Norge, hvor vi kan bidra til omstilling i de bedriftene som trenger omstilling, som trenger å møte den nye tiden og de nye utfordringene på en ny måte.

Et annet spørsmål som flere har vært innom her i trontaledebatten, som jeg også har lyst til å bruke litt tid på, er: Hvordan skal vi gi innbyggerne i kommunene best mulig tjenester? Hvordan skal vi sørge for at folk får en så god skole som mulig, at man har gode barnehager, at man har god eldreomsorg, at man har kulturtilbud og kulturaktiviteter som gjør at et lokalsamfunn er godt å bo i?

I motsetning til Fremskrittspartiet er jeg helt overbevist om at den eneste måten vi kan gjøre dette på, er ved å gi større lokalt handlingsrom, større muligheter lokalt til selv å påvirke egen hverdag. Jeg er overbevist om at vett er noenlunde likt fordelt i dette landet. Jeg er overbevist om at det ikke er vi som sitter her i denne sal, som best er i stand til å ivareta interessene til innbyggerne rundt omkring i kommunene. Det tror jeg faktisk at man klarer best lokalt. Derfor må vi legge til rette for det. Derfor må vi legge til rette for at kommunene skal kunne produsere tjenester, ikke administrere på grunn av statlige pålegg, slik som Fremskrittspartiets politikk vil føre til. Vi skal rydde opp i dobbeltadministrasjon, vi skal rydde opp i unødvendig byråkrati både i fylkeskommunen og i kommunene. Det er en utfordring for våre folkevalgte rundt omkring, men det krever lokalt handlingsrom. Derfor er jeg glad for at det faktisk nå ser ut til å kunne bli en budsjettbehandling som går i en retning hvor de partiene som nå deltar i forhandlingene framover, har den samme målsetting: å gi større lokalt handlingsrom, ikke mer statlig styring.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sylvia Brustad (A): Ut fra det statsråden nå sa, regner jeg med at det blir lett å bli enige om at kommunene trenger 1 milliard kr mer i frie inntekter, ikke minst for å øke det lokale sjølstyret.

Men jeg har lyst til å utfordre statsråden på et annet svært viktig punkt som roper etter handling, nemlig boligpolitikken. Vi er nå i en situasjon hvor unge folk i Oslo og i andre storbyer i Norge er nødt til å være avhen-

gig av rike foreldre eller rike besteforeldre for å få et sted å bo. Det er noe fundamentalt galt når leiligheter på 30 m² i Oslo blir solgt for 1 mill. kr. Samtidig ser vi at antallet hjemløse har økt på 1990-tallet. Vi har nå over 6 000 som ikke har noe sted å bo, og her er mørketallene store. Disse forskjellene er vår velferdsstat uverdige, og som et av verdens rikste land bør det viktigste for oss være at vi sørger for at folk har et sted å bo uavhengig av millionærforeldre eller millionærbesteforeldre. Vi har en forpliktelse til å sørge for at det blir færre som er i den situasjonen at hjemmet er gata, slik det er for noen i dag.

Vi hadde forventninger til det budsjettet som Regjeringa la fram på dette området. Det er prisverdig at det er foreslått 2 milliarder kr mer til Husbanken, men det er et problem at de pengene er for lite målrettet i forhold til dem som er aller vanskeligst stilt på boligmarkedet. Derfor trenger vi flere rimelige, nøkterne utleieboliger. Arbeiderpartiet foreslår å bygge 1 000 studentboliger neste år og flere utleieboliger, nettopp for å hjelpe dem som er aller dårligst stilt på boligmarkedet.

Mitt spørsmål blir da: Vil regjeringspartiene være med på et løft for de aller dårligst stilte blant oss ved å støtte våre forslag om en satsing nettopp på dette?

Statsråd Odd Roger Enoksen: Jeg er enig med representanten Brustad i at de utfordringene vi står overfor på boligsektoren, skal vi definitivt ta på alvor. Spesielt den prisøkningen vi har sett i den senere tid i storbyer, og særlig i Oslo, er ikke akseptabel. Men jeg vil peke på at det langt på vei også er et kommunalt ansvar å bidra til å løse dette. Kommunene har et selvstendig ansvar for å legge til rette for boligbygging på en slik måte at det også kan bygges rimelige, gode boliger.

Eksempelet på en leilighet på 30 m² som koster innpå 1 mill. kr i Oslo, er selvfølgelig et grelt eksempel. Men det er faktisk også grunn til å minne om at en skal ikke langt utenfor sentrum av Oslo for å finne at boligprisene er halvparten av det de er i de dyreste områdene av byen. Det er også slik at man har noen valgmuligheter innenfor Oslos grenser i forhold til hvor man skal bo. Så den type eksempler, på de dyreste leilighetene, de verste eksempler på pris, synes jeg vi skal være litt varsomme med å trekke fram, for det er faktisk ikke statens oppgave å bidra til at de dyreste leilighetene i Oslo sentrum nødvendigvis skal bli valgt. Her er det markedet som bestemmer. Vår oppgave er først og fremst å legge til rette for de gruppene som representanten Brustad nevner: de vanskeligstilte, de unge i etableringsfasen og de som skal ta utdanning.

Gjennom rammeøkningen på 2 milliarder kr til Husbanken som Regjeringen nå har lagt til rette for på toppen av den budsjettøkningen på 1 milliard kr som ble lagt inn i fjor, har vi faktisk lagt til rette for at det skal kunne gjøres et løft i boligbygging, også i Oslo, også for dem som trenger det mest.

Så er det en del andre virkemidler som også er nødvendige. Regjeringen har sagt at den vil komme tilbake til dette og ta det med i en helhetlig vurdering, bl.a. i sammenheng med behandlingen av utjevningsskandin-

gen, hvor disse spørsmålene er bredt omtalt. Vi har sagt at dette vil vi også se på i forbindelse med framleggingen av revidert nasjonalbudsjett, slik at vi blir i stand til å få en samlet oversikt over situasjonen.

Torbjørn Andersen (Frp): Statsråden bekymrer seg som vanlig for den lokale handlefrihet. Nå er det slik at Regjeringen og regjeringspartiene gledelig nok har varslet tiltak for å skape et enklere Norge, og når man ser på den lovjungelen, det omfattende regelverk og det arbeidskrevende skjemaveldet som både næringsliv og kommuner er belempret med, skjønner de fleste av oss at det er behov for forenklinger på mange områder i samfunnet vårt. Fra kommunalt hold påpekes det stadig sterkere at det er et betydelig behov for forenkling av den kommunale hverdag, f.eks. når det gjelder det utall av statlige krav om å utarbeide planer, og om innrapportering og kontrollsystemer for den kommunale virksomhet. Det er altså ikke bare fra næringslivshold man etterlyser forenklinger, men også fra kommunene – med ordførerne, rådmennene, etatslederne og lokalpolitikkerne i spissen – fremkommer det krav om en mer forenklet kommunal hverdag.

Vi i Fremskrittspartiet har i over 25 år påpekt behovet nettopp for en forenkling av det unødvendig kompliserende lov- og regelverket som samfunnet vårt sliter med. Dette synes regjeringspartiene å ha innsett først nå, 25 år etter Fremskrittspartiet. Men vi i Fremskrittspartiet er vant til at de andre kommer etter oss.

Mitt spørsmål til statsråden blir: Når kan vi forvente at Regjeringen vil sette handling bak ordene om et enklere Norge, og konkret foreslå forenklinger som virkelig monner, f.eks. når det gjelder den tungvinte plan- og bygningsloven som virker både distriktsfiendtlig og småbedriftsfiendtlig, som ofte virker svært fordyrende, og som skaper et lite effektivt fungerende byggemarked? Kan vi forvente at det blir gjort noe for å forenkle disse tingene og den kommunale forvaltning?

Statsråd Odd Roger Enoksen: Det er dessverre slik at det er ganske langt mellom liv og lære i det Fremskrittspartiet står for på dette området. Det er nettopp statlig sentraldirigering som fører til økt krav om rapportering og økt krav om å utarbeide planer. For det er vel ikke slik at Fremskrittspartiet har tenkt å bruke øremerking på absolutt alle områder, statlige penger som skal gå til brukeren uten at det skal være noen form for kontroll med det? Jo større lokalt handlingsrom man gir, jo større lokalt ansvar man gir, og jo større lokale muligheter man gir for å utforme tilbudene til beste for innbyggerne, jo lavere kan vi sette kravet til rapportering og til å utarbeide planer for å få midler. Fremskrittspartiet går i praktisk politikk i stikk motsatt retning av det de sier at de skal gjøre. Det er et problem. All erfaring viser at det er i forhold til de øremerkede ordningene at administrasjon og byråkrati blir størst. Det er der man har størst behov for å fremme søknad om å få midler, og det er der man har størst behov for å rapportere om hvordan midlene er brukt. Det vil det også bli med den politikk som Fremskrittspartiet legger til rette for.

Så til prosjektet «Et enklere Norge». Ja, det er helt riktig: Regjeringen har store ambisjoner på dette området. Det er et betydelig omfang av regler og forskrifter som det kan og må ryddes opp i, både i forhold til næringsliv, kommuner og offentlig sektor generelt. Men det er et stort og vanskelig arbeid, og det er ikke gjort på kort tid å oppnå gode resultater. For det er ofte slik at lover og forskrifter som har kommet over lang tid, har en sammenheng. Det går ikke an å ta én enkelt forskrift ut av en større sammenheng. Vi må se på dette i en totalitet – og resultatene regner vi med vil komme i løpet av et par års tid.

I mitt departement har vi på gang et betydelig arbeid for å forenkle regelverket overfor kommunene, ikke minst på et område som representanten Andersen nevner, plan- og bygningsloven. Her har vi allerede gjort betydelige forenklinger i det regelverk og de forskrifter som vi har hatt så langt, nettopp for å sikre småbedriftene, nettopp for å gjøre det enklere for dem som skal bygge å møte kommunene med sine søknader, og for å få søknadene raskere behandlet og omfanget av det som skal behandles, ned.

Øystein Djupedal (SV): La meg først få gratulere statsråden med hans nye verdighet, som nr. 2 i Regjeringen.

Jeg har ingen problemer med å slutte meg til absolutt alt som statsråden sier. Jeg er helt enig i at det er bruk for større lokalt selvstyre, helt enig i at det er bruk for en aktiv distriktspolitikk, og ikke minst er jeg enig i at vi har bruk for et kunnskapsløft for nasjonen. Men det er et par haker ved det statsråden sier. Det er at Regjeringen ikke følger opp sin egen politikk på svært viktige områder av dette. Han var selv inne på sammenhengen mellom ord og gjerning. La meg ta tre eksempler som viser at dette dessverre ikke går i den retning statsråden gjerne vil at det skal gå.

I det inneværende budsjettet ligger det nå 45 mill. kr til et såkalt IT-senter på Fornebu, i tillegg til de andre pengene som vi skal bruke for å etablere dette senteret. Dette er et av de mest sentraliserende kunnskapstiltak denne nasjonen står overfor, der Regjeringen nå faktisk ønsker at det skal utarbeides et nytt slikt senter som par excellence skal sentralisere kunnskapsforskningen i Norge til det sentrale østlandsområdet.

Når det gjelder kommuneøkonomien, vil kommunene også til neste år få en meget anstrengt økonomi. Det som også viser seg, er at de frie inntektene går ned, mens de øremerkede inntektene går opp. Det betyr mindre lokalt selvstyre for kommunene til å prioritere annerledes eller til å prioritere for å møte de utfordringene som kommunene har.

Eldresatsingen, som med øremerkede midler gjør at kommunene selvfølgelig må bruke en del av sine frie inntekter også for å frigjøre statlige midler til eldresatsingen, som er riktig og nødvendig, gjør at skolene lider. Det er det siste punktet der jeg mener Regjeringens politikk også går i feil retning. For gjennom disse to år som Regjeringen har sittet, har Utdannings-Norge kontinuerlig tapt. Statsråden var selv den som i valgkampen gikk

ut og sa at vi ikke har råd til å satse på utdanning på enda et par år fordi det er andre store reformer vi må gjøre ferdig først. Da er den store utfordringen: Har nasjonen virkelig råd til dette, og hvordan skal statsråden, som nå til og med er nr. 2 i Regjeringen, klare å få litt mer sammenheng mellom ord og gjerning fra Regjeringen?

Statsråd Odd Roger Enoksen: Først er det gledelig å registrere at representanten Djupedal er enig i alt jeg har sagt. Det lover jo godt for å få tilslutning til Regjeringens opplegg.

Det er en utfordring å sørge for at et IT-senter på Fornebu skal bli et senter som skal komme hele landet til gode, slik som Stortinget har besluttet, og som også er utgangspunktet for Regjeringens behandling av dette. Det er helt opplagt at en massiv konsentrasjon av arbeidsplasser på dette området i Oslo er en stor utfordring i forhold til å sikre kompetanse, arbeidstakere og arbeidsplasser også ute i Distrikts-Norge. Derfor har nettopp distriktsperspektivet i Regjeringens arbeid med dette blitt vektlagt betydelig: å knytte nettverk til etablerte forskningsinstitusjoner, utdanningsinstitusjoner og bedrifter ute i Distrikts-Norge på en måte som også skal gi positive virkninger ute i distriktene. For er det et område hvor jeg tror vi har muligheter til å utnytte ny teknologi til å styrke distriktenes næringsliv og distriktenes mulighet for å hente ut kunnskap og informasjon, så er det nettopp på IT-området og den type næringer som vi her snakker om. Der har vi store muligheter. Vi må vite å utnytte dette på en klok og fornuftig måte og – det innrømmer jeg – et IT-senter på Fornebu er en utfordring i denne sammenheng.

Kommunene har en anstrengt økonomi. Jeg har aldri lagt skjul på at det opplegget som er lagt for neste år og som ble vedtatt av et enstemmig storting i vår i forbindelse med framleggelsen av kommuneøkonomiproposisjonen, er et stramt opplegg. Det setter kommunene på store utfordringer i forhold til å klare de oppgaver som de er pålagt for neste år. Men jeg har også sagt at vi ikke har råd til å ta de store, tunge løftene som vi trenger – og jeg tror SV har helt rett i sine anslag, vi snakker faktisk om et beløp på 12-15 milliarder kr til opprusting av skolebygningene over de nærmeste årene. Den delen tror jeg må vente. Det tror jeg faktisk at vi nå har sett. Men derimot satser Regjeringen på skole. Vi styrker skolebudsjettet med nærmere 8 pst. for neste år og viser at vi er målrettet på dette området. Vi tar de riktige skrittene, men jeg tror vi står oss på å gjøre ting i riktig rekkefølge. La oss fullføre eldresatsingen slik som vi har begynt på, og deretter gå løs på de store oppgavene som ligger på skolesektoren.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Sylvia Brustad (A) (fra salen): President! Kan jeg få ordet til å oppklare en åpenbar misforståelse?

Presidenten: Presidenten er i tvil om det er mulig å oppklare en misforståelse, men skal ta sjansen.

Sylvia Brustad (A): Det må være en åpenbar misforståelse når statsråden nå sa at det kommuneøkonomiopp- legget som ble vedtatt i Stortinget i vår, ble vedtatt enstemmig. Jeg går ut fra at det var en forsnakkelse fra statsrådets side, for Arbeiderpartiet gikk inn for å bevilge ca. 1 milliard kr mer enn det Regjeringa hadde lagt på bordet.

Statsråd Odd Roger Enoksen: Det er riktig at Arbeiderpartiet i innstillingen til kommuneøkonomiproposisjonen varslet at man ville komme tilbake i budsjettet med en ytterligere bevilgning på 1 milliard kr, som jeg nå registrerer at Arbeiderpartiet har gjort. Hovedtrekkene i kommuneøkonomiproposisjonen fikk enstemmig tilslutning. Det er også slik at Regjeringen har lagt inn en halv milliard kr utover det man varslet i kommuneøkonomiproposisjonen at man skulle bevilge, så vi har altså overopplyst de løfter som vi gav i kommuneøkonomiproposisjonen i vår.

Inge Myrvoll (SV): Det bør vel nesten være unødvendig å fortelle at SV har en mye romsligere kommuneøkonomi. Det er nesten sånn at vi er på det nivået som Senterpartiet var på i opposisjon, så Senterpartiet i opposisjon og vi har veldig mye felles når det gjelder kommuneøkonomi.

Ingen vind hjelper den som ikke vet hvor han skal seile. For lenge har sentrumsregjeringa latt vinden fra høyre fylle seilene på en kurs bort fra Voksenåserklæringa. Men jeg har et håp nå om at vinden snart skal snu.

Et tema i denne debatten har vært fortidas synder. Sentrum og Arbeiderpartiet har erkjent at forskjellene, avstanden mellom de på solsida som fråtses i rikdom, og de som har minst, er større enn noensinne. Arbeiderpartiet og sentrum legger gjensidig skylda på hverandre. Det kan være nødvendig å avklare hvilke synder som er begått for å rette dem opp. Det er fristende å finne synderen, før vi gir forlatelse og ser framover. Men la oss i det minste være enige om at innflytelse fra Fremskrittspartiet og Høyre gjør vondt verre.

Noen har latt seg friste til å se enda lenger tilbake, til de gode gamle dager – dersom de var så gode – til tider da delinga i politikken var enklere, med høyre-venstre-aksen. En Høyre-representant snakket varmt om John Lyngs korte regjeringsepoke. Frp-erne drømmer seg tilbake til tider da Norge ikke hadde de nye landsmenn med annen kultur- og religionsbakgrunn.

Men for å si det med Halvdan Sivertsens ord som innleder «Sangen om i morra»:

Det hende du lengte tebake

Og drømme om daga da livet va lett

Da trua va enkel og riktig va rett

Nu har livet fått lært dæ nå anna

Du har letta, Gud veit kor du landa

Det er viktig å vite hvor en skal lande. Det er viktig å finne ut hvem man må samarbeide med for å lande på rett sted. For det er ikke bare lyse perspektiver vi går inn i det neste årtusen med. Skal vi løse disse oppgavene, er det viktig å parkere Fremskrittspartiet og Høyre på sidelinja i norsk politikk.

For å dra det ned på et regionalt nivå i ei tid hvor det hersker kaotiske tilstander med alle mulige konstallasjoner i konstituering av kommunestyre og fylkesting: I mitt heimfylke, Nordland, skal det etableres parlamentarisme med et fylkesråd. Jeg setter stor pris på at Arbeiderpartiet, sentrumspartiene og SV har arbeidet seg fram til en felles politisk plattform. De trengte ikke SV for å skape flertall, men jeg tror de tenkte som så: SV hadde noe å bidra med. Jeg skulle ønske at det gav retning for det politiske arbeidet også i denne sal – for hvilke oppgaver står vi overfor?

For oss i SV står en aktiv, målretta, internasjonal solidaritetsinnsats, med bistand og en rettferdig handlingsordning, sentralt. Jeg går ut fra at Arbeiderpartiet og sentrum er enige med oss om at Fremskrittspartiet og Høyre ikke bør ha innflytelse over norsk politikk på dette feltet.

For oss i SV er arbeidet for menneskerettigheter viktig. Der har ikke Fremskrittspartiet noe å bidra med.

SV ønsker å begrense markedskreftenes makt. Jeg skal vedgå at jeg ikke er fornøyd med Arbeiderpartiet og sentrum i dette spørsmålet. Men sammenlignet med Fremskrittspartiet og Høyre ser jeg muligheter hos Arbeiderpartiet og sentrum, for i det som er vårt hovedsatsingsfelt når det gjelder nasjonal politikk, ligger tyngdepunktet fra sentrum og mot venstre. Det bør det også gjøres for Regjeringa.

Vi vil ha satsing på en skole som gir muligheter til alle, som ikke blir eliteskole for dem som ved fritt skolevalg har ressurser til å få beste alternativ – en skole for framtida og ikke fortidas skole. Vi vil ha et helsevesen hvor man ikke kjøper seg plass i køen, men hvor vi ivaretar alle, uansett sosial rang og rikdom, uansett prislapp på sykdommen. Vi vil ha en fordelingspolitikk som skaper større sosial likhet, hvor de velstående ikke blir surfer i et skattesystem fullt av hull, men må yte til fellesskapet. Vi vil ha en distriktpolitikk hvor man er villig til å sette inn virkemidler for å ta hele landet i bruk. Vi vil ha en miljøpolitikk som tar utfordringene på alvor, enten det gjelder kollektivsatsing, alternativ energi eller å bevare ressursene i havet og unngå privatisering av allmenningsetten.

Dette er viktige felt hvor sentrum ikke kommer noen veg ved å søke samarbeid med Fremskrittspartiet og Høyre. Det er konfliktfylt også i et samarbeid mellom Arbeiderpartiet, sentrum og SV – svært konfliktfylt. Men i denne konstallasjonen er i alle fall problemene erkjent, og da er det mulig å finne løsningsene.

Jeg ser at vi har konflikter som vi vanskelig kan finne felles løsninger på – medlemskap i EU med Arbeiderpartiet f.eks. Men det blir ikke noe bedre i en allianse med høyresida. Vi i SV ser nok at vår forsvarspolitikk ikke vil stå sterkt i et slikt samarbeid, men det vil bli enda verre om Fremskrittspartiet og Høyre hadde ei hand på roret. SV og Arbeiderpartiet er ikke enig med sentrum om kontantstøtten. Men er det nok til å la Høyre og Fremskrittspartiet styre politikken for øvrig? Svaret er nei.

Jeg har lurt på hvordan Arbeiderpartiet har tenkt etter å ha erkjent at vegen tilbake til makt går gjennom å etablere et flertall som grunnlag for styring. Jeg har savna utfordringene hos sentrumsregjeringa. Utover motstanden mot

kontantstøtten – som jeg også er motstander av – som har vært dødfødt ettersom sentrumsregjeringa inngikk en fire-årskontrakt med Fremskrittspartiet og Høyre, har jeg bare observert ei utfordring hvor Arbeiderpartiet har stått på, hvor de ikke har gitt ved dørene – en politisk dårlig sak i en allianse som Arbeiderpartiet burde ha holdt seg unna: IT Fornebu. Denne alliansen legitimerer Hedstrøm, som Arbeiderpartiet burde ha holdt på én armlengdes avstand minst, og gir Fremskrittspartiet en mulighet til på nytt å vise at det er de som bestemmer hvor flertallet skal ligge. I tillegg er det jo en veldig dårlig sak.

Jeg syns Arbeiderpartiet har vært tafatt, men sentrumspartiene har vært politisk hjelpeløse. Det høres forunderlig ut når statsministeren begrunner kontakten med Arbeiderpartiet om statsbudsjettet rent formalistisk med at Arbeiderpartiet er det største opposisjonspartiet. Sentrum bør vende seg mot venstre, fordi det er der – og bare der – de finner svar på viktige spørsmål som

- internasjonal solidaritet
- en bedre fordeling
- en framtidretta skole
- en solidarisk helsepolitikk
- en aktiv distriktpolitikk osv.

De finner den alliansen kun hvis de ser mot venstre.

Det å utvikle et flertallsgrunnlag for politisk kursending vil bli en stormfull seilas, men jeg tror det er den eneste muligheten vi har dersom vi skal unngå å havare. Vi har muligheter. Vi bør gjøre som nordlendingene når de etablerer fylkesregjering. Vi må skape de rette alliansene. Da former vi morgendagen i vårt bilde, eller som Halvdan Sivertsen sier det i det siste verset i «Sangen om i morra»:

Kom søng mæ en sang om i morra
Som enda ligg naken og nyfødt i øst
Mens natta gir gårdagens tåra sin trøst
Om du gråt dem i sorg eller sinne
Har du dagen i morra å vinne

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Holten (KrF): Jeg har merket meg at Sosialistisk Venstreparti ved flere anledninger har berørt regjeringen Bondeviks ulike budsjettområder, og da som regel i kritiske ordelag, hvor enkeltsaker ofte krisemaksimeres. Men jeg vil jo tro at det burde kunne være enkelte områder hvor også SV kunne være tilfreds med Regjeringens arbeid. Det blir liksom ikke troverdig når det med bred penn hevdes at f.eks. norsk skole er dårlig. Dette er et farlig signal å sende ut om en skole som gjør et meget godt arbeid. Og hva med Regjeringens satsing når det gjelder f.eks. helse, miljø og bistand – og kanskje ikke minst det som representanten Myrvoll er opptatt av, nemlig satsing på NSB? Er dette også håpløse satsingsområder for Regjeringen dersom en har som forutsetning å ha en stramhet i økonomien for å få til en senket rente og ytterligere opptrapping av sysselsettingen?

A u d B l a t t m a n n hadde her overtatt presidentplassen.

Inge Myrvoll (SV): Når man ser de opplyste kjøpe-sentra, moderne, flotte – jeg er ikke så veldig fornøyd med arkitekturen bestandig, men det er tross alt enorme investeringer – når man ser nedslitte skoler – jeg kan bare ta Mo Ungdomsskole i min egen hjemby, den ser omtrent ut som da jeg gikk på folkeskolen – og når man vet hvor lite penger det finnes for å gjøre undervisninga spennende slik at man greier å dra med alle elevene og gi lærerne tid til elevene, da er det veldig vanskelig å si at norsk skole er god! Den er ikke god med tanke på den framtida vi skal møte, og den er ikke god når man ser den store private rikdommen, mens skolen er preget av en offentlig fattigdom.

Når jeg måler denne regjeringa, er det litt ut fra at vi på områder som miljø osv. stod delvis sammen i opposisjon, men jeg føler at det er blitt litt annerledes etter at partiene kom i posisjon. Jeg måler også denne regjeringa litt ut fra Voksenåserklæringa – som jeg har et eksemplar av, som jeg snart har lest i filler, så jeg må antagelig skaffe meg et nytt – fordi der er det veldig mange målsettinger jeg deler, og som jeg føler at Regjeringa ikke har forsøkt å realisere.

Representanten Holten lurer på om jeg ikke er fornøyd med satsinga på NSB. Jeg satt i samferdselskomiteen da Jernbanepleanen ble behandlet for to og et halvt år siden, da sentrumpartiene la inn et årlig investeringsnivå på 2 milliarder kr pr. år til jernbane. For år 2000 er det så vidt de kommer over 1 milliard kr. Jeg tror banen i fylket til representanten Holten – Østfoldbanen – med et slikt tempo kommer til å være et evig anleggsområde i 30 år framover før man har fått dobbeltsporet ferdig, og det er vi ikke tjent med. Jeg kunne tatt fram mange andre jernbanestrekninger og vist til det samme – så jeg er ikke fornøyd med innsatsen.

Skal vi øke innsatsen, må vi dra inn litt av den private rikdom og bruke den til å skaffe gode fellesskapsløsninger.

Petter Løvik (H): Representanten Myrvoll nemnde at vi må få ein distriktpolitikk der ein er villig til å sette inn verkemiddel for å ta heile landet i bruk. Høgre sitt svar er sjølvsagt ja til det. Men då må vi inn på verkemiddel som vi veit verkar – og her finst vel eit verkemiddel som representanten Myrvoll burde kjenne veldig godt til: vegbygging og vegvedlikehald – både for å utvikle vekstkraftige arbeidsmarknadsregionar, for å få ned ulykkestal og for å få ned kostnader for næringslivet og befolkninga.

Då er det eit paradoks at SV i budsjettet for inneverande år var det partiet som totalt satsa minst på vegar, når det gjeld investering og på driftssida samla. Samtidig kan vi lese i Nationen for ca. ei veke sidan at Myrvoll – og det er altså representanten Myrvoll – «ber Nord-Norge-benken flytte ... hvis den ikke blir med på veiopprør». Om det ville innebære at vi fekk tatt meir av landet i bruk, skal eg ikkje ta opp her i ein replikk. Men likevel, om representanten Myrvoll meiner at Nord-Noreg skal få ein større del, vil svaret mitt vere at vi heller må gå inn for større vegløyvingar.

Samtidig har SV vore negative til store strategiske prosjekt, bl.a. i mitt eige heimfylke, som vil binde saman

store regionar, f.eks. Eiksundsambandet, som vil gi 20 000 menneske fastlandssamband.

Og mine spørsmål til representanten Myrvoll er då: Er ikkje vegbygging det viktigaste verkemiddelet? Ser ikkje representanten Myrvoll at auka rammer er den einaste vegen å gå for å begynne på desse problemstillingane? Og kan ikkje representanten Myrvoll tenkje seg å støtte dei viktige strategiske prosjekta som næringslivet og befolkninga roper etter?

Inge Myrvoll (SV): Når Høyre begynner å snakke om distriktpolitikk, føler jeg at det blir litt patetisk – de som stryker på regionale virkemidler, de som kutter på offentlig kjøp av posttjenester osv. i sine budsjetter. Hvis det hadde fått gjennomslag, hadde det blitt en meget dårlig distriktpolitikk.

Men nå ønsker representanten å snakke mest om vegbygging. Det er jo slik at Høyre har mer penger til vegger enn oss. Det skal erkjennes, sjøl om han tar feil når han har gått gjennom budsjettet for fjoråret, og sier at SV hadde minst.

Men Høyre har en veldig sentralistisk måte å tenke på. Det er slik at vi faktisk flytter vegpenger fra sentrale strøk til distriktene, mens vi satser på jernbaneutbygging i sentrale strøk – så vi har et ganske stort samferdselsbudsjett. Vi tenker miljø i sentrale strøk, og så tenker vi at der hvor vegen er det eneste alternativet, får vi ruste opp standarden. Hvis man går gjennom Høyres alternative budsjett for 1999, ble det plusset på 1 milliard kr til veg, men det var nesten ingen ting til den landsdelen jeg kommer fra, Nord-Norge. Til mitt fylke, Nordland, var det 0 kr, slik at Høyre er et sentraliserende parti, også når det gjelder vegbygging.

Når det gjelder Eiksundsambandet, som han nevnte konkret, mener jeg det er en feilprioritering. Altså: Møre og Romsdal har en masse svingete, rasutsatte vegger. De har en rekke vegger med en dårlig vegstandard, og jeg ønsker å prioritere den opprustinga framfor et stort, dyrt byggeprosjekt som ikke hjelper fylket som helhet. Det jeg også tror er viktig når vi snakker om veg, er at vi ikke bare snakker om hvor mye penger vi bruker, men hvordan vi bruker dem. Man har i altfor stor grad brukt penger på å bygge bautaer – på store flotte prosjekter som noen blir husket for – i stedet for å ruste opp vegene så vi får en god standard, og gjøre noe med vegen mellom ferjeleiene i stedet for å lage tunneler og bruer overalt. Vi må nok leve med at vi har ferjer i dette landet en stund, for landet er ganske fjordrikt.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Både Inge Myrvoll og jeg er svært opptatt av at vi skal ha en utvikling hvor vi skaper verdier, og hvor vi skaper aktivitet i alle deler av landet. At vi øker verdiskapingen i de delene av norsk næringsvirksomhet som ikke er basert på petroleum, er også noe som hele nasjonen er avhengig av. Skal vi få det til, må vi redusere de avstandshindre som tradisjonelt har vært en begrensning for distriktene. Utbygging av transporttilbud, veier og jernbane er et bidrag til det. Et annet viktig bidrag er å bygge ut for å kunne ta i

bruk de nye mulighetene som informasjons- og kommunikasjonsteknologien gir, og der har Arbeiderpartiet og SV vært enige om betydningen av å bygge ut et nasjonalt høyhastighetsnett, slik at vi kan sikre at alle deler av landet kan ta i bruk de nye mulighetene.

Ved behandlingen av denne saken i Stortinget i vår la Arbeiderpartiet og SV fram forslag som innebar at man skulle ta i bruk virkemidler som kunne sikre dette: leveringsplikt på høyhastighetstjenester for teleselskapene og maksimalpris som skulle sikre at det ikke ble for store prisforskjeller. Jeg går ut fra at representanten Myrvoll og jeg var like skuffet over at vi ikke fikk flertall for dette, da regjeringspartiene og Høyre sa nei til å sette inn slike virkemidler nå. Etter at det skjedde, har statsråd Enoksen gått ut med brask og bram og varslet et ønske om å utvikle et landsdekkende høyhastighetsnett. Det kan tyde på at situasjonen kan være noe annerledes nå enn den var på det tidspunktet denne saken ble behandlet i Stortinget.

Jeg vil gjerne invitere SV og Inge Myrvoll til å bidra til et nytt framstøt for å sikre at alle husstander i hele landet gis mulighet til å utnytte de nye mulighetene. Jeg vil gjerne høre representanten Myrvolls synspunkter på de mulighetene han ser i det bildet han her beskriver, for et mulig samspill mellom Arbeiderpartiet, SV og Regjeringen for å utvikle denne type virkemidler.

Inge Myrvoll (SV): Jeg vil gjerne starte med noen kritiske merknader til Arbeiderpartiets distriktpolitikk, fordi det er viktig å ta hele landet i bruk. Fisken får vi ikke flyttet, den er ute ved kysten. Det å flytte skogene er et veldig langsiktig prosjekt. Industrien ligger også stort sett på Vestlandet og i Nord-Norge, hvor vi har en viktig vareproduksjon. Infrastrukturen som går på veg og bane, er viktig, og da vil jeg si at nedturen når det gjelder investeringer for Distrikts-Norge, og i særdeleshet Nord-Norge, begynte under arbeiderpartiregjeringa. At nedturen har fortsatt under sentrumsregjeringa, er veldig skremmende. Det hadde vært mer naturlig om det hadde vært Høyre og Fremskrittspartiet som hadde stått for en slik politikk, enn Arbeiderpartiet og sentrum. Jeg oppfordrer som jeg gjorde i en avis for en stund siden: «Nå får de nordnorske representantene manne seg litt opp, hvis ikke får de flytte ut.

Men tilbake til spørsmålet: Jeg godtar sjølsagt invitasjonen til at vi nå må prøve å etablere et flertall, slik at den verdiskapinga som vil bli viktig for framtida – som går på kunnskap, på kompetanse og på den nye teknologien – skal gjelde hele landet. Jeg inngår gjerne en allianse med Arbeiderpartiet for å prøve å utfordre Senterpartiet, etter at statsråd Enoksen i valgkampen var ute med et nokså dristig forslag. Om vi ikke lander akkurat på det forslaget, så finnes det sikkert muligheter for å sy sammen en felles løsning mellom sentrum, Arbeiderpartiet og SV som gjør at den nye teknologien ikke blir sentraliserende.

Jeg er enig med representanten Schjøtt-Pedersen: Enoksen har åpnet for en mulighet, vi skal gripe muligheten.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Bjørn Tore Godal (A): Det framgår av trontalen at Regjeringen støtter arbeidet med å styrke den europeiske evne til å håndtere og forebygge kriser og konflikter. Den holdningen bør i aller høyeste grad være et nasjonalt felleseie. To verdenskriger har som kjent sitt opphav i Europa, og Norge ble rammet av begge. Den nasjonale utenriks- og sikkerhetspolitiske linje som gikk ut på at Norge ville klare seg best alene, mens andre ordnet opp for seg, har for lengst spilt fallitt. Denne historiske erfaringen er ikke blitt mindre viktig i lys av det nye og langt mer sammensatte trusselbildet enn det vi kjenner fra den kalde krigens tid. Vi har ingen sikkerhet for at pågående og nye regionale og lokale konflikter ikke sprer seg. Bortfallet av blokkdelingen har paradoksalt nok også senket sperrerne mot mindre, væpnede konflikter. Etniske, religiøse og sosiale motsetninger, både i Europas nærområder og globalt, har blusset opp og medført ufattelige menneskelige lidelser det siste tiåret. Miljøtruslene, ikke minst fra den kalde krigens etterlatenskaper, illustrert ved de utrangerte atomubåtene i Norges nærområder i nord, er omfattende. Faren for at store og små stater i den tredje verden ikke føler noen forpliktelse når det gjelder de gamle stormaktenes opplegg for rustningskontroll, reduksjon og avskaffelse av arsenalene av masseødeleggelsesvåpen, er betydelig. Om nå Senatet i USA nekter å godkjenne den avtalen om stans i de kjernefysiske prøvesprengningene som USAs regjering for lengst har underskrevet, vil det gjøre vondt verre. Mulighetene for at mindre terrorgrupper utenfor enhver internasjonal eller nasjonal kontroll betjener seg av grusomme våpen og moderne våpensystemer representerer en ny mellomstatlig utfordring.

FNs sikkerhetsråd har og bør fortsatt ha det overordnede ansvar for global fred og sikkerhet. Tross mange positive erfaringer gjennom verdensorganisasjonens historie, medvirker den sikkerhetspolitiske utviklingen og det mer sammensatte trusselbildet til at FNs svakheter kommer klarere fram: Fordi stadig flere konflikter og kriger ikke foregår mellom statene, men i de enkelte land, aktualiseres voretten gjennom først og fremst Kinas og Russlands motstand mot at verdenssamfunnet skal ty til makt i det som ofte ses på som statenes indre anliggender. Antallet konflikter er dessuten så stort at verdenssamfunnets manglende vilje og evne til å stille ressurser til disposisjon for FN, gjør at organisasjonen ofte ikke har mulighet til å forhindre menneskelig lidelse eller forebygge konflikter før det er for seint.

NATOs rolle i fredsoperasjoner ble for første gang bredere behandlet av NATOs utenriksministre i 1992. De besluttet at NATO-styrker kunne brukes til fredsbevarende aksjoner med mandat fra FNs sikkerhetsråd eller fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa. NATOs aksjon og tilstedeværelse i Bosnia, utenfor NATOs territorium, er det første store eksempel på dette. NATO fikk denne oppgaven først etter at FN-styrkene i det tidligere Jugoslavia ikke hadde lyktes med sitt oppdrag. Klare mandater og retningslinjer og enhetlige kommandolinjer, som i NATO, har ofte vist seg å være nødvendige for å få til resultater i mer krevende fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner.

I Kosovo-konflikten i vår lyktes det som kjent ikke å oppnå enighet i Sikkerhetsrådet om et tilsvarende mandat som det i Bosnia, selv om Sikkerhetsrådet i september i fjor konstaterte at situasjonen i området, med en kvart million flyktninger og internt fordrevne, utgjorde en trussel mot freden og sikkerheten i hele området. Lange og mange forhandlingsrunder, der også Russland deltok i utformingen av det tilbud Milosevic til slutt fikk, og sa nei til, gjorde det klart at Sikkerhetsrådets krav ikke ville bli etterlevd. Faren for omfattende etnisk krig og folkemord, med erfaringene fra Bosnia i friskt minne, gjorde at Stortingets partier enstemmig sluttet seg til behovet for at NATO grep inn med makt i Kosovo, på tross av at Russland og Kina forhindret et operativt mandat i Sikkerhetsrådet. Regjeringer og parlamenter i samtlige NATO-land kom til samme konklusjon.

Men lett var ikke det i noe medlemsland. Faren for den regionale sikkerhet og utsiktene til en enda større humanitær katastrofe om ingen gjorde noe drastisk, ble utslagsgivende. Det er riktig at NATO i sitt nye strategidokument, vedtatt i ettertid, åpner for at NATO kan agere igjen i en tilsvarende situasjon. Det ville etter mitt beste skjønn være galt helt å utelukke en slik mulighet, om det skulle fortone seg som tvingende nødvendig. Men først og fremst må nå kreftene settes inn for å styrke FNs rolle til å gripe effektivt inn i omfattende indre konflikter av den type vi det siste tiåret har sett så mange av, både på Balkan og ellers i verden. Her hviler det et særlig ansvar på Russland og Kina, som gjennomgående har vært negative til humanitære intervensjoner, selv om slike i aller høyeste grad burde kunne drøftes og behandles på FN-paktens verdigrunnlag. Skulle f.eks. myrderiene på Øst-Timor fra i sommer ha fått fortsette uhindret, om *en* stormakt i FNs Sikkerhetsråd hadde motsatt seg en internasjonal intervensjonsstyrke? Svaret er dessverre mest sannsynlig ja, om en stormakt hadde blokkert et slikt vedtak. Heldigvis skjedde ikke det.

De politiske, økonomiske og militære kostnadene ved NATOs aksjon i Kosovo er så store at faren for at aksjonen skal danne et mønster for NATO i framtida er sterkt overdrevet. Mulighetene for at verken NATO eller andre stiller opp, selv når det er et sterkt behov for det, er høyst sannsynlig langt større. Faren for at man gjør for lite, ikke for mye, er dessverre mønsteret fra en lang rekke andre konfliktområder i verden. Samtidig er det klart at NATO ikke har – og heller ikke bør få – noen rolle som selvutnevnt verdenspoliti.

Europas manglende evne til å forebygge og forhindre de menneskelige lidelsene på Balkan, er den fremste drivkraft i ønsket om at de europeiske landene nå for alvor må styrke sin felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. I USA ser mange det tilsvarende som lite ønskelig at det nå knapt finnes noe alternativ til å kalle på amerikanske styrker ved alvorlige voldelige konflikter i Europa.

Vedtakene om å integrere forsvarssamarbeidet i Vestunionen i EU er en milepæl. Valget av NATOs tidligere generalsekretær Solana både som EUs «Mr. Europe» og mulig generalsekretær for avvikling av Vestunionen, illustrerer at det er lagt ny tyngde i denne prosessen. I

Vestunionen har som kjent de europeiske NATO-land som ikke er EU-medlemmer, Norge, Tyrkia og Island, nå assosiert medlemskap med viktige rettigheter. Disse rettighetene vil falle bort med Vestunionens oppløsning, idet det ikke finnes noe assosiert medlemskap i EU.

Det er av stor utenriks- og sikkerhetspolitisk betydning at Norge ikke blir en B-nasjon etter hvert som Europa tar et mer selvstendig utenriks- og sikkerhetspolitisk ansvar. Selv om NATO fortsatt vil være den viktigste organisasjonen for kollektiv sikkerhet i Europa, er det hevet over tvil at EU vil få økende betydning når det gjelder krisehåndtering og fredsoperasjoner. Fulle rettigheter i dette arbeidet og likestilling med flertallet av europeiske land kan Norge selvsagt bare oppnå med medlemskap i EU. En avklaring av det spørsmålet kan bare komme i tilknytning til en bredere Europa- og EU-debatt, som etter alt å dømme vil tvinge seg fram i det kommende tiåret. Med Polen, Tsjekkia, Ungarn, de baltiske land, Slovenia, Romania, Bulgaria, Slovakia og Kypros som medlemmer i EU, vil EU uten sammenlikning bli den mest vitale organisasjon for europeisk utenriks- og sikkerhetspolitisk samordning og handling. Det bør være et tungtveiende moment når Norge skal forholde seg til det nye Europa. Dette spørsmålet bør selvsagt ikke knyttes til samarbeidsklimaet i Stortinget når det gjelder noe helt annet, nemlig årets budsjettbehandling, som statsministeren vitterlig var inne på i Dagsavisen i dag – om han da er riktig sitert. Og det er alltid et viktig forbehold.

Imens er det av stor betydning at Norge sikrer seg så gode samarbeidsordninger med EU som mulig. Gjennom sine militære og økonomiske bidrag ses Norge på som en mellomstor europeisk aktør som det er nyttig å ha et godt samarbeid med. Men den økende dynamikk i EUs utenriks- og sikkerhetspolitiske samordning og nedleggelse av Vestunionen kan føre til at vi blir koblet helt av fra avgjørelsesprosesser som i aller høyeste grad også angår Norge. Derfor må det legges stort arbeid i det som nå er i gang, nemlig Regjeringens anstrengelser for å sikre oss de samme rettigheter i EU som de vi nå har i Den vesteuropeiske union. Dette er en utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitisk oppgave av rang for en liten nasjon i Europa.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans J. Røsjarde (Frp): Representanten Bjørn Tore Godal tok spesielt nøye for seg vårt forhold til utviklingen av den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitiske delen. Det er en meget viktig utvikling, som vi har all mulig grunn til å følge nøye opp, spesielt i den situasjonen vi befinner oss i som medlem av NATO, men ikke medlem av EU. Fra mitt ståsted får jeg bare erklære meg enig med representanten Godal i det han trakk fram som viktig for Norge. Hvis vi ikke er aktpågivende og følger opp de utfordringer som her løpende kommer, vil vi meget lett havne i bakleksa.

Det at vi er i samme situasjon som nye NATO-medlemmer og også noen gamle NATO-medlemmer, burde gi oss anledning til i større bredde å arbeide fram løsninger som bringer oss så tidlig inn i prosessen som mulig,

og så nær den reelle beslutningsdelen som overhodet mulig. Det er en meget viktig del.

En annen del av denne situasjonen er det forhold at vi fortsatt – som vi har vært – vil være svært avhengig av USAs rolle. Med USA som den viktigste allierte til Norge i denne helt spesielle situasjonen, er det også viktig at vi legger forholdene best mulig til rette for å ha en god og utvidet dialog med USA. Da kunne det kanskje være interessant å spørre representanten Bjørn Tore Godal om hvilke vurderinger han mener bør legges til grunn i vårt forhold videre til USA. Det vil være en del kinkige punkter knyttet til en del tidligere beslutninger både når det gjelder mineavtalen, en del av det som er USAs tanker og gjøremål knyttet til felles forsvar, og ikke minst National Missile Defence. Så jeg spør representanten Godal: Hva er hans tilnærming til USA i en slik politisk balansegang?

Bjørn Tore Godal (A): Representanten Røsjorde er absolutt best når han snakker om det han er mest engasjert i, forsvarspolitikken, og ikke andre deler av Fremskrittspartiets politikk. Men akkurat i dette spørsmålet synes jeg for så vidt at en treffer noe på siden.

Det er klart at en alltid står overfor utfordringer i forhold til mange allierte når det gjelder enkeltelementer i sikkerhets- og forsvarspolitikken. Men ingen av de eksemplene han nevnte, synes jeg representerer noen utfordring eller belastning i forhold til USA. Tvert imot er NATO en allianse av nasjoner som vektlegger noe forskjellig, ikke minst når det gjelder arbeidet mot landminer, uten at det i seg selv på noe tidspunkt er blitt framstilt som en påkjenning på samarbeidet i alliansen. Og jeg er glad for at utenriksminister Vollebæk f.eks. har kunnet rapportere om meget fruktbare kontakter med sin amerikanske kollega i oppfølgingen av det som av mange her i salen ble framstilt som en meget vanskelig sak, nemlig at vi skulle mene noe helt annet enn USA når det gjelder landminekonvensjonen. Noe av det samme føler jeg gjelder spørsmålene knyttet til National Missile Defence. Vi må håndtere disse spørsmålene etter hvert som de kommer, men jeg har vondt for å se at noen av dem i sum eller hver for seg representerer noen utfordring på et godt eksisterende forhold over Atlanteren – verken for Norge og USA eller når det gjelder de øvrige europeiske allierte og USA.

Dagrun Eriksen (KrF): Først vil jeg gi representanten Godal en honnør for sitt varme engasjement for internasjonale fredsoperasjoner og for sikkerhet og fred i Europa også i global sammenheng.

Jagland nevnte også i sitt innlegg disse globale utfordringene som vi står overfor, og at vi som er nasjonale politikere, må løse de nasjonale oppgavene før vi går løs på de globale utfordringene, for å gi ungdommen tro på at det går an å løse globale utfordringer. Det er litt typisk, det er liksom ungdommen som skal kjempe for å løse de globale utfordringene! Hvis ikke snart den voksne del av befolkningen i Norge, som er overrepresentert i styre og stell, finner tilbake til eller finner fram til en glød for å

kjempe for å løse globale utfordringer, er vi et materialistisk rikt, men solidarisk fattig Norge. De største utfordringene går på miljøet, de går på konflikter, som representanten nevnte, men de går også på en skjev fordeling av ressurser i internasjonal sammenheng. Og jeg vil konsentrere meg litt om det siste.

Regjeringen har lagt fram mange tiltak når det gjelder bistand, gode tiltak: En økning av bistandsbudsjettet fra 0,88 pst. til 0,89 pst. av BNI, tollettelser på enkeltvarer fra u-land, sletting av u-landsgjeld, og Regjeringen har også en ledende rolle med sin menneskerettighetsminister i press på andre land for å gjøre det samme. Men ikke minst er det viktig at vi også klarer å se at f.eks. Afrika er mer enn tørke, katastrofe og krig – det er et større mangfold enn det, og det er vår utfordring også der.

Min utfordring til representanten er: Vil Arbeiderpartiet finne fram til en internasjonal solidaritet også utenfor og utover den lykkelige sosialdemokratiske familien? Vil Arbeiderpartiet ha et varmere engasjement for bistanden – Kristelig Folkeparti kan ikke klare dette alene? Vil Arbeiderpartiet ta ansvaret, ikke bare AUF? Og vil dere stå sammen med Kristelig Folkeparti for et nasjonalt ansvar for dette?

Bjørn Tore Godal (A): Det er vel ganske greit å få spørsmål som representanten må vite at svaret er ja på. Men det har da også vært en meget sterk allianse her i salen mellom Arbeiderpartiet og mellompartiene og SV i mange av de spørsmål som representanten her tar opp. Det er helt åpenbart at det flertall i Stortinget som utgjøres av disse partiene, har vært retningsgivende for det høye nivået vi har på vår bistand, og på det engasjement vi har i øvrige deler av vår utenriks- og bistandspolitikken på de punktene som representanten nevnte. Det er ikke slik at det her er behov for å samle støtte til Regjeringens politikk – det er slik at vi ser en forlengelse av de samme linjer vi har stått for i disse spørsmålene. Er det noe som måtte være å bemerke i denne forbindelse, er det at Regjeringens bistandsprofil i forhold til egne utsagn ligger betydelig under det som var Kristelig Folkepartis og sentrumpartiernes profil i Stortinget før de kom i regjering. Og jeg har vanskelig for å se økningen av bistandspromillen fra 0,88 pst. til 0,89 pst. som et stort gjennombrudd for noe som helst i denne sammenheng. Det representerer grovt sagt en videreføring av et solidarisk engasjement som vi alle må ha en forpliktelse til å øke utover dette.

Jeg er enig med representanten Eriksen i at engasjementet for trygghet for menneskene på verdensbasis ikke er en generasjonsutfordring, det er en utfordring for oss alle.

I mitt første store politiske møte, som var AUFs landsmøte i 1963 stod det over hele veggen: Verdens framtid – vårt ansvar. Heldigvis er det sann at det engasjerer unge den dag i dag i mange partier, ikke minst våre to partier. Men jeg er enig i at skal det arbeidet føres fram med tyngde, må det engasjere langt flere og vi må forklare menneskene i Norge at dette er samfunnsoppgave som skaper trygghet for oss alle uansett alder.

Ingvald Godal (H): Representanten Bjørn Tore Godal la i sitt innlegg stor vekt på utviklinga av tryggleiken i Europa. Det er det all grunn til å gjera. Me er vande med å vera suverent i fyrstedivisjon når det gjeld behandling av tryggleiksspørsmål i denne delen av verda. No ser me at me er på veg inn i ei utvikling der me kjem til å sitte på gangen, me får kanskje lov til å uttala oss på førehand, men når viktige avgjerder om tryggleik i Europa blir tatt, kjem me til å sitte på gangen. Det er ikkje tilfredsstillande for eit land med vår plassering i geografien og med våre ambisjonar.

Eg er heilt einig i den situasjonsbeskrivinga som Godal la fram, men eg synest det heng att eit lite spørsmål i lufta, og det er: Kva vil Arbeidarpartiet gjera med dette? Kva konkret kan ein venta av initiativ frå Arbeidarpartiet si side for at vårt land kan koma inn fullt ut i fyrstedivisjon på dette området i Europa? At det er alvor, trur eg me alle kan vera einige om når me ser at Solana går frå ei stilling som generalsekretær i NATO til den jobben han har fått no.

Så over til Forsvaret. Eit hovudproblem for forsvaret vårt er mangel på samsvar mellom dei måla Stortinget set og dei midlane som blir løyvde. Ambisjonen når det gjeld internasjonale operasjonar er store, og den deler me alle saman. Men det vil krevja ressursar om Forsvaret skal vera i stand til å få gjort det som er nødvendig, m.a. for å få rekruttert – at me har så mange som mogleg i 12 månaders fyrstegongsteneste.

I fjor sette Høgre, då me forhandla med Regjeringa, som eit absolutt krav at ho skulle stå på si eiga langtidsmelding i budsjettet. Og mitt spørsmål til Bjørn Tore Godal blir: Vil Arbeidarpartiet når dei no skal forhandla med Regjeringa, syta for at Regjeringa står på si eiga langtidsmelding i denne saka?

Bjørn Tore Godal (A): Hva vil Arbeiderpartiet gjøre for å ivareta de norske interessene i en situasjon hvor EU blir viktigere utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitisk? Jeg må vise til innlegget, og er glad for at representanten Ingvald Godal sa seg enig i hovedinnholdet i det.

Jeg aner jo i forlengelsen av hans spørsmål at han venter på den neste EU-debatten. Jeg tror det er et mer langsiktig lerret å bleke enn at han kan regne med at representanter for Arbeiderpartiet på talerstolen her i dag sier at den kommer på en angitt dato. Jeg tror den vil være et resultat – i alle politiske partier – av en bredere utenriks- og sikkerhetspolitisk utvikling i Europa som jeg forsøkte å gjøre rede for. Og hva som er tidsperspektivet i en slikt sammenheng, tror jeg det er helt umulig for noen å ta standpunkt til her i dag. Jeg registrerer at ingen politiske partier sånn sett har satt det spørsmålet på spissen. Men at det blir et tema på kommende partilandsmøter i svært mange partier og i flere år framover, er hevet over enhver tvil.

Det viktigste vi kan gjøre i mellomtiden, er å sørge for at Regjeringen gjør jobben sin for å sørge for at vi i alle fall kommer minst like godt ut i forhold til samarbeidsmekanismer med EU som med dem vi i dag har i Vestunionen. Og det er i seg selv en ganske stor utfordring,

men etter hvert er jeg blitt rimelig trygg på at her står Regjeringen på det den kan, gitt de begrensninger som folkeavstemningen skaper. Vi kan selvsagt ikke forlange å sitte inne med fulle rettigheter i avgjørelser som til syvende og sist vil være EUs når det angår EUs egen politikk.

Budsjettforhandlingene med Regjeringen vil ikke bli foretatt fra denne talerstol i dag, tror jeg, av noen representanter for Arbeiderpartiet, like lite som Regjeringens representanter vil bidra til det. Men det ligger selvsagt i den oppståtte situasjon når det gjelder forsvarsbudsjettet, at alle partier på Stortinget, ikke minst regjeringspartiene og Arbeiderpartiet, må føle en forpliktelse til å leve opp til rammeforutsetningene i langtidsprogrammet for innværende periode. Det må vi legge mye arbeid i.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Lars Sponheim: Jeg vil ta opp to sentrale politiske temaer som henger nøye sammen, og som ble reist av opposisjonslederne Thorbjørn Jagland og Jan Petersen i gårsdagens debatt. Det ene er Norges vei inn i informasjons- og kunnskapssamfunnet, det andre er nødvendigheten av fornying og modernisering i offentlig sektor. Disse utfordringene er også Venstre og Regjeringen opptatt av. Og selv om ikke vi sitter med alle svarene – hvem gjør vel det? – vil jeg få understreke at vi har gitt viktige bidrag.

For 20 år siden hadde vi en hjørnesteinsbedrift i et lokalsamfunn på Østlandet som var stor på produksjon av gummistøvler og bildekk. I Finland hadde de en liknende bedrift, som også produserte bildekk og gummistøvler. I dag er den norske bedriften, Viking Askim, nedlagt. Den finske bedriften, Nokia, har hatt en eventyrlig vekst. Nokia er verdens største mobiltelefonprodusent, og har et forskningsbudsjett større enn alle offentlige forskningsbevilgninger i Norge til sammen.

Vi kan selvsagt diskutere i det uendelige hvorfor det har blitt slik. Uansett må det viktige være å sørge for at Norge fra nå av lykkes i omstilling og nyskaping på en helt annen måte enn det vi har gjort de siste tiårene. Vi står rett og slett overfor følgende brutale valg: enten sterk satsing på nyskaping nå, eller farvel til velferdsstaten slik vi kjenner den, noen år fram i tid. Skal våre etterfølgere kunne ha en debatt om fordeling i denne salen også om 15 år, må vi som sitter her i dag, klare å ha to tanker i hodet samtidig: fordele verdiene, men også å skape nye.

Jeg er svært tilfreds med at det statsbudsjettet Regjeringen har lagt fram, så tydelig er innrettet mot nyskaping, bl.a. ved kraftig opptrapping av den offentlige forskningsinnsatsen. Men la meg også understreke at vi må ha et skattesystem som ikke straffer dem som skaper verdier i det små, og skaffer jobb til seg selv og noen til. Det er noe helt annet enn å føye seg etter ublu krav fra rike bedriftseiere og kapitalister som er redde for lommeboka si, slik det høres ut i venstresidens besvergelses. Når Arbeiderpartiet har snakket om å ta fra de rike, har de alltid rammet disse aktive, nyskapende menneskene i samme slengen. Jeg opplever at Thorbjørn Jagland nå er i ferd

med å erkjenne at det er et blindspor. De neste ukene vil vise hvor dypt denne erkjennelsen sitter.

Men et nyskapende Norge innebærer mye mer enn spørsmål om skatt og budsjett kroner. Det er nemlig fullt mulig å skape et kunnskapsbasert samfunn fylt til randen av teknologi og kompetanse, men uten humanisme. Et slikt samfunn ønsker vi ikke. Visjonen må være at hver og en av oss opplever at nye teknologiske muligheter og samfunnsendringer gjør det lettere å nå våre egne, og høyst ulike, oppfatninger om det gode liv. Da må vi sette like mye fokus på de sosiale og samfunnsmessige sider ved kunnskapssamfunnet som på teknologien i seg selv.

La meg gi et helt sentralt eksempel. Regjeringen ønsker at staten skal engasjere seg i et nasjonalt språkteknologisenter på Voss. Språkteknologi er interessant nok i seg selv som et område med uant næringspotensial, men det ligger også andre hensyn bak det å gå inn med statlige midler. Dataverktøy som forstår språk, vil om få år prege utviklingen på en måte vi knapt kan fatte. Men uten offentlig innsats nå må vi trolig snakke engelsk med disse data-systemene. Det handler om nasjonal identitet – å sørge for at norsk språk blir levedyktig også i den digitale verden.

I tillegg gir språkteknologien enestående muligheter til å modernisere offentlig forvaltning. Tenk hvilke ressurser som kan flyttes over til å yte service og tjenester til dem som trenger det, bare ved at legenes journaler og politiets avhørsprotokoller kan leses rett inn på en datamaskin, for så å komme ut med ferdig tekst sekunder senere! Bruk av språkteknologi i det offentlige er en helt naturlig oppfølging av reformprogrammet «Et enklere Norge», som Regjeringen har satt i gang for å omstille offentlig sektor til informasjonssamfunnet.

Ingen skal være i tvil om at Venstre og Regjeringen vil ha en sterk offentlig sektor. Men den må fornyes – ved omstilling, forenkling og desentralisering av tjenestene for å sette brukerne i sentrum. Og det var som musikk i mine ører da Arbeiderpartiets leder i går sa:

«Velferdsbedriftene – skolene, sykehusene og eldreinstitusjonene – må omstille seg. De ansatte må få mer ansvar, og kundene må bli tilbudt tjenester som i større grad er skreddersydd akkurat for dem, til hver enkelts behov.»

Nettopp denne fornyingen av det offentlige har Regjeringen gått i gang med. I løpet av neste år skal alle statlige virksomheter tilby serviceerklæringer til sine brukere. Slike reformer så vi ikke da Arbeiderpartiet satt med makten.

Norge har all grunn til å se framtiden lyst i møte. Det er samfunn som nettopp klarer å løfte det brede lag av befolkningen, som best klarer omstilling og fornying.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjell Opseth (A): Det teiknar godt inn mot dei komande forhandlingane at statsråd Sponheim til dei grader omfamna så store delar av Thorbjørn Jagland sitt innlegg i går.

Statsråd Sponheim sa at omstilling og fornying er viktig, og det er vi skjønt samde om at det er. Han sa også at

det er meir enn skattar og avgifter, og det er vi også samde om. Men det er også noko meir enn eit språklaboratorium på Voss.

Vi er i ein situasjon der Kværner Oil and Gas i dag varslar oppseiing av 1 500 personar i Noreg og 1 500 i England. Dette skal skje i løpet av hausten og på nyåret. Vi er også i den situasjonen at stadig fleire offshore-bedrifter varslar oppseiing, det vere seg Aker Stord og Aker Verdal. Og på toppen av det heile har vi verftsindustrien som er i ordretørke. Då hadde eg venta at statsråd Sponheim i sitt innlegg i denne trontaledebatten hadde vore meir konkret på korleis ein vil møte desse utfordringane. Skal det vere mogleg å omstille desse store, tunge bedriftene til noko nytt, må det eit statleg engasjement til. Det å berre sitje og vente på at det tilfeldigvis skulle kome ein ordre, vil langt frå rette på situasjonen. Til det er dei ordane som er ute på anbod, altfor få.

Spørsmålet mitt er: Når vil Regjeringa ta eit initiativ til å prøve å få i gang dei prosjekta innanfor offshoresektoren som dei greidde å stoppe fort og elegant for halvanna år sidan?

Statsråd Lars Sponheim: Jeg har ingen problemer med å vedkjenne meg det som representanten Opseth her sier om min ros til Arbeiderpartiets leder for veldig mye av det som ble sagt i innlegget i går. Jeg må få si at Arbeiderpartiets leder etter mitt skjønn er på sitt beste når han tegner visjoner for hvordan han ser de store samfunnsendringene, og jeg deler veldig mye av det han gir uttrykk for i en slik sammenheng.

Jeg var selvfølgelig forberedt på at denne anledningen også måtte brukes til å snakke om de åpenbare problemer vi har innenfor deler av industrien vår – selv om vi kan være lykkelige over at dette skjer i en tid da arbeidsmarkedet viser en evne til å ta opp i seg mennesker som må endre arbeidsplass. Det er nemlig slik at den tragiske situasjonen med betydelige oppsigelser som kommer på nyhetene i dag, ikke er noe som kommer som julekvellden på kjerringa. Allerede i det siste nasjonalbudsjett som representanten Opseth fikk være med å legge fram som regjeringsmedlem, varslet man et gigantisk behov for kapasitetsnedbygging i denne industrien – og den gang uten at det ble foreslått spesielle virkemidler, fordi det var nødvendig å ha en kapasitetstilpasning av denne industrien i og med at eventyrlige investeringsnivåer som vi har hatt i en periode i Nordsjøen, ikke kunne fortsette. Så det er ingen overraskelse at en del mennesker – men det er tragisk for hver og en av dem – vil måtte skifte arbeidsplasser de nærmeste årene. Men det avgjørende for oss, er for det første å sikre at disse får en mulighet til å finne andre arbeidsoppgaver, og det vil være nødvendig. Men vi må heller ikke stille oss slik at den markedsdummen som denne bransjen nå opplever, blir så dyp at vi verken har kapasitet eller dyktige mennesker til å ta mer tak i normalnivået framover, og de markedsutsiktene som er. Derfor har Regjeringen foreslått viktige tiltak i budsjettet, bl.a. er vi i dialog med enkelte lokalsamfunn og bedrifter om hvordan vi kan ha skreddersydde opplegg for de mennesker som vil måtte være i permisjon,

men som skal tilbake for å gjøre viktige oppgaver når markedet løfter seg. Vi begynner nå å se viktige prosjekter som dukker opp, og i tillegg har Regjeringen bevilget penger til omfattende teknologiprogrammer som gjør at det skal bli mulig å omstille disse bedriftene.

Øystein Hedstrøm (Frp): Statsråden begynte med et eksempel fra mitt eget fylke, Viking Dekk i Askim, og det som er av betydning for nyskaping og videreutvikling. Et godt spørsmål blir da: Hva skal til for at gründere og industrialister skal skape virksomhet, etablere virksomhet i Norge, utvide den, ansette flere folk og forbli her i landet? Det er en debatt for seg.

Men ett element i dette er skjemaveldet og regelverksoppfølgingen som pålegges særlig våre små og mellomstore bedrifter. Vi har ca. 30 lover og 12 000 forskrifter som disse mange bedrifter må forholde seg til. Dette gratisarbeidet er en belastning for dem i størrelsesorden 30 milliarder kr hvert eneste år.

Jeg husker at statsråden på vegne av Venstre i valgkampen for stortingsvalget i 1997 utnevnte seg selv som disse bedriftenes forsvarer. Nå skulle det virkelig skje noe. Men hva har skjedd i praksis? Man kan jo spørre disse tusener på tusener av bedriftsledere om det har skjedd noe. Ingen ting! Statistisk sentralbyrå viser at antallet skjemaer i fjor økte fra 600 til 640, og hittil i år er det omtrent status quo, når man skreller av kosmetikken.

Nå har Regjeringen startet opp et program for et enklere Norge. Man skal ha en samordning av ligningsinformasjon fra bedriftene, samordning og forenkling på en del andre områder. Men bedriftslederne er skeptiske. Skjemaveldet er et tihodet troll, og kapper man av ett hode, har man ni igjen. Hva vil statsråden kunne garantere eller love disse små bedriftslederne? Vil vi kunne se noen endring som virkelig betyr noe ved utgangen av denne stortingsperioden?

Statsråd Lars Sponheim: Representanten Hedstrøm reiser det betimelige spørsmål: Hva skal til for at vi får flere nyskaper og får til flere nye bedrifter, som vi trenger? Regjeringen la nylig fram en rapport som viser at vi i løpet av de neste 15 årene må ha 200 000 nye bedrifter for å ta vare på velstandsutviklingen i dette landet. Det er en formidabel oppgave. Vi må ha flere nyskaper, og det må fødes flere bedrifter enn det gjør nå. Det er åpenbart, gitt den nye teknologien som vi nå ser forandrer så mye, at det offentlige har behov for å spille en mer aktiv rolle i nyskappingsprosesser enn det vi har sett tidligere.

Tradisjonell liberalistisk tankegang som Fremskrittspartiet og Hedstrøm står for, om at dette ordner markedet, er feil i møte med den nye teknologien, hvor det er så stor risiko, og hvor det er nødvendig at det offentlige og fellesskapet bidrar aktivt. Så her inviterer jeg Fremskrittspartiet til å tenke nytt om hvordan det offentlige kan få en annen og ny rolle når det gjelder å få til den nyskaping som er nødvendig.

Så er jeg enig med representanten Hedstrøm i at skjemaveldet er et tihodet troll. Det må føres en krig mot dette trollet på veldig mange fronter. Det arbeidet har Regje-

ringen satt i gang gjennom prosjektet «Et enklere Norge». Det holder ikke med bare å sanere og samordne skjemaer – selv om vi gjør det nå i omfattende grad gjennom Oppgaveregisteret i Brønnøysund. Vi må også gjøre noe med årsaken til skjemaene. Vi har nemlig gjennom årtier hatt en forvaltningskultur i Norge hvor man har hatt et ærlig, skikkelig og godt motivert reguleringsbehov, lagd et regelverk for å fylle det, og så har dette økt uten at man kritisk har spurt om det er noe av det gamle vi ikke trenger lenger, slik at i dag har norske bedrifter 12 000 regler og forskrifter å forholde seg til. Her har Regjeringen i programmet «Et enklere Norge» satt i gang et omfattende arbeid for å få til en forenkling. Det er krevende. Det er krevende til og med å skaffe seg en oversikt over hva som fins, selv for et omfattende embetsverk, men dette er vi faktisk i gang med, og det har høy prioritet. Dette er et dugnadsarbeid som Regjeringen har satt i gang, ledet av statsministeren, som vil gå over to år, og hvis representanten Hedstrøm sørger for at Regjeringen får de to neste årene på seg, skal jeg love at vi skal levere resultater på området.

Ansgar Gabrielsen (H): Statsråd Sponheim hadde et par beskrivelser av hva han hørte i går. Han snakket om at det var som musikk i ørene å høre på Jagland. Da kom jeg til å tenke på at jeg tror det er på tide at Sponheim får seg et par nye CDer. Han sa at Jagland er på sitt beste når han er visjonær. Jeg antar at Sponheim da sammenligner med når han ikke er visjonær, og da er jeg selvfølgelig helt enig med Sponheim. Jeg tror det kan bli litt vanskeligere når Sponheim skal til med detaljene sammen med Opseth.

Det norske aksjemarkedet og for så vidt hele eiermarkedet for norsk næringsliv er blitt veldig politisert, som det fremgår av Dagbladet i dag. Når tempoet på strømmen av industriledere på vei til Stortinget er blitt så høyt at de kommer i joggesko, så tyder jo det på at det er på tide at det kanskje blir en endring på dette. Den svenske næringsministeren har nok et poeng i det han sa for ikke så veldig lenge siden.

Et av de store problemene som Sponheim har pekt på i to år, som jeg er helt enig i, og for så vidt det som ligger i statsbudsjettet fra Regjeringen på dette området, bærer bud om kanskje en holdningsendring i hele Regjeringen når det gjelder verdien av norsk eierskap, fordi det budsjettforslaget som foreligger, har i hvert fall i seg elementer som etter mitt syn peker fremover.

Men jeg kunne tenke meg å få Sponheims vurdering av det forhold at Arbeiderpartiet i det fremlagte dokumentet som er grunnlaget for forhandlinger, peker på behovet for 2 milliarder kr i økte skatter, slik at vi vet hvilke områder det er snakk om. Hvis det er det samme alternativet som Arbeiderpartiet hadde i fjor, vet vi eksakt hva det gjelder, for det summerte seg til 2 milliarder kr. Det var økt formueskatt, det var rederiskatten, det var fjerning av taket på delingsmodellen, det var identifiseringsreglene osv. Tror næringsministeren dette vil øke mulighetene for gründere og norsk eierskap, eller vil det gå andre veien?

Statsråd Lars Sponheim: Jeg kan dele den erfaring, observasjon og deltakelse som representanten Gabrielsen gir uttrykk for når det gjelder hvordan vi nå oversvømmes av en endringsfart i norske bedrifter, hvordan det rundt i alle styrerom og direktørkontorer nå legges nye strukturer for hvordan man ser den framtidige bedriftsverdenen. Dette går så fort, og informasjonsmengden om det som skjer, er så stor at det er litt av en krevende jobb også for en næringsminister å holde tritt med alt som skjer, og ta imot alle som kommer og forteller og visker om hva som kommer til å skje framover. Det forteller oss at virkningen av den globaliserte økonomien, som vi har snakket om lenge, virkelig er i ferd med å komme inn i hverdagen vår, slik at vi opplever det og får avisoverskrifter om det hver dag.

Det er nok ingen vei tilbake. Vi vil oppleve at eierskap flettes mer sammen på tvers av landegrensener. Ikke bare opplever vi å få flere utenlandske eiere inn bak norske bedrifter i økende grad. Denne medaljen har også en annen side, at norske bedrifter i økende grad er ute og handler. De har forventninger om å bli behandlet skikkelig der de kommer, på samme måte som vi må ta imot utenlandske investorer som kommer hit. Men vi kan ikke leve med å være en nasjon som kommer dit hen at store, viktige bedrifter, næringsområder og industrilokomotiver ikke lenger har noe hovedkontor i Norge. Jeg tror man kan stille spørsmålet: Er det en nasjon hvis man bare har filialer? Derfor er det så viktig på avgjørende og strategisk viktige områder for et land at vi tar vare på hovedkontorene våre. Der har nok Gabrielsen og jeg og de store bedriftene våre litt ulike syn på virkemidler. For dessverre har det blitt slik gjennom 10 – 20 – 30 år at mange av de tunge, private eiermiljøene er blitt svekket så mye at bl.a. et blokkerende statlig eierskap kan være viktig for nettopp å ta vare på slike effekter som vi ser at denne regjering er villig til å bruke på viktige bedrifter.

Når det gjelder forhandlinger, vil jeg bare gjenta det som tidligere talere har sagt i dag, at det vil foregå bak lukkede dører, og ikke fra Stortingets talerstol. Men Gabrielsen kan være trygg på at uansett hvem vi forhandler med, vil Regjeringen være opptatt av en god næringspolitikk.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Øyvind Vaksdal (Frp): Regjeringen sier i trontalen at den «vil satse på utvikling av nye, fornybare energikilder, og arbeide for å begrense veksten i forbruket av elektrisitet». Dette er også fulgt opp i forslaget til statsbudsjett, med en enorm satsing på støttetiltak til investeringer og bruk av fornybare energikilder, og selvfølgelig en kraftig økning av elavgiften.

Det kommer neppe som noen stor overraskelse for noen at Fremskrittspartiet er mindre bekymret for energiforbruket i Norge enn de andre partier. Samtlige partier utenom oss har gjennom mange år hatt som målsetting å begrense eller redusere forbruket av energi, og resultatet har like lenge vært det stikk motsatte. Hvorfor skal vi så begrense forbruket? Er det så galt at vi i dette kalde landet

skal bruke noe energi for å ha det godt og varmt om vinteren? Er det så galt at vi nordmenn bruker våre naturgitte fordeler for å kompensere noen av våre naturgitte ulemper? Nei, det skulle bare mangle. Det er skapt en myte om at vi nordmenn er noen store sløsere av energi. Dette er ikke riktig. I en oversikt fra NVE, som riktignok er korrigert for klimaforskjeller, viser det seg at energibruket i norske husholdninger faktisk er mindre enn i eksempelvis Danmark, også mindre enn gjennomsnittet i EU-landene. Er det kanskje knapphet på energi som gjør at Regjeringen mener at vi skal redusere forbruket? Det kan jo umulig være årsaken. Norge fremstår jo i dag som en energistormakt med 30 pst. av den samlede europeiske vannkraftproduksjonen, vi har 45 pst. av gassreservene og 75 pst. av oljereservene. For å sette det hele litt i perspektiv er vi altså mindre enn 1 pst. av befolkningen i Europa!

Det at vi de siste år har måttet importere store mengder kraft eksempelvis fra Danmark, skyldes slett ikke at vi mangler energi, men det skyldes mangel på politisk vilje og handlekraft i denne sal til å utnytte de enorme energiressursene vi har. Vi må huske på at store deler av vår kraftproduksjon går til kraftkrevende industri. Det har jo nettopp vært tilgangen på kraft til konkurransedyktig pris som har vært den direkte årsak til at vi har hatt verdiskaping som har skapt mange livskraftige industri-samfunn over det ganske land.

Fremskrittspartiet vil på bakgrunn av dette ta avstand fra det hysteri som er skapt om at vi sløser så mye med energi i Norge. Vi vil ikke bruke milliardbeløp av skattebetalernes penger for tiltak som skal endre energiforbruket, men stimulere til fri konkurranse mellom energikilder, slik at energimarkedet skal fungere best mulig for forbrukerne. Fremskrittspartiet vil heller ikke støtte konkurransevridende tiltak som hindrer et fritt energimarked. Det blir på bakgrunn av dette uaktuelt for oss å støtte den varslede økningen i elavgiften, og Regjeringens forslag om å kompensere økningen med økt minstefradrag vil igjen ramme dem som har minst, nemlig minstepensjonistene, som ikke får nytte godt av dette fradraget. Fremskrittspartiet vil i stedet bidra til økt energiproduksjon ved at vi vil legge forholdene til rette for dem som ønsker å bygge ut gasskraft i Norge. Det er pr. i dag det eneste realistiske tiltak som kan møte den økte etterspørselen etter kraft som vi har hatt, og fortsatt har. Dette er i tillegg god miljøpolitikk, da det vil fortrengte import av sterkt forurensende kullkraft fra Danmark.

Regjeringens enorme satsing på fornybar energi, som skal gi oss 3 TWh i året innen år 2010, vil ikke engang dekke dagens underskudd. Og vindmølleprosjektene vil jo heller ikke kunne stå på egne ben økonomisk i overskuelig framtid. Det samme gjelder satsingen på vannbåren varme, som i et land som Norge, med spredt bosetting, vil kreve enorme kostnader til infrastruktur og derfor sannsynligvis aldri vil bli lønnsomme. Hele denne satsingen kan ikke karakteriseres som noe annet enn et kostbart luftslott.

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Trass i reaksjonane frå både media og opposisjonen etter trontalen og budsjettframlegget held faktisk Regjeringa fram satsinga på barnefamiliane i budsjettframlegget for 2000. I trontalen vart det m.a. nemnt utviding av barnetrygda til 18 år og innføring av sjølvstendig oppteningsrett til fødsels- og adopsjonspengar for fedrar, heving av kontantstøttesatsane til 1998-nivå og stimuleringstilskot til etablering av nye barnehageplassar.

Regjeringa har ei heilskapleg tilnærming til familiepolitikken. Dei beste løysingane ligg ikkje i eit anten-eller, men i eit både-og. Ulike familiar har ulike behov. Og etter eit par år med sterk fokusering på tidsklemma som mange småbarnsfamiliar opplever, tar vi no eit viktig grep for familiar med eldre born. Etter viktige satsingar på pensjonsordningar etter fødsel som mest mødrer har nytta seg av, tar vi også eit viktig grep spesielt i forhold til fedrane.

Barnetrygd til 18 år har vore ei sterkt etterspurd reform. Barnetrygda stoppar i dag opp på eit tidspunkt der dei fleste unge går på vidaregåande skole og bur heime. Einslege forsørgjarar merkar kombinasjonen av høge utgifter og bortfall av barnetrygda særleg godt. Både politiske parti her på Stortinget, ulike organisasjonar og – ikkje minst – foreldre har derfor tatt til orde for utviding av barnetrygda, dei fleste innanfor ei provenynøytral ramme.

Regjeringa foreslår å innlemma forsørgjarfrådraget i barnetrygda og å utvida barnetrygda til 18 år. Forsørgjarfrådraget har same føremål som barnetrygda: å kompensera for meirutgifter knytte til forsørging av born. Regjeringa sitt forslag er derfor ei forenkling av overføringsordningane til barnefamiliane. Eg har ikkje registrert nokon utbreidd motstand mot prinsippet om ei utviding av barnetrygda, men mange har hatt spørsmål knytte til den modellen Regjeringa har lagt fram. Eg er overtydd om at ei utviding av barnetrygda er eit viktig familiepolitisk tiltak, sjølv om det blir ein mindre reduksjon i den årlege utbetalinga fram til borna er 16 år.

Eg er stolt over at Regjeringa no legg fram forslag om sjølvstendig oppteningsrett til fødsels- og adopsjonspengar for fedrar. I mange år har dette vore eit krav frå ulike hald, og det har vore brei politisk semje om at det er eit viktig og nødvendig tiltak for å styrka fedrane si deltaking i omsorga for borna sine. Ved fleire tilfelle har dette vore peikt på i offentlege utgreiingar. Ved handsaminga av velferdsmeldinga i 1996 var det eit fleirtal som slutta seg til å be Regjeringa fremma eit forslag om at fedrar skulle få sjølvstendig oppteningsrett. Tidlegare regjeringar har ikkje funne rom på budsjettet for å foreslå denne retten, og eg er glad for at sentrumsregjeringa no har prioritert dette. Det er eit viktig tiltak for å stimulera fleire fedrar til å ta meir omsorg for egne born, og er samtidig eit viktig likestillingspolitisk tiltak.

Eg kan òg slå fast at vi fylgjer opp lovnaden vår og avtalen mellom regjeringspartia, Høgre og Framstegspartiet om å heva kontantstøttesatsane opp igjen til 1998-nivå. Dette er store lyft for å gi barnefamiliane større valfridom. Valfridom føreset òg at det finst barnehageplassar

for dei som ynskjer det. Vidare barnehageutbygging er derfor nødvendig. Barnehagepolitikken er ein sentral del av Regjeringa sin familiepolitikk, og vi får høve til diskusjon om det når vi legg fram barnehagemeldinga i haust.

Over tid vil ikkje ei sentrumsregjering sin dagsorden utelukkande vera samanfallande med kørkje høgre- eller venstresida sin dagsorden. Det ligg i ei sentrumsregjering sin natur og er eit uttrykk for den mellomposisjonen vi har i norsk politikk. Derfor har vi også bak oss to år med støtte frå ulike parti til Regjeringa sine forslag. At det no er lagt til rette for reelle forhandlingar mellom sentrumspartia og Arbeidarpartiet om statsbudsjettet for år 2000, gir oss sjansen til å lyfta fram viktige sentrumssaker som ikkje har stått øvst på høgresida sine prioriteringar. Fordelingspolitikken har vore fokusert. Eg vil understreka at det også handlar om fordelingspolitikk i eit internasjonalt perspektiv.

Det viktigaste vi som politikarar kan gjera ved inngangen til det neste tusenåret, er å ta vare på borna våre og på neste generasjon. Det vil Regjeringa og Kristeleg Folkeparti gjera, m.a. gjennom ei endring i familiepolitikken, der born og foreldre får meir tid saman. Ein offensiv politikk på dette området må kombinerast med betre tilrettelegging for at også fedrane skal bruka meir tid saman med borna. Eg vonar at vi kan få ein debatt om dette som kan bli noko meir nyansert inn i framtida enn den har vore når vi ser tilbake.

Det vil finnast ideologiske skiljeliner i familiepolitikken, men usemje om t.d. kontantstøtta kan ikkje vera ei hindring for at vi kan ta felles radikale grep i likestillingspolitikken, m.a. gjennom endringar i likestillingslova.

Det å ta vare på neste generasjon gjeld òg våre nye landsmenn og -kvinner. Respekt for ulike kulturar er viktig, men når eventuelt kultur kolliderer med klare menneskerettar, må vi ropa eit varsku. Tvangsekteskap er ukultur, og her må vi slåst saman med dei unge som blir tvungne eller lurte opp i noko som dei ikkje ynskjer. Eg reknar med at vi har eit samla storting bak oss i forhold til å kjempa mot denne ukulturen, som faktisk er meir utbreidd enn alle ynskjer å innsjå.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Trontalen signaliserer et skifte i norsk politikk. Etter to år med høyre- og fremskrittspartipolitikk kan vi nå få et budsjett i retning av en mer sosialdemokratisk politikk, en politikk hvor vi kan se at rettferdig fordeling står sentralt, og ikke minst en bedre politikk for barnefamiliane. Det er positivt at sentrumspartiene har erfart at utviklingen på mange områder bærer galt av sted med Høyre og Fremskrittspartiet.

Sentrumsregjeringen har villet gi småbarnsfamiliane mer valgfrihet. Men jeg vil spørre statsråden om det store flertallet av småbarnsforeldrene faktisk har fått det. Valgfrihet har en kun når det fins flere valgmuligheter. Mange småbarnsforeldre opplever ikke at de har noen valgmulighet fordi det ikke fins barnehageplass, eller fordi prisen mange ganger er altfor høy.

Også skolefritidsordningen har blitt dyrere. Derfor er det ikke akseptabelt at Regjeringen kutter i forsørgerfradraget – ja, at den bidrar til en forverring av situasjonen for mange småbarnsfamilier. Ifølge departementets egne tall i budsjettet er faktisk 14 pst. av de private barnehagene i en vedvarende økonomisk ubalanse. Det betyr at så mange som 11 000 plasser står i fare for nedleggelse.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden på dette: Hva vil statsråden konkret gjøre for de private barnehagene? På hvilken måte legger Regjeringen opp til at foreldrebetalingen i barnehagene kan gå ned? Og mener statsråden at valgfriheten for småbarnsfamiliene i dag er reell?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Eg har fyrst lyst til å understreka at det er ikkje nokon sosialdemokratisk politikk denne regjeringa fremmar, verken i trontalen eller i det budsjettet vi har lagt fram. Det er sentrumspolitikk. Og når det gjeld familiepolitiske område, er det slett ikkje sosialdemokratane som har vore med og støtta opp under denne regjeringa. Det er høgresida i norsk politikk, for dei har òg vore opptatt av valfridomen. I dag har vi ikkje full valfridom enno, fordi vi ikkje har nok barnehageplassar. Derfor held Regjeringa òg fram med ei offensiv satsing for å få fleire barnehageplassar, og vi har lagt inn stimuleringsstilskot i dette budsjettet nettopp for å få fram det. Men når det gjeld den fulle valfridomen, er det sosialdemokratane som bremsar, mens dei andre partia, med unntak av SV, ynskjer å syta for at ein har valfridom. Derfor er det viktig at vi innfører ei kontantstøtte før vi har fullt utbygde barnehageplassar, for at vi ikkje skal få ein overkapasitet.

Så sa representanten Bekkemellem Orheim at vi kuttar ut foreldrefrådraget og dermed gjer den økonomiske situasjonen til barnefamiliane vanskeleg. Det er ikkje det vi gjer. Vi gjer eit grep av skatteteknisk art som gjer det enklare i skattesystemet, samtidig som den totale summen, nemleg vel 2 milliardar kr, går tilbake til barnefamiliane gjennom kontantuttak i barnetrygda. Her er det altså ikkje på nokon måte snakk om at vi forverrar situasjonen til barnefamiliane, men dersom vi skal innføre barnetrygd til 18 år utan å bruka meir pengar til barnetrygda i dag enn vi gjorde i fjor, blir det faktisk litt mindre pr. familie fram til borna er 16 år, og så får dei altså full utteljing når borna er 16 år. Eg trur dei aller fleste barnefamiliane i Noreg i dag toler den vesle nedgangen årleg fram til borna er 16 år når dei får barnetrygd i to fulle år når borna deira kostar mest.

Når det gjeld dei private barnehagane ...

Presidenten: Taletiden er omme!

Per Sandberg (Frp): Statsråden skal få en ny mulighet når det gjelder private barnehager. Min replikk går i hovedsak i den retning. Men først får jeg få lov til å si at jeg er også glad for at Regjeringen nå legger fram et forslag om å utvide barnetrygden til 18 år, noe Fremskrittspartiet foreslo for første gang for 15 år siden.

Statsråden gir også uttrykk for å være glad for at hun nå følger opp kontantstøtteavtalen med å utvide kontant-

støtten til de summene som vi ble enige om i utgangspunktet. Men jeg er litt skuffet over at ikke statsråden også vinkler inn på kontantstøtteavtalen når det gjelder det forholdet vi ble enige om når vi skal rette opp konkurransevilkårene mellom private og offentlige barnehager. Jeg ser at statsråden viser til at det kommer en barnehagemelding. Allikevel synes jeg det er en defensiv holdning i forhold til budsjettet for år 2000. Jeg ser at statsråden viser til at her er det lagt inn økte driftstilskudd til både private og offentlige barnehager, noe som selvsagt ikke gjør forskjellsbehandlingen mindre. Hun viser også til stimuleringsstilskuddet som er lagt inn for bygging av nye barnehager, noe som heller ikke reduserer forskjellsbehandlingen, men kanskje forsterker. Jeg ser også at Arbeiderpartiet er veldig opptatt av dette med nye barnehageplasser og samtidig er opptatt av de private barnehagene som nå står i fare for å bli nedlagt. Dette er jo et paradoks. Hvis det er slik at 11 000 barnehageplasser står i fare i private barnehager, er det for meg merkelig at vi skal legge inn nye midler til nye barnehageplasser i den situasjonen.

Mitt spørsmål til statsråden er rett og slett: Er det slik at statsråden og Regjeringen har en skjult strategi når det gjelder barnehage- og familiepolitikk som har et innhold som tilsier at nå når en først har fått et flertall sammen med Høyre og Fremskrittspartiet når det gjelder kontantstøtten, skal en vende seg til Arbeiderpartiet for å få til en barnehagepolitikk som går i retning av obligatorisk barnehage, og gå bort fra tidligere positive signaler overfor de private barnehagene?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Nei, Regjeringa har ikkje nokon skjult barnehagestrategi. Vi har ein ganske open strategi når det gjeld barnehagar og vidare utbygging, og det er opplagt at dersom vi skal ha full barnehagedekning her i Noreg, nemleg at alle dei foreldra som ynskjer at borna deira skal ha ein plass i barnehage, skal få det, må ein bygga fleire plassar. Det vi har sett, er at i dei åra det har blitt foreslått og vedtatt stimuleringsstilskot til bygging av nye barnehageplassar, har ein fått langt fleire barnehageplassar enn det ein har fått dei åra ein ikkje har hatt slike stimuleringsstilskot. Det var det vi frå Regjeringa si side ville prioritera i det budsjettet som vi la fram denne gongen, fordi vi treng nye plassar for å få full dekning.

Når det så gjeld dei private barnehagane sin situasjon, er det ikkje fyrst og fremst statstilskotet som er eit problem, men problemet er at kommunane ikkje i like stor grad støttar dei private barnehagane. Det har vi tenkt å ta ein full runde på i barnehagemeldinga som kjem før jul. Det er ikkje frå staten si side berre å gi støtte til dei private. Ein kan gjera det i enkelttilfelle, noko vi foreslo i revidert nasjonalbudsjett, men ein må ikkje leggja opp til ein slik politikk der staten tar ansvar for dei private, mens kommunen tar ansvar for dei offentlege. Det er eit signal til kommunen om at ein treng ikkje bygga barnehageplassar, for dersom ikkje vi gjer det, tar staten over alt ansvaret. Derfor må vi sjå på den problemstillinga i ein større samanheng der vi ser på den totale situasjonen, der

vi ser på kva kommunen skal ha plikt på seg til å gjera, og der vi òg ser på kva staten skal ha plikt på seg til å gjera. I barnehagemeldinga kjem vi til å koma med konkrete forslag til korleis vi skal styrka dei private barnehagane. Eg må ærleg innrømme at eg er glad for det engasjementet som Arbeidarpartiet òg begynner å visa for dei private barnehagane. Det engasjementet har vore sterkare i denne valkampen enn nokon gong før. Derfor vil eg tru at når barnehagemeldinga kjem, vil det kunne bli ganske stor semje i denne salen om å ha ein felles strategi, felles politikk, både for private og kommunale barnehagar.

Per-Kristian Foss (H): Jeg er ikke noe overrasket over det resonnementet som står å lese i Regjeringens melding. Der står det at vi har mange ledige barnehageplasser, derfor bør vi bygge flere og stimulere til det. Alt-så: Det som er vondt, skal bli verre. Regjeringen skriver også i meldingen at man nå har hatt veldig høye boligpriser gjennom lang tid, derfor vil man øke boligskatten. Det er det samme resonnementet som går igjen, så det er i alle fall noe som er gjennomgående i Regjeringens melding. Om det er logisk, kan man diskutere, men det er i alle fall et resonnement i det: Det som er vondt, skal bli verre.

Jeg hadde i dag morges et innlegg rettet noe til statsministeren, hvor jeg pekte på at samarbeidskonstellasjonen eller resonnementet om blokkavhengighet nå åpenbart er forlatt siden statsministeren argumenterer med at man først må gå til Arbeiderpartiet, og hvis Arbeiderpartiet sier nei, og bare hvis Arbeiderpartiet sier nei, kan man gå til andre partier. På dette tidspunkt på morgenen hadde jeg dessverre ikke lest Dagsavisen. Det er en for-sømmelse. Der bekrefter Kristelig Folkepartis leder at hun nå stenger døren for et samarbeid med Høyre i og utenfor regjering frem til 2001, og med ubegrenset varighet utover 2001. Med ubegrenset varighet utover 2001! Det står også at Kristelig Folkepartis leder ikke vil svare på «om det for Kristelig Folkeparti som et sentrumsparti nå kan være like naturlig å samarbeide i regjering med Arbeiderpartiet som med Høyre». Jeg vil bare spørre Kristelig Folkepartis leder om hun nå såpass langt utpå dagen som vi er kommet, har et svar på dette spørsmålet. For jeg tror nok det er en del Kristelig Folkeparti-velgere, om ikke annet, som lurer litt på svaret – om det er i pakt med det landsmøtevedtak partiet stilte til valg på i 1997. Det er alltid velgere som er interessert i slike ting i forhold til partiet. Det har noe med tillit å gjøre, jeg kan bruke et uttrykk som «tillitspolitikk». Det var en tid da også Kristelig Folkeparti kjente seg igjen i det begrepet fra Sjur Lindebrækkes tid.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Eg må ærleg innrømme at eg er glad for at Per-Kristian Foss ikkje hadde lese Dagsavisen før han tok replikk på statsministeren, slik at statsministeren slapp å svara på eit intervju som var gjort med meg. Det er mykje greiare for meg sjølv å gjera. Eg reagerte òg på ein del av det som stod i Dagsavisen, men eg synest ikkje vi skal leggja så mykje vekt på det, for eg kjenner meg ikkje igjen i mykje av det

som stod der. Det eg sa til Dagsavisen, var at når Kristeleg Folkeparti no sit i regjering saman med to andre parti, er det ikkje så interessant å diskutera nye parti inn i den Regjeringa. Det står eg for.

Når det gjeld framtidige samarbeidskonstellasjonar, er det opplagt at på same måten som landsmøtet til Kristeleg Folkeparti i 1997 vedtok ei samarbeidsutsegn, vil det òg i 2001 leggjast opp til ein diskusjon om kven det er naturleg å samarbeida med i neste stortingsperiode. Men det ville ha vore gale av meg som partileiar å begynna å låsa fast eit mønster i dag når det gjeld denne diskusjonen. Det er ikkje alltid det ein kan lesa i avisene, er ei like god attgjeving av det ein har sagt. Det trur eg kanskje Per-Kristian Foss òg har opplevd av og til.

Elles har eg lyst til å understreka at blokkavhengigheita til denne regjeringa faktisk står ved lag. Ved dei to tidlegare budsjettframlegga vi har fått gjennom her i Stortinget, har ein, som eg trur ganske mange har sagt i denne salen både i dag og i går, fyrst gått til Arbeidarpartiet. Dei to førre gongene har Arbeidarpartiet sagt ja før ein har begynt å diskutera innhaldet, denne gongen gjer dei ikkje det. Derfor er det òg naturleg for Regjeringa å starta forhandlingar med Arbeidarpartiet. Så får ein sjå, som eg òg har høyrte andre har sagt her før, kva som skjer. Dersom ein kjem fram til eit resultat som både Arbeidarpartiet og Regjeringa er tilfredse med, har vi ei løysing. Dersom ein ikkje kjem fram til eit resultat, vil ein sjølv sagt gå til den andre blokka for å finna ei løysing saman med dei. Det har noko å gjera med blokkavhengigheita sin dynamikk, som Regjeringa har sagt ho ynskjer å stå for.

Presidenten: Det er ikke presidentens oppgave å rette eventuelle feil som en statsråd måtte komme til å si, men hun tror at statsråden kom i skade for å si at Arbeiderpartiet to ganger hadde sagt ja til et samarbeid, mens hun mente nei.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Då sa eg feil.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Berit Brørby (A): Når det gjelder det siste replikkordskiftet, kan det kanskje hende at statsråden var mer opptatt av sine drømmer enn det som var virkeligheten.

Regjeringens frontale nevner ingenting om det nordiske samarbeidet. Det som derimot står i trontalen, er: «Det blir lagt vekt på å videreutvikle samarbeidet med Russland.»

Forholdet til Russland er av åpenbare grunner viktig for Norge. Å trekke Russland med i et forpliktende europeisk samarbeid må fastholdes som et overordnet mål til tross for eller nettopp på grunn av den usikkerhet vi opplever i dag. Østersjøsamrådet er verdifullt fordi det involverer alle reformland rundt Østersjøen, inkludert Russland. Barentssamarbeidet er et særlig norsk, men også et nordisk bidrag til å skape nye nettverk og samarbeidsprosjekter på tvers av det gamle øst-vest-s skillet.

Levekårene utvikler seg ujevnt, og det er en dyp velstandskløft mellom Nordvest-Russland på den ene siden av grensen og de nordiske landene på den andre.

Den forestående utvidelsen av EU innebærer flere endringer enn de fleste av oss nok er klar over i dag. En vellykket utvidelsesprosess vil gavne stabiliteten i Europa og forhåpentlig styrke Europas bidrag til verdenssamfunnet.

Et EU som i framtiden består av et tyvetalls medlemsland, er nødt til å basere seg på en mer utstrakt desentralisering og delegering. Enkelte spørsmål vil være for store for nasjonalstatene, og de vil heller ikke høre hjemme på et overnasjonalt nivå. De vil snarere tilhøre det naturlige virkefeltet for regionale samarbeidsorganisasjoner. Nordisk Råd er et slikt forum.

Det er knyttet store forventninger til budsjettforhandlingene mellom Arbeiderpartiet og sentrumpartiene som starter i morgen. Det er to hovedområder som er viktige for Arbeiderpartiet. Det ene er at man gjennom skattesystemet søker å utjevne forskjellene mellom folk, og at de som er de rikeste i dette landet, skal bidra mer til fellesskapet enn de gjør i dag. Man må også tette skattehull som gir muligheter for skattetilpasninger. Arbeiderpartiet vil ha en skattereform for dem med de laveste inntektene, slik at deres handlefrihet øker. Det betyr skattelette for de laveste inntektene.

Det andre er å få gjort de offentlige tjenestetilbudene så gode at de tilfredsstiller den enkeltes behov, og at man dermed ikke trenger å kjøpe seg ut av fellesskapsløsningene. Jeg tror at folk flest vet hva skatteinntektene går til. De går, som vi alle vet, til skoler, veier, barnehager, helsetjenester, til sykehusdrift osv. Men det er i utformingen av velferdstjenestene vi har to veivalg. Den ene veien, som høyrepartiene liker best – er frihet gjennom store skattelettelser til å kjøpe seg ut av fellesskapet, der enhver er sin egen lykkes smed. Så har vi den andre veien, ikke den tredje, men den andre veien – frihet innenfor fellesskapet, som Arbeiderpartiet vil, og som jeg tror sentrumpartiene også vil føle seg mest bekvem med.

Budsjettforhandlingene må gi som resultat en bedret økonomi for kommunene. Kommunene er de fremste produsentene av de tjenestene vi alle vil ha. Men det er forskjeller i velferd som vi må ha som mål å endre. Jeg skal ta et eksempel innen eldreomsorgen. I noen kommuner får svært pleietrengende eldre som bor hjemme, ned mot 10 timer hjelp i uka. I andre kommuner gis det over 100 timer. Egenandelen varierer også mye. For en inntekt rundt 100 000 kr varierer egenandelen fra 50 kr til 1000 kr pr. måned. Slik kan vi ikke ha det. Tjenestetilbudene må være tilpasset den enkeltes behov, men tjenestene som gis, kan ikke variere så mye i pris.

Kampen i Stortinget i høst vil stå om hvordan skattene skal fordeles – hvem skal få mer skatt, hvem skal få mindre. Kampen vil stå om i hvilken retning vi skal videreutvikle det offentlige tjenestetilbudet. Arbeiderpartiet skal gjøre sitt og forhåpentligvis sentrumpartiene resten.

Men vi har alle et ansvar for det vi gjør, også for det vi lar være å gjøre. Men selv i et leksikon kommer arbeid før suksess. Sånn er det i politikken også. Blir det en budsjettavtale mellom Arbeiderpartiet og sentrumpartiene, vil det være en seier – en seier for rettferdigheten og en seier for velferden.

Inge Lønning (H): Trontaledebatten pleier å kalles opposisjonens debatt. Den mest uærbødige karakteristikk jeg foreløpig har hørt av årets trontaledebatt, kom fra en representant for den fjerde statsmakt i morges. Han registrerte at det på døren til stortingssalen stod skiltet «Minnetale» og antydte at det måtte vel være annonsering av annen dags trontaledebatt, nemlig minnetale over opposisjonen. Det er også slik at vi i øyeblikket har en statsminister som er spesielt vel kvalifisert for å holde den slags taler.

Det oppsiktsvekkende ved trontaledebatten så langt er faktisk at Arbeiderpartiet og regjeringspartiene insisterer på at det er oppstått en fullstendig ny situasjon i norsk politikk. Samtidig insisterer begge parter på at ingen av dem har forandret seg det ringeste. Statsministeren forklarer Regjeringens linjeskifte med at man bare har fulgt «same procedure as last year». For å gjøre poenget enda tydeligere føyer han til «same procedure as every year». Det er altså intet nytt fra Regjeringen, politisk vel å merke.

Arbeiderpartiets leder sier at det er inntruffet en helt ny situasjon, fordi den nye leder i Senterpartiet har erklært at Senterpartiet ønsker å samarbeide med Arbeiderpartiet. Det har faktisk Senterpartiet erklært i uminnelige tider. Om det er noe som ikke er nytt, er det den erklæringen.

Det nye ligger vel i realiteten i at vi har avholdt det siste valget i dette årtusen for noen uker siden. Ved det valget inntraff den interessante nye situasjon at de tre regjeringspartiene og Arbeiderpartiet til sammen har mindre en halvparten av velgerne bak seg. Ved stortingsvalget i 1997, som førte til regjeringsskifte ut fra det magiske tall 36,9, hadde de samme partiene 61 pst. av velgerne bak seg.

Nå hevdes det ikke bare av regjeringspartiene og Arbeiderpartiet, men også av mange forståelsepåere i det politiske miljø, at det naturlige tyngdepunkt i norsk politikk skal ligge i det man kaller for skjæringspunktet – det er jo et interessant geometrisk bilde – mellom sentrum og Arbeiderpartiet.

Ved det siste valg i dette årtusen hadde vi en lavere valgdeltakelse enn vi har hatt siden 1920-tallet. Det var bare så vidt at det var mer enn halvparten av velgerne som fant grunn til å gjøre bruk av stemmeretten sin. Nå har de fleste vært enige om at det må tolkes som en tilbakemelding fra velgerne til det politiske system om at man har problemer med å se forskjellene mellom de politiske partier. Det er et økende antall velgere som har problemer med å se at det gjør noe fra eller til om de bruker stemmeretten sin eller lar være å bruke den. Det aller mest bekymringsfulle ved tallene er at de foreløpige valgundersøkelsene tyder på at av de velgere som er under 30 år, er det langt mer enn halvparten som denne gang stemte med hjemmesitterpartiet.

Hvis problemet er at det er vanskelig å få øye på alternativene, må man undres over resonnementet både fra Regjeringens side og fra det største opposisjonspartiets side når de bruker trontaledebatten til å kappløpe med hverandre i å omfavnes. Det skal godt gjøres å se for seg at det, hvis det skulle bli en vedvarende situasjon – og enkelte antyder jo at det endatil kan ligge an til noe i ret-

ning av en flertallsregjering, selv om Arbeiderpartiet og sentrumspartiene ikke har noe flertall av velgerne bak seg – vil være et bidrag til å øke interessen for valget om to år. Det vil snarere være et klart signal tilbake om at man egentlig ikke er så veldig interessert i hva velgerne mener i det hele tatt. Det er faktisk mye ved konstituering av fylkesting og kommunestyre i dette land som tyder på det, at det politiske system blir mindre og mindre interessert i hva velgerne mener. For det eneste man snart har bruk for velgerne til, er å øke partistøtten så lenge den er knyttet til antall stemmer.

Det faktiske bildet i Norge etter det siste kommunevalget – og jeg henviser her også til alle meningsmålinger som nå spør om hvorledes velgerne ville ha stemt hvis det var stortingsvalg – bekrefter bildet og forsterker det ytterligere. Mens velgerne gjennom sin stemmegivning helt klart gir uttrykk for at de ønsker å bevege norsk politikk mot høyre på den politiske skala, er sentrumsregjeringen opptatt av hvorledes den skal kunne flytte den mot venstre.

Hvis sentrum og Arbeiderpartiet skulle bli enige – og nå har de jo solgt såpass mange både skinn og skrotter at det skal godt gjøres at de ikke blir nødt til å bli enige – hvilken situasjon er det egentlig da som er skapt når det gjelder samspillet mellom velgerne og de politiske partier? For svært mange år siden sa Torolf Elster, som den gang var en slags sjefstenker i Det norske Arbeiderparti, da man hadde en diskusjon om hva sosialisme er, at sosialisme er den politikk Det norske Arbeiderparti til enhver tid fører. Sentrumspartiene har vel for lenge siden lagt seg på en tilsvarende linje: Sentrumpolitikk er den politikk som sentrumspartiene til enhver tid administrere. Da vil man helt sikkert etterpå få fremstilt det slik at en eventuell budsjettavtale er en seier for begge parter. Nå har riktignok begrepet «sosialisme» ikke stått så veldig høyt i kurs i det siste, knapt nok sosialdemokrati, så det vil vel til sist bare hete: Arbeiderpartipolitikk er den politikk som sentrumsregjeringen med støtte fra Arbeiderpartiet fører.

Det er grunn til å være bekymret for legitimiteten i vårt demokratiske system og vårt folkestyre. Det burde oppta oss i denne sal ved tusenårsskiftet. Jeg tror at den fremgang som Høyre hadde ved det siste valg, er en ganske klar tilbakemelding fra velgerne om at man setter pris på at noen politiske partier forsøker å snakke om politikk og ikke om samarbeidskonstellasjoner, at noen partier forsøker å meisle ut et profilert politisk budskap. Det profilerte politiske budskap fra Høyres side går ut på at inn i det neste årtusen er det én utfordring som overskygger alle andre for Kongeriket Norge, og det er å ta vare på de menneskelige ressursene. Vi er i en situasjon hvor vi er i ferd med å få et dramatisk underskudd på kvalifisert arbeidskraft på flere og flere områder. Hittil har dette vært møtt av en eiendommelig allianse mellom Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet/LO, som i hvert fall ikke vil vite av noen arbeidsinnvandring. Tenk det!

Grunnen til at utdanningspolitikken er nøkkelen til Fremtids-Norge – og det tror jeg velgerne har gitt Høyre helt klart rett i ved dette valg – er nettopp at det er der utfordringen må løses. Den utfordringen kan ikke vente til

vi er ferdig med eldreomsorg- og psykiatriplaner og hva det nå måtte være av gode formål. Denne utfordringen kan ikke vente av den grunn at vi har en overtydelig tilbakemelding fra dem som skal bære oppe kompetanse- og kvalifikasjonssystemet i dette landet, nemlig lærerne, om at skolen ikke lenger er en attraktiv og interessant arbeidsplass. To tredjedeler av lektorene i dagens norske videregående skole vil ha falt for aldersgrensen i løpet av de nærmeste 10 – 15 år. Hvis vi fortsetter å stimulere folk til å parkere seg selv så tidlig som mulig gjennom gunstige pensjonsordninger, kommer det til å gå enda fortere. Vi er i en situasjon hvor til og med halvparten av dem som tar cand.mag.-eksamen i historisk-filosofiske fag går i helt andre retninger enn skolen. Dette er en overtydelig melding. De som sier at problemet er at noen svartmaler situasjonen i skolen, vet ikke hva de snakker om. Det er skolen selv som gir en overtydelig tilbakemelding til det politiske system: Hvis dere ikke nå får snudd trenden, vil det være for seint. Det er det norsk politikk burde dreie seg om – ikke hvem som skal samarbeide med hvem.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Synnøve Konglevoll (A): Representanten Lønning holdt som vanlig et innlegg med til dels mye retorikk. Han etterlyste at man skal snakke mer om politikk, men jeg hørte ikke så veldig mye om Høyres politikk i innlegget til Lønning. Men han skal få muligheten nå. Jeg vil gjerne utfordre ham når det gjelder skolepolitikk, for Høyre fokuserte sterkt på skole i valgkampen.

Det er jo slik at det er kommunene som bevilger penger til skolen, så hvis man skal ha en satsing på skolen, må man bevilge penger til kommunene. Ikke minst må man bevilge penger til kommunene når man så sterkt har tatt til orde for at lærerne bør få økte lønninger, og det har jo Høyre profilert seg på.

Ifølge Kommunenes Sentralforbund, som er organisasjonen til kommunene i Norge, var 1999 det året på 1990-tallet da kommunene hadde dårligst økonomi. Derfor er et av Arbeiderpartiets krav i budsjettforhandlingene at vi skal få til ca. 1 milliard kr mer til kommunene. Det samme foreslo vi i fjor, men fikk ikke gjennomslag. Hva gjorde Høyre i fjor? Jo, de foreslo 1 milliard kr mindre til kommunene enn det Regjeringa foreslo. Totalt er det altså en forskjell på om lag 2 milliarder kr til kommunene mellom Høyres politikk og Arbeiderpartiets politikk. Så mitt spørsmål til representanten Lønning må da bli: Vil det bli mer penger eller vil det bli mindre penger til skolen dersom man bevilger mindre penger til kommunene?

Inge Lønning (H): Arbeiderpartiet gikk til valg denne gangen på slagordet: «Arbeid og utdanning skal lønne seg.» Riktignok glemte man visst det slagordet i samme øyeblikk som man hadde vedtatt det, for ingen hørte noe mer til det gjennom valgkampen, og det kom i hvert fall ikke noe forsøk på konkretisering av det.

Det er ganske misvisende å sette likhetstegn mellom de generelle bevilgninger til kommunesektoren og de ut-

fordringene man står overfor innenfor skolen og alle de andre sektorene. 1 milliard kr fra eller til i generelle bevilgninger til kommunesektoren vil gjøre en mikroskopisk forskjell når det gjelder å sikre en målrettet satsing på f.eks. utdanning.

Det er naturligvis ikke slik at man gjennom avsetninger til generell kommuneøkonomi tar høyde for resultatet av lønnsforhandlingene mellom partene i arbeidslivet. Høyres leder sa klart og tydelig hva Høyre har påtatt seg av forpliktelser i den sammenheng i sitt innlegg i går. Han sa at vi har gitt klart uttrykk for hvorledes staten i egenskap av arbeidsgiver bør forholde seg dersom man ønsker å løse statens oppgaver med tanke på fremtiden når det gjelder utdanningspolitikken.

Og vi er innstilt på å ta de nødvendige konsekvensene av det når den tid kommer at vi vet hvorledes konsekvensene er. Diskusjonen om hvorvidt Arbeiderpartiet avser 1 milliard kr mer enn andre til kommuneøkonomien, kan muligens være interessant for filatelister som samler på budsjettbeløp, men det er en helt uinteressant diskusjon i forhold til de utfordringene vi her snakker om.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Vidar Bjørnstad (A): Som nevnt i debatten i går, ble innholdet i det å ha et rikt liv beskrevet. Det ble her bl.a. lagt vekt på det å kunne ferdes trygt i sine omgivelser uten frykt for overgrep. Ingen stor nyhet, men for Arbeiderpartiet står dette sentralt i arbeidet med å bekjempe vold og kriminalitet. De fleste blir heldigvis ikke utsatt for kriminelle handlinger. Men for den som blir det, er det en tragedie, og det skaper utrygghet hos langt flere. Vi skal ta på alvor frykten mange har, begrunnet eller ikke, for å bli offer for kriminalitet. Alt arbeid og alle tiltak som rettes inn mot vold og kriminalitet, må dypsett gjøres for å beskytte og gi støtte til ofrene eller for å unngå at noen blir offer for overgrep mot egen person eller eiendom.

Det er Arbeiderpartiets ønske for en kriminalpolitikk inn i et nytt århundre: offeret i sentrum. Det kan bidra til en dreining, hvor bekjempelse av kriminalitet ikke bare blir satt på dagsordenen når det skjer alvorlige kriminelle handlinger og det kun fokuseres på den kriminelle og straffen. For ikke å bli misforstått – Arbeiderpartiets utgangspunkt er at vold og kriminalitet er uakseptabelt og skal reageres på. Og her er mye ugjort. Både politi, domstoler og kriminalomsorgen må sikres penger og bidra til en raskere straffesaksgang. Det er ikke holdbart at saker blir liggende uten politietterforskning, og det er ikke holdbart at dømte går fri i lang tid fordi det somles med gjennomføring av soningen. Jeg er overbevist om at det her ikke bare er snakk om flere midler, men effektivitet og nye rutiner.

Mitt poeng med offeret i fokus, eller det å unngå at noen blir offer, krever imidlertid at vi setter søkelys på forhold som bidrar til utvikling av kriminalitet. Gode oppvekstvilkår for barn og unge er også god kriminalpolitikk. Rettferdig fordeling skaper et samfunn med mindre levekårsforskjeller, hindrer sosiale spenninger og utesteng-

ning med fare for vold og kriminalitet. Dårlige levekår skal aldri bli en unnskyldning for å skade andre, men et samfunn som er inkluderende med like muligheter, sosial trygghet og små forskjeller mellom folk, gir bedre grunnlag for å hindre kriminalitet. Det er denne helheten i kriminalpolitikken jeg etterlyser, og hvor jeg tror at Arbeiderpartiet og regjeringspartiene har felles interesser.

All kriminalitet skal slås ned på. Å sette offeret i sentrum betyr også å fokusere der problemet er størst. Jeg vil her trekke fram vold mot kvinner og seksualisert vold, former for overgrep som dessverre altfor lenge har vært mer eller mindre tabubelagt og neglisjert. Tall fra politiet viser at vold i privat bopel utgjør den største gruppen av anmeldte voldstilfeller. Vi vet at det er store mørketall.

Dette kan også knyttes til den aktuelle saken om overgrep mot kvinner med annen etnisk bakgrunn. Krisesentrene opplever urovekkende økning i antallet innvandrerkvinner som søker ly og hjelp.

Både seksuelle overgrep og annen hjemmevold kan være vanskelig å dokumentere, etterforske og føre for retten. Mens voldtektsanmeldelser øker, synker antallet saker som resulterer i tiltale og irettesføring. Det synes vanskelig å nå fram i rettsapparatet med voldtektsanmeldelser. Dette er en trussel mot rettssikkerheten. Ut fra voldtektssakenes karakter mener Arbeiderpartiet det bør være særlig aktuelt å vurdere frister på dette området for tiden mellom anmeldelse til saken kommer opp for domstolene, tilsvarende en prøveordning i Sverige.

På trappene til et nytt århundre står vi overfor et samfunn preget av en stadig sterkere grad av internasjonalisering. Grenser viskes ut, og mennesker og kunnskap blir stadig mer mobile. I dette samfunnet finner vi også et nytt kriminalitetsbilde. Kriminaliteten blir stadig mer internasjonal, mer organisert og til dels også mer brutal. Landegrenser er ikke lenger noe hinder for kriminelle. Snarere er det et hinder for pågripelse og etterforskning. Det nye kriminalitetsbildet vi står overfor, krever en omstilling og modernisering av våre virkemidler. Justiskomiteen behandler i disse dager saker vedrørende økte muligheter for politiet til å ta i bruk nye etterforskningsmetoder i kampen mot den organiserte kriminaliteten. Det er skritt i riktig retning.

Men internasjonaliseringen skaper også muligheter for økt samarbeid mellom landene. Vi oppnår mer ved å inngå forpliktende samarbeid med andre. Dette er politio- og justissamarbeidet i EU et godt eksempel på, med Schengen- og Europol-samarbeidet. Europol er nøkkelen til et mer effektivt politisamarbeid for bekjempelse av organisert kriminalitet. Jeg er fornøyd med at Regjeringen nå endelig ser ut til å ha innsett det samme.

Vi vet det meste om kriminaliteten og dens årsaker. Vi vet også mye om hva som skal til for å møte den. Nå må vi ta konsekvensen av denne kunnskapen. Vi skal reagere raskt når kriminelle handlinger begås, og vi skal hindre at folk blir ofre for vold og kriminalitet.

Marit Tingelstad (Sp): «Et nyskapende Norge skal bidra til høy verdiskaping og velferd, og legge til rette for arbeid til alle.» Slik innledes trontalen.

Nyskaping må skje innenfra, både i skolen og hos den enkelte. Mer vekt på skapende aktiviteter og kreativitet må framelskes. Dette er særdeles viktig i en tid der den sterke informasjonsflommen ikke bare virker forvirrende, men også passiviserer mange. TV-titting og dataspill tar stadig mer av barns tid.

Barns iboende nysgjerrighet og skaperevne må gis best mulige vekstmuligheter. Dette forutsetter at tilpasset og differensiert opplæring blir virkeliggjort. Å fremme nyskappings- og utviklingsarbeid er et viktig mål for Regjeringen. Likeledes er det viktig å tilpasse innhold, arbeids- og vurderingsformer i skolen bedre til utviklingen i arbeids- og samfunnsliv. Framtidens arbeidsplasser har ennå ikke sett dagens lys, heter det, og informasjons- og kommunikasjonsteknologi vil være det helt sentrale redskapet.

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteens besøk i Silicon Valley tidligere i høst gav oss et godt innblikk i hvordan det der satses på nyskaping og næringsetablering. Norge har noe å lære av dette, selv om vi ikke direkte kan overføre det amerikanerne har erfart, til det er våre samfunn for forskjellige. Men én ting kan vi absolutt lære: Vi må kunne utvikle en kultur der det er lov å lykkes og å ikke lykkes i forhold til næringsetablering. Overfører man dette til skolen, kan det for elever som ikke får til sitt prosjekt i første omgang, lett føles som et taperstempel. Da kan kreativiteten drepes – det har vi ikke råd til. Ordtaket om at den som intet våger, intet vinner, må få gyldighet når det skal vurderes om et prosjekt fortjener å se dagens lys.

Det er mange positive tiltak og resultater i kjølvannet av distriktpakken som Regjeringen fikk gjennomslag for i fjor. Men samtidig avdekkes det et regelverk som er ganske firkantet. Offentlige midler skal brukes fornuftig, men det må ikke bli slik at det gode blir det bestes fiende. Senterpartiet er derfor glad for at Regjeringen har satt i gang en gjennomgang for å få et enklere Norge for å rydde opp i skjemaveldet og andre byråkratiske irrganger.

Entreprenørskap i skolen vil være et viktig bidrag til å få barna til å se verdien i å skape sin egen arbeidsplass. Det betinger et godt samarbeid med lokalt næringsliv. Det lokale handlingsrom som læreplanene gir mulighet for, må nyttes mye mer enn tilfellet er i dag. God læring krever engasjement, motivasjon og samhandling. Dette

gjelder på alle nivåer i utdanningskjeden. Å få mer ut av befolkningens talent er et minst like aktuelt mål i dag som det var da det ble lansert for noen år siden. Dette gjennomsyrrer stortingsmeldingen om etter- og videreutdanningsreformen. Jeg er svært glad for at dette følges opp i trontalen og i statsbudsjettet. Særlig viktig er det at voksne som ikke har fullført videregående opplæring, og er født før 1978, nå skal få rett til slik utdanning. Dette er en viktig forutsetning for videre kompetanseoppbygging, noe som er helt nødvendig for at Norge skal henge med som kunnskapsnasjon. Her er verdsetting og dokumentasjon av realkompetanse et viktig bidrag. Et system for dette er under utvikling. Likeså blir det viktig at opplæringen legges godt til rette for voksne, slik at motivasjon for læring stimuleres.

Et nyskapende Norge er også avhengig av sterkere satsing på forskning. Trontalen, forskningsmeldingen og budsjettforslaget gir klare prioriteringer på dette området. Dette har gitt svært gode tilbakemeldinger fra fagmiljøer og næringsliv.

Norge er en typisk råvarenasjon med et høyt lønnsnivå. Derfor taper vi konkurransen med andre land når det gjelder produksjon av en rekke varer. I denne situasjonen er det viktig at vi legger bedre til rette for utviklingen av design. Norge ligger på dette området milevis unna vår nabo Finland. Hvorfor må det være slik? Er det oljerikdommen som sløver oss? Heldigvis er søkningen til formgivningsfag og estetiske fag i videregående opplæring sterkt økende. Mange sier dette er beklagelig, da det ikke er jobber å få på dette området. La oss heller fokusere på denne muligheten til å skape nye arbeidsplasser innen bl.a. industridesign. Dette må skje samtidig som de gamle handverksfagene får sin renessanse, slik at vi kan ta vare på vår bygningsmessige kulturarv. De nevnte fagene har nemlig lidd en ublid skjebne i Reform 94.

Bevisstheten på Norge som en kulturnasjon i videste forstand må stå sentralt ved overgangen til et nytt århundre og årtusen. Dette skylder vi våre forfedre og etterkommere.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for formiddagsmøtet er straks omme. Presidenten foreslår at møtet nå heves, og at nytt møte settes kl. 18. – Det anses vedtatt.

Møtet hevet kl. 14.50.

Møte onsdag den 13. oktober kl. 18

President: Gunnar Breimo

Dagsorden: Sakene på gårsdagens kart (nr.3)

Man fortsatte behandlingen av sak nr. 1

Hans Majestet Kongens tale til det 144. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Kjell Opseth (A): Ein trontale er til vanleg ei programklæring for kva Regjeringa vil gjennomføre i det stortinget som blir opna. Eg hadde venta at trontalen ved åpninga av dette stortinget ville vore noko meir, dette av di vi står på terskelen til eit nytt hundreår, for ikkje å seie tusenår. På toppen av dette er vi i full fart bort frå industrisamfunnet og inn i kunnskapssamfunnet. Dei utfordringane dette fører med seg, hadde eg rekna med ville blitt omtalt i den trontalen vi i dag drøftar.

Overgangen frå industrisamfunnet til kunnskapssamfunnet er allereie i full gang. Det som skjer i praksis, er at den nye teknologien aukar produktiviteten i dei modne næringane, men skapar ikkje nokon ny etterspurnad. Dei mange store fusjonane som vi ser i næringslivet, tek dels sikte på å vri dei siste stordriftsfordelane ut av mode produkt, og dels å avgrense priskonkurransen som truar kvar moden næring. For å sikre kapitalen blir ofte delar av verksemda selde ut – og ofte til utlandet. Den kapitalen mange verksemdar på denne måten skaffar seg, blir for sjeldan investert i ny næringsverksemd, fordi eigarane ikkje forstår dei nye forretningsområda. Resultatet er dels ein aukande konsentrasjon og ei filialisering av norsk næringsliv, utan at nedbygginga av det gamle blir erstatta av ny næringsverksemd. Det oppstår med andre ord eit misforhold mellom dei som har idear til ny næring, men har behov for kapital, og det eksisterande næringslivet eller staten, som har kapital. Å bygge bru over denne kløfta blir den største næringspolitiske utfordringa for Noreg når vi no går inn i det neste tusenåret.

Desse utfordringane er ikkje nemnde i trontalen, og er langt på veg fråverande i budsjettet for første år i det neste hundreåret. Regjeringa har til overmål i snart to år kjempa mot eit prosjekt som peikar på eit industrielt vegval inn i det nye kunnskapssamfunnet. Eg har sjølv sagt IT-kunnskapssenteret på Fornebu i tankane.

Dessutan har Regjeringa, saman med Høgre og Framstegspartiet, vore mest oppteken av å selje seg ned i eller heilt ut av norske industribedrifter. Hadde dette salet skjedd ut frå ein langsiktig næringspolitisk strategi, skulle eg ikkje ha sagt noko. Men det er meir vilkårleg det som skjer. Regjeringa burde dessutan hatt ein strategi for på kva måte ein skal nytte frigjord kapital og den kapitalrikdomen ein elles har, til å hjelpe fram nye næringar. Dagbladet har i dag ei lang liste over oppkjøpskandidatar innanfor norsk næringsliv. Det kan seiast mykje om den. Eg vonar Regjeringa tar denne opplistinga på alvor.

Det er òg grunn til å sjå på på kva måte Regjeringa forvaltar eigarskapen i dei verksemdene der staten er eigar. Hydro er i ferd med å selje ut viktige verksemdar som Dyno og Hydro Seafood. Kva haldning har Regjeringa til dette?

Utnyttinga av våre ressursar i havet er knapt komen ut av utviklingsstadiet. At Hydro Seafood skal kome på utanlandske hender, må vere gale. Eg har ikkje noko imot at eigarar frå andre land går inn i norsk næringsliv, ei heller i utnyttinga av våre maritime ressursar. Det er likevel langt frå det til å gje frå seg styring og kontroll. Ein skal heller ikkje gløyme at det er viktig å ta vare på kompetansen som ligg i å ha hovudkontora i landet. Noreg er i ferd med å utvikle seg til eit filialland. Regjeringa har tydeleg ikkje nokon tankar om på kva måte ein skal møte denne utfordringa.

Eg kan heller ikkje la vere å kome inn på den passiviteten Regjeringa har synt i høve utfordringane i norsk offshore- og verftsindustri. Regjeringa makta å stoppe mange utbyggingar på norsk sokkel for snart to år sidan. Det synest som om den same regjeringa ikkje maktar å få dei prosjekta som den stoppa, opp att av skuffene, eller få realisert andre utbyggingsprosjekt. I dag fekk vi varsel om at nye 1 500 innanfor denne næringa var sagde opp. Det er på tide at det blir teke nye initiativ.

Det kan ikkje vere tvil om at vi er i ein alvorleg situasjon innanfor desse næringane. Kompetansen som med mykje møye er bygd opp gjennom år, står i fare for å gå tapt. Tusenar etter tusenar blir sagde opp. Dette må vi alle ta alvorleg. Situasjonen er komen så langt at det no må setjast inn målretta tiltak. Modernisering av anlegg, investeringar i tiltak som gjer verksemdene meir konkurransedyktige, samt kompetansegeivande tiltak, må no på bordet. Vi i Arbeidarpartiet skal gjerne medvirke til å få fram dei forslaga eg har nemnt – og andre – for å løyse den alvorlege situasjonen.

Så tilbake til utviklinga av dei nye næringane. Skal vi lukkast i overgangen frå industri- til kompetansesamfunnet, er det mange element som må på plass. Vårt fremste bidrag er å medvirke til fornying av næringspolitikken. Her må det leggjast eit grunnlag gjennom eit partnerskap mellom staten og private.

I 1997 vart det oppretta eit sentralt såkornkapitalfond og fire regionale fond på i alt 400 mill. kr. Private investerte halvparten, medan staten medvirka med risikoavlasting gjennom eit ansvarleg lån. Erfaringane er så gode at dette bør følgjast opp gjennom nye tiltak. Arbeidarpartiet har tidlegare fremja forslag om å etablere eit investeringsfond på mellom 1 og 5 milliardar kr, der private står for 51 pst. av kapitalen. Dette bør no opprettast for å møte dei tunge økonomiske løfta i relasjon til norsk næringsliv.

Innanfor denne ramma og for å sikre eit størst mogeleg mangfald av idear bør det også opprettast ei rekkje investeringselskap, der kravet er at desse skal ha som føremål å investere i ulike typar bedrifter. Slik eg ser det, er det ønskjeleg at enkelte eigarar eller eigargrupperingar får vesentleg innverknad på det enkelte investeringselskapet. Det vil sikre at eigarane verkeleg engasjerer seg for å gjere prosjektet vellukka.

(Opseth)

Dei næringspolitiske utfordringane som står i kø, må vi ta på alvor. Vi skal sikre det som er liv laga, samstundes som vi skal utvikle dei nye næringane. Det krev vilje til endring og satsing samt handlekraft til å gjennomføre turvande tiltak. Det synest som Regjeringa ikkje ser utfordringane, eller så evner den ikkje å gripe tak i desse. Difor er næringspolitikken langt på veg borte frå dei dokumenta som skal syne veg inn i det neste hundreåret. Det bør alle saman vere ottefulle for på vegner av norsk næringsliv.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Carl I. Hagen (Frp): I likhet med Kjell Opseth er vi også bekymret for situasjonen i offshorevirksomheten og ved offshoreverftene våre. Det har vært et tema som har vært diskutert i Stortinget flere ganger etter at vi hadde en veldig stor boom i investeringene for noen år tilbake og fikk en situasjon hvor, etter en lav oljepris, veldig mange av oljeselskapene var tilbakeholdne med bestillinger og med utvikling av nye felt. Fremskrittspartiet fremmet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett forslag om, som et klart positivt signal om å bedre økonomien ved utbygging av nye oljefelt, å fjerne CO₂-avgiften, som er en fast avgift uavhengig av oljepris, og som har vært meget tyngende og betydningsfull for investeringsbeslutninger i oljeselskapene. Vi forslo å fjerne den 1. juli i år, som et øyeblikkelig, positivt og klart signal om bedret økonomi. Det stemte faktisk Arbeiderpartiets stortingsgruppe imot. Jeg tror også vi fremmet forslag om en raskere takt i avvikling av produksjonsavgiften for de felt som har slik produksjonsavgift, og hvor en også er tilbakeholdne når det gjelder oljeselskapenes vurderinger.

Er det nå slik å forstå at Arbeiderpartiet egentlig angrer på at de ikke stemte for vårt forslag i revidert nasjonalbudsjett, for hadde Arbeiderpartiet stemt for vårt forslag om å fjerne særlig CO₂-avgiften med virkning fra 1. juli i år, ville det kanskje vært en litt større aktivitet og interesse i oljeselskapene for å fremskynde prosjekter og derved virke avdempende for offshoreleverandørindustrien?

Jeg har lagt merke til at i valgkampen – og også vel i kravene nå overfor Regjeringen – snakket Arbeiderpartiet om raskere å gjøre noe med CO₂-avgiften. Er det slik å forstå at Arbeiderpartiet nå i ettertid egentlig angrer på at de ikke gjorde noe som kunne fått virkning for denne sektoren?

Kjell Opseth (A): Det er ikkje noko nytt at Hagen og Framstegspartiet skal løyse dei aller fleste utfordringane gjennom lette i skattar og avgifter. Det er ikkje nokon særleg tvil om at i den situasjonen som vi no har, vil oljeselskapa vere avventande, rett og slett fordi dei ønskjer seg betre generelle rammevilkår. I revidert nasjonalbudsjett foreslo vi at Regjeringa burde gå i forhandlingar med selskapa for å få starta opp planlegging og utbygging av spesifikke felt, altså ei meir spesifikk tilnærming til dei utfordringane vi står overfor, enn det Framstegspartiet og representanten Hagen vil.

Men det finst jo andre virkemiddel for Regjeringa enn berre å lette på rammevilkåra. Regjeringa sit som generalforsamling i eit av dei største selskapa, og den har også høve til å samtale med selskapa for å finne ei løysing på den situasjonen vi er oppe i. Det går an å snakke både med operatørane og lisenshavarane for å løyse dei vanskaner vi no er i, om det berre er politisk vilje. Det er ikkje slik som Framstegspartiet vil ha det til ved alle høve, at det berre er rammevilkåra.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Det må innrømmast at representanten Kjell Opseth er av dei nordmenn som har bygd landet. På kysten, der vi begge bur, inneber dette, i tillegg til fjell gjennomhola som gulost, at skipsfartsnæringa får gode vilkår. Det gledde meg derfor då Arbeidarpartiet i innstillinga til næringsmeldinga skreiv:

«Det er difor at det vert satsa spesielt på område der me elles har føresetnader til å verta blant dei beste i verda. Dette bør etter desse medlemene si vurdering føra til at me rettar inn rammevilkår og verkemiddelapparat spesielt mot desse områdene og bransjane. Aktuelle område er maritim sektor inkludert skipsfart»

Dette sitatet vert ikkje mindre interessant når eg les vidare frå Arbeidarpartiet sine merknader:

«Desse medlemene har som utgangspunkt at Noreg ikkje kan ha eit skatteregime som skil seg vesentleg frå land me konkurrerer med utan å riskera at bedrifter flytter til utlandet.»

Sant og rett. Eg kunne ikkje verta meir einig med Kjell Opseth. Men når skal Arbeidarpartiet ta konsekvensen av sine egne analysar om norsk næringsliv, og ikkje minst vår skipsfartsnæring, i ei globalisert verd? Og kva er det Labour og Tony Blair og andre sosialdemokratrar i Europa har misforstått når dei gjev skipsfarten tonnasjeskatt etter norsk modell, berre med endå gunstigare vilkår?

Kjell Opseth (A): No er det ikkje slik at representanten Apelthun Sæle og Regjeringa til kvar tid har vore heilt einige om kva skattlegging av reiarlaga ein skal ha i dette landet. Det er nok å vise til budsjettet for inneverande år, der Regjeringa hadde eit anna forslag enn det som til sjuande og sist vart vedteke her i huset.

Men det som er ganske klårt, er at når ein ser skattar og avgifter for norsk næringsliv under eitt, så kjem ikkje vi særleg dårleg ut i forhold til dei landa vi kan samanlikne oss med. Det nyttar ikkje berre å sjå på skatten. Ein må sjå på dei totale byrdene næringslivet har, når ein skal samanlikne. Men den totale samanlikninga frå land til land ligg fast. Vi kan ikkje skilje oss noko vesentleg frå andre land, for i ei globalisert verd vil ein sjå at bedrifter flyttar dit dei ser dei største fordelane reint økonomisk. Det er vi nøydd til å innrette oss etter over tid. Men då må ein sjå på totaliteten, og ikkje som enkelte har ein tendens til å gjere, berre sjå på enkelte element. Det blir for snevert.

Ansgar Gabrielsen (H): Kjell Opseth var i sitt innlegg meget kritisk til Regjeringens næringspolitikk, og det er for så vidt mange ting å sette fingeren på der. Men

takke meg til den i forhold til den anvisningen som Kjell Opseth og Arbeiderpartiet gav i fjorårets alternative budsjett, og det vi allerede nå har sett sporene av.

Kjell Opseth henviste til det som står i Dagbladet i dag om norske bedrifter som er på billigsalg. Jeg håper virkelig at Kjell Opseth har lest det, og at han leser det en gang til. For så langt jeg kan se, er den oppskriften som Kjell Opseth anviser, en oppskrift som vil gjøre at det vil bli enda verre enn det er i dag. Det Kjell Opseth ønsker, er jo nettopp et politisert marked. Han sa det nettopp i svaret til Carl I. Hagen nå i forhold til CO₂-avgift og dette med heller å bruke generalforsamlingsmakt osv., han snakker om at ved behov for kapital må staten være brukbygger, staten har kapital. Det er faktisk slik at Arbeiderpartiet og Kjell Opseth er villige til å gå inn med kapital også der det ikke trengs. Det beste eksempelet vi har, er IT Fornebu. Der ønsker man til tross for at det er i den mest interessante investeringsbransje, på det mest interessante området, å bruke hundretalls millioner i statlig eierskap, ikke fordi kapitalen er etterspurt. Og når det gjelder selve innholdet i prosjektet, antar jeg at Arbeiderpartiets representant ikke har mer innsikt enn det jeg selv har. Det gjør meg ikke spesielt trygg når vi skal bruke hundretalls millioner i investeringer på eiersiden.

Mitt spørsmål er kort og godt: Hvorfor mener Arbeiderpartiet og Kjell Opseth at selv der det ikke er mangel på kapital, skal man inn med hundretalls millioner – er det for å sikre styring, eller hva er egentlig årsaken?

Kjell Opseth (A): Eg er ikkje overtydd om at eit nytt forsøk frå mi side på å forklare Arbeidarpartiet sin politikk overfor representanten Gabrielsen har ein sjanse for å lukkast, for det har vi prøvd på så mange gonger. Det er berre å fortelje at vi har ei heilt ulik ideologisk plattform.

Etter representanten Gabrielsen sitt syn skal alt skje etter marknadskreftene. Vi har sett mange eksempel på kor det ber av stad. Difor forundrar det meg faktisk at Høgre framleis sver så til dei gradar til at marknadskreftene skal løyse alt. Eg og Arbeidarpartiet meiner at det kan vere behov for å halde dei litt i øyra for at det ikkje skal gå heilt gale.

Så spør ein kvifor ein skal gå inn med hundretalls millionar i IT Fornebu. Det er godt at det vart hundretalls millionar, det er ikkje lenge sidan det var milliardar, ikkje ein milliard, men milliardar i fleirtal, så slik sett er det jo bra at det er kome ned på det nivået der vi har hevda det har vore heile tida.

Ja, eg kan godt gjere eit forsøk på ein gong til å forklare kvifor vi meiner at staten bør vere med saman med private. Det er fordi vi vil vere med og påvirke dei nye næringane og få fart i utviklinga av dei nye næringane. Eg kan ikkje skjønne at det skal vere så gale. Det er faktisk slik at alle dei som har søkt om å etablere seg på eit IT- og kunnskapssenter på Fornebu, ønskjer at staten skal vere med. Ein grunn til at vi ønskjer å vere med, kan jo vere at vi gjerne ser at dette spreier seg utover det ganske land, og det er jo nokså illustrerande at Høgre er dei einaste som ikkje ser dette som ein næringspolitisk veg inn i kunnskapssamfunnet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Torbjørn Andersen (Frp): Vi får ofte høre at vi er så rike, at vi har det så godt her i Norge. Og selvsagt kan det fremvises mange eksempler på materialistisk velstand i vårt land, men denne påstanden om at Norges rikdom nærmest er grenseløs, fremstår som en til dels forunderlig påstand for enkelte. For mange er svært så undrende over hvor denne rikdommen befinner seg, når betydelige feil og mangler er lett synlige innenfor praktisk talt alle de viktigste områdene i samfunnet vårt.

Hvordan er det mulig at et lite land der staten inndrar rekordhøye skatter og avgiftsbeløp, der oljen og gassen strømmar, der vannkraft, fiskerier og de maritime ressurser er formidable, ikke er i stand til å forbedre standarden på tilbudene innen de mest fundamentale samfunnsområder, som helse, eldreomsorg, skole og sist, men ikke minst samferdsel?

I Norge har vi utviklet en stor offentlig sektor nettopp for å løse innbyggernes behov for ulike typer tjenester, og den offentlige innsats er etter hvert blitt så omfattende at velferdsstaten er i ferd med å bli en prekær utfordring å finansiere. Det kan således bli en nær uoverkommelig utfordring i fremtiden å innfri f.eks. folketrygdens forpliktelser fullt ut dersom også alle eksisterende bistands-, støtte- og subsidieordninger skal videreføres på samme nivå som i dag. Dersom vi i tillegg skal unndra den store offentlige tjenesteproduksjonen enhver effektiviserende konkurranseutsettelse, vil velferdssystemet kunne vakle og endog bryte sammen.

Kravene til en mer effektiv utnyttelse av de økonomiske og menneskelige ressurser vil bli langt strengere i fremtiden enn det de er i dag. Det vil bli en katastrofe å parkere den offentlige sektor på et slags verneverdig sidespor, dersom vi virkelig vil gjøre nasjonen i stand til å takle de formidable oppgaver vi vet at landet vårt vil bli stilt overfor i den nærmeste fremtid. Effektiviseringspotensialet i offentlig sektor må ikke undervurderes, og det må derfor stilles de samme effektivitets- og konkurransekrav til offentlig virksomhet som til private bedrifter. Og det er nettopp dette noe av politikken i det neste tusenår må dreie seg om, nemlig en bedre politisk forståelse for behovet for et mer effektivt samfunnssystem for å skape de beste utviklingsmulighetene for de foretaksomme bedrifter, og tilrettelegge for gründerne og for arbeidslystne mennesker. Politikerne må ikke legge enda flere kompliserende eller avgiftsmessige hindringer i veien for næringslivet og for folk, og det må straks settes handling bak Regjeringens fagre ord om et enklere Norge.

Er det således i et slikt effektivitetsperspektiv særlig fornuftig å binde opp verdifull arbeidskraft gjennom en subsidiert landbruks- og distriktpolitikk, som bidrar til å skape oversysselsetting og ineffektiv ressursanvendelse i disse næringer? Og er det mulig i all evighet å videreføre en slags proteksjonistisk politikk i offentlig sektor som går ut på å beskytte den offentlige tjenesteproduksjonen mot den frie konkurranse og markedspåvirkning? Landet vil simpelthen ikke få råd til å la den omfattende offentlige tjenesteproduksjonen innen helse, eldreomsorg og

skole få fortsette som skjermede offentlige monopoleta-ter, der krav til pris, kvalitet, effektivitet og omstillings- evne er frakoblet enhver markedsmessig konkurranse-ek- sponering.

De politiske aktører må øke fokuseringen på det å ska- pe de beste forutsetninger for en ekspansiv, økonomisk og materiell utvikling for vår nasjon og for vårt folk, fremfor å skulle bedrive detaljstyring og utøve millime- terrettferdighet.

Alle skjønner at noe er galt når vi påstår at vi er ver- dens rikeste land, men kun har råd til helt marginale in- vesteringer i noe så viktig som f.eks. veisystemer. Ek- sempelvis ligger E18 i Aust-Agder som en krøttersti og en kjerrevei. Det er et sørgelig monument over statlig gjerrighet og en form for statlig schizofreni på de områ- der som virkelig er viktige for vårt lands utvikling i frem- tiden. Så denne mangel på sammenheng mellom statens store økonomiske evne og brist og omfang i kvalitet og tilbud er et mektig paradoks, og det stiller selvrosen om verdens rikeste land i et heller dunkelt lys.

Lars Rise (KrF): «Ved inngangen til et nytt årtusen står arbeidet for å bevare livsgrunnlaget på kloden, fred og menneskerettigheter og utjamning mellom verdens folk i første rekke.» Slik heter det i innledningen av tron- talen, slik den lød her for halvannen uke siden. Stortings- presidenten fremhevet også i sin tale ved Stortingets åp- ning behovet for fred og forsoning i verden, og hun un- derstreket betydningen av at Norge fortsatt engasjerer seg. Jeg vil gjerne gi stortingspresidenten honnør for den- ne påminnelsen, og håper denne vektleggingen også vil reflekteres i budsjettet for arbeid for fred og forsoning.

Av de 110 konfliktene som for tiden pågår i verden, må 30 regnes som kriger, og disse koster enorme ressur- ser. Et land som Pakistan med 150 mill. innbyggere ope- rerer med et statsbudsjett på omkring 90 milliarder norske kroner –mindre enn en femdel av vårt eget statsbudsjett. Og Pakistan bruker 70 pst. av dette budsjettet til militære formål. Det vil antakelig ikke bli mindre etter militærkup- pet i går, ikke minst på grunn av den pågående konflikten om Kashmir. India kunne også sårt trenge mer midler til kampen mot fattigdom fremfor til militære formål.

Da jeg begynte på folkeskolen i 1961, var det 3 milli- arder mennesker på jorden. På under 40 år er altså jor- dens befolkning fordoblet. I går passerte vi 6 milliarder, og 1 milliard av disse strever for å overleve. Det minner oss om Norges ansvar for å trappe opp kampen mot sult og fattigdom.

Ved slutten av et år gjør gjerne bedrifter og selskaper opp status, og man kan lese ut av balansen hvilken til- stand selskapet befinner seg i. Det kunne være interes- sant nå ved slutten av dette århundret å gjøre opp status for vår nasjon og den utvikling vi har gjennomgått. Hvil- ken tilstand befinner bedriften Norge seg i? Hva står på aktivasiden, og hva står på passivasiden? Er vi rede til å møte et nytt århundre?

Norge har beveget seg fra å være et bonde- og fisker- samfunn til å bli ett av verdens aller rikeste land. I løpet av dette århundret har vi fått utstrakt bruk av elektrisk

strøm, telefoner og medisinske nyvinninger. Vi er blitt ett av verdens fremste velferdssamfunn med rettigheter og goder våre besteforeldre aldri kom på å drømme om. Vi har fått internasjonalisering av handel basert på infor- masjonsteknologi og en kraftig velstandsvekst. Alt dette – vår økonomiske utvikling basert på naturressurser, ol- je- og gassvirksomheten, produksjon og salg av varer og tjenester og primærnæringene – må utvilsomt plasseres på aktivasiden.

Men vi har dessverre en passivaside også. Det norske samfunn har blitt sterkt berørt av to verdenskriger og ide- ologiske rystelser, som kampen mot kommunisme og na- zisme. Heldigvis skilte Arbeiderpartiet lag med den kom- munistiske internasjonale i 1923. Vi har fått utviklingen av kjemiske og kjernefysiske våpen, og de globale trusle- ne mot natur og miljø truer også Norge.

Men vi må dessverre også ta med på passivasiden de dramatiske samfunnsendringer som har skjedd i Norge. I Oslo bor det nå bare én person i mer enn halvparten av boligene. Det forteller noe om brutte relasjoner, om man- glende relasjoner og i alle fall om en endring av det fami- liemønster som har gitt trygge oppvekstvilkår gjennom generasjoner. Bruken av rusmidler har gått kraftig opp i samme periode. Det samme har kriminaliteten. I 1960 ble det etterforsket 38 000 forbrytelser, mens tallet i dag begynner å nærme seg 300 000 på årsbasis. Det er over en syvdobling på de siste 40 år.

Passivasiden i vår nasjonale balanse ser på mange om- råder ganske dystre ut, men vi begynner nå å nærme oss de områder hvor politikere står mer eller mindre maktes- løse, og hvor det som er avgjørende, er de personlige valg og hvilke etiske verdier som den enkelte gjør til sine egne. Men kanskje vi – i hvert fall som nasjonale politikere – kunne bidra til å fremheve positive verdier og rollemodel- ler som de fleste av oss kan følge. Alle mennesker har like stor verdi. Vi skal bry oss om de fattigste, de sykeste og de svakeste. Vi skal ikke kontrollere og herske over men- nesker, men heller se på oss selv som tjenere for folket. Og vi må løfte opp disse verdiene både personlig, i sam- funnsdebatten og med våre politiske handlinger.

I trontaledebatten høsten 2040 vil sannsynligvis ingen av oss være til stede i salen. Det er ikke så mange til ste- de her nå heller, men det vil da være en ukjent generasjon med nye ledere. Vi kan nok langt på vei være med på å forme det samfunn disse lederne skal vokse opp i i de kommende tiår, men det viktigste vil være hvilke verdier som ligger i bunnen. Og jeg vil derfor langt på vei si meg enig i det representanten Lønning i sitt innlegg beskrev som hovedutfordringen slik Høyre ser den for neste år- hundre: Hvordan tar vi oss av utdanning og oppfostring av den oppvoksende slekt?

Karita Bekkemellem Orheim (A): Trontaledebatten signaliserer et skifte i norsk politikk. Etter to år med høy- re- og fremskrittspartipolitikk kan vi nå få et budsjett for neste år i retning av sosialdemokratisk politikk, en poli- tikk hvor rettferdig fordeling står sentralt, en politikk for satsing på utdanning og ikke minst en bedre politikk for barnefamilie.

Sentrumsregjeringen signaliserer nå en større vilje til samarbeid med Arbeiderpartiet. Det kan virke som om sentrumpartiene har erfart at utviklingen på mange måter bærer galt av sted med Høyre og Fremskrittspartiet. Men selv om det er grunn til å være optimistisk, gjenstår det vanskelige og tøffe forhandlinger. For Regjeringens budsjettforslag er langt fra godt nok.

Ett eksempel på dette er barne- og familiepolitikken. Sentrumsregjeringen ville gi småbarnsforeldrene valgfrihet. Jeg vil spørre om det store flertallet av småbarnsforeldrene i dag faktisk føler at de har fått det. Valgfrihet har en kun når det finnes flere valgmuligheter, og mange småbarnsforeldre opplever ikke at de har noen valgmulighet, fordi det ikke finnes noen mulighet til å velge barnehageplass. Vi ser at det er flere tusen barn som står i kø og venter på en barnehageplass.

Vi må konstatere at det under sentrumsregjeringen er bygd færre barnehager, og målet om full barnehagedekning i år 2000 er det dessverre umulig å nå. I tillegg ser vi også at prisen for en barnehageplass har økt betydelig. Mange betaler i dag langt over 3 000 kr i måneden for en barnehageplass, og vi ser samtidig at skolefritidsordningen også har blitt dyrere. Jeg lurer på om statsråden virkelig er bekvem med denne situasjonen, om det ikke er slik at også statsråden selv og Regjeringen mener at dette er en litt for defensiv satsing i forhold til det barnehagene faktisk har behov for.

En har altså økt prisene på tjenester småbarnsforeldrene er helt avhengige av. Samtidig vet vi at dette er en av de mange gruppene som sliter hardt økonomisk.

Det som skjer på boligmarkedet, forsterker dette bildet. Boligprisene øker, og høye boligpriser rammer unge og småbarnsforeldre i mye større grad enn de veletablerte i det noe høyere alderssjiktet.

Regjeringens forslag til budsjett fortsetter i gal retning. Forsørgerfradraget foreslås fjernet, noe som betyr en forverring av barnefamiliers økonomi. For Arbeiderpartiet er det helt avgjørende å forbedre småbarnsforeldrenes situasjon. Et budsjettkompromiss må vri politikken på dette området. Det må bygges flere barnehager, og driftstilskuddet må økes, slik at vi på den måten kan få prisene ned. Samtidig må vi også få til et løft for skolefritidsordningen.

Kontantstøtten er for Arbeiderpartiet en like dårlig ordning nå som den har vært det de to siste årene, men det er et flertall på Stortinget for denne ordningen. Dette flertallet kan det ikke endres på før neste valg tidligst. Vi kommer nok aldri i den situasjon at Arbeiderpartiet vil forsvare kontantstøtten, men vi er opptatt av å forbedre barne- og familiepolitikken på andre områder.

Aftenposten presenterte for noen dager siden en undersøkelse om tidsbruk i familien, og ikke oppsiktsvekkende var konklusjonen at vi bruker mindre tid sammen nå enn tidligere. De eneste som kom ut på pluss, var fedrene. At fedre bruker mer tid sammen med barna, er positivt, og det er en villet politisk utvikling. Fedrekvoten, som Arbeiderpartiet innførte, er en viktig årsak til at tiden far og barn har sammen, øker. Jeg mener at tiden er overmoden for at menn får egne opptjeningsrettigheter.

Dette har vi i vårt program. Det er derfor svært positivt at Regjeringen tar skritt i retning av at fedre får en større mulighet til tid sammen med sine barn.

Bedre arbeidsdeling mellom kvinner og menn i hjemmet er en forutsetning for bedre likestilling i arbeidslivet og samfunnet vårt for øvrig. I Norge liker vi å skryte av at vi har kommet langt når det gjelder likestilling, men vi har fortsatt et stykke igjen. Vi kunne i Dagbladet nettopp lese om bedriftsledernes svarteliste. Å være gravid kom på tredje plass, lenger ned kom aleneforsørgere og småbarnsforeldrene. Dette mener jeg vitner om forferdelig gammeldage holdninger blant dagens ledere.

Å få barn er en av de mest naturlige ting i verden. Ja, faktisk er samfunnet vårt helt avhengig av at kvinner reproducerer seg. I tider med lave fødselstall har det vært fremholdt som et problem at kvinner ikke føder nok barn. De siste årene har vi sett at fødselstallene har steget. At kvinner diskrimineres i arbeidslivet fordi de venter barn, bør være helt uakseptabelt. Like ille er det at aleneforsørgere også utsettes for dette. 40 pst. av alle ekteskap går i oppløsning, og dette er ingen liten gruppe. Hvis alle som ble ramset opp på denne på svartelisten, skal utelukkes fra arbeidslivet, synes jeg det er grunn til å stille spørsmål om hvem det er som skal jobbe i framtiden.

Arbeiderpartiet mener at fra politisk hold må vi ta tak i dette. Lovverket vårt burde være godt nok, men vi kan ikke utelukke at det kan gjøres enda bedre og strengere. Vi må få en dialog med partene i arbeidslivet. Vi kan ikke gå inn i et nytt årtusen med denne type holdninger blant sjefssjiktet i norsk næringsliv.

Dette er ikke det eneste eksemplet på at næringslivet henger etter når det gjelder likestilling. Kvinnerepresentasjon i styrer til bedrifter og kvinnelige ledere er andre områder. Og når det gjelder det siste, hadde Dagbladet også et oppslag som synliggjør svært konservative, ja, jeg vil si rett og slett gammelmannsholdninger. Kvinnelige sjefer er hekser, var overskriften. Jeg skulle gjerne sett dokumentasjon for en slik generell påstand om kvinnelige sjefer. Det finnes selvfølgelig dårlige sjefer representert av begge kjønn, men å generalisere og si at det ene kjønn er bedre til å lede enn det andre, det er galt. Jeg mener at den beste ledelsen og den beste utnyttelsen vi kan få av menneskelige ressurser, får vi når både kvinner og menn tar ansvar for ledelsen av ulike deler av samfunnet vårt. Og jeg vet hvilken betydning det har fått i det politiske miljø.

Et mye mer alvorlig tema som har preget nyhetsbildet vårt de siste dagene, er tvangsekteskap. Historiene vi har fått høre, er fra jenter som har vært eller er i tvangsekteskap, og dette er alvorlig lesning. Det blir forklart med kultur, men det er ikke akseptabelt. Da Arbeiderpartiet var i Regjering, ble lovforbud mot tvangsekteskap innført, men lover er ikke nok dersom de ikke aksepteres og respekteres. Et strakstiltak vi må vurdere, er å etablere et sentralt krisemottak, hvor det kan finnes kompetanse og språkkunnskap for denne gruppen.

Helt til slutt: Kvinneundertykking har gjennom hele historien og over hele verden blitt begrunnet med religion og kultur. Vi kan forstå det, men vi kan aldri tillate oss å akseptere det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Sandberg (Frp): Det er vel andre gang i dag at representanten Orheim er inne på dette med barnehager og frykten for plasser. Hun sa tidligere i dag i en replikk at det var 11 000 plasser som stod i fare for å bli nedlagt. Jeg vet ikke hvorvidt representanten har plassert disse 11 000 plassene i forhold til offentlige barnehageplasser eller private barnehageplasser. Men det som er interessant i forhold til representanten fra Arbeiderpartiet, er at man overhodet ikke peker på hvor problemet ligger. For løsningen i forhold til barnehageproblematikken i Arbeiderpartiet er å bygge enda flere barnehager, å få enda flere plasser, selv om vi vet at de eksisterende sliter så enormt som de gjør. Jeg kan opplyse representanten om at bare i private barnehager er det i løpet av året fare for at en vil få et akkumulert underskudd på 200 mill. kr.

Når det gjelder problemet i forhold til foreldrebetaling og kommunale og private barnehager, kan jeg opplyse om at det bare i 1997 var en prisstigning i kommunale barnehager på 28 pst., mens det i private barnehager det samme året var en prisstigning på 2,8 pst. Likevel er forskjellen på foreldrebetalingen i private og offentlige barnehager minimal. Spørsmålet mitt til representanten må derfor rett og slett bli, ut fra de signalene vi også fikk i valgkampen: Er det slik nå at også Arbeiderpartiet ser på private barnehager som en ressurs også i framtida, eller er det slik at Arbeiderpartiet fortsatt har et ønske om at de 11 000 barnehageplassene nå skal gå konkurs, og at de kommunale og offentlige barnehagene så skal ta over disse, slik at de får oppfylt ønsket sitt om å ha alle barnehagene i offentlig sektor?

Karita Bekkemellem Orheim (A): Arbeiderpartiet har spesielt de to siste årene vært sterkt bekymret over den situasjonen som mange av landets barnehager har kommet i. Situasjonen har vært spesielt dramatisk for de private barnehagene. Vi hadde tidligere en vinter en undersøkelse fra Polarfakta som viste at så mange som mellom 500 og 1 000 private barnehager stod i fare for å bli nedlagt. Og tar vi utgangspunkt i departementets egne tall, viser de at så mange som 14 pst. av de private barnehagene sliter med en økonomisk ubalanse. Dette betyr at så mange som 11 000 plasser står i fare for å bli nedlagt.

Men så til representantens spørsmål: Mener representanten Per Sandberg at vi ikke har kø av barn som vil inn i barnehage i Norge i dag? For dette betyr jo at vi er nødt til å gjøre to ting. Vi er nødt til å bygge nye barnehageplasser, men vi må samtidig også gå inn med midler, slik at vi kan få en mer akseptabel driftsramme også i de private barnehagene.

Jeg kan ikke se noen motsetning i dette. Bare i Oslo står det 4 200 barn i barnehagekø, og vi vet at tallene på landsplan er langt høyere. Jeg hadde derfor ønsket at vi kunne få til en tverrpolitisk enighet slik at vi fikk et løft de neste årene og fikk til en full barnehageutbygging, som vi nå ikke klarer å innfri i løpet av neste år, og at vi på sikt også kan klare å løfte blikket og fokusere på både de private og de kommunale barnehagene.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Sjølv om representanten Bekkemellem Orheim riktig peikte på at fødselstalet har stige litt, kanskje som konsekvens av familiepolitikken i det siste, er dei fleste samfunnsforskarar i Europa einige om at vi no er på veg inn i ein demografisk vinter. Færre og færre unge må dermed forsørgja fleire og fleire eldre. Og så ille er reproduksjonen f.eks. i Italia at landet sitt folketal vert redusert frå 60 mill. i dag til 20 mill. på 100 år. Då vert det dramatiske fylgjer. Det skjønar alle.

Eg registrerer no at Arbeidarpartiet synest dette er urovekkjande, og det er bra, for det er overlevingsdebatt nr. 1 i det nye årtusenet, i alle fall når vi bur i Europa.

Kristeleg Folkeparti har satsa på å betra familiepolitikken i mange år. Eit samfunns overleving er avhengig av at ein gjev føremon til samfunnets grunncelle nr. 1, familien, som attskapar eller reproduserer. Eg ventar ikkje at representanten Karita Bekkemellem Orheim vil avskaffa abortlova, sjølv om det er trist, fordi det er udiskutabelt at vi ikkje har råd til å fråta ein femtedel av neste generasjon livets rett. Det er både umoralsk og destruktivt, men det ventar eg altså ikkje. Men innser Arbeidarpartiet at vi treng fleksible omsorgsløysingar for familien i det samfunnet som mot år 2000 vert meir fleksibelt når det gjeld arbeidstid og arbeidsstad? Ulike foreldre vil seia ulike behov.

Regjeringa satsar på barnehagar, på barnetrygd til 18 år, på sjølvstendig rett for fedrar til opptening av fødselspenngar og på kontantstøtte, som dei fleste småbarnsforeldra faktisk har valt. Og eg trur, i respekt overfor dei at dei har gjort det, at det er fordi dei meiner at det er best for barnet og for foreldra. Men spørsmålet er altså slik: Er Arbeidarpartiet si nylege akseptering av kontantstøtta eit varsel om at partiet sprengjer A4-modellen for familien, som jo har knua partiet så lenge?

Karita Bekkemellem Orheim (A): Når det gjelder representanten Apelthun Sæles siste spørsmål, er det ingen tvil om at Arbeiderpartiets prinsipielle og ideologiske motstand mot kontantstøtten står ved lag. Men vi har akseptert at det i denne salen er inngått et samarbeid som medfører at denne avtalen står ved lag, og at kontantstøtten gjennomføres også de to siste årene av denne stortingsperioden.

Vi ønsker å få grep om norsk politikk, og vi er bekymret for den utviklingen vi bl.a. har sett når det gjelder barnehagene. Derfor ønsker vi å få til et samarbeid med Regjeringen om de to neste statsbudsjettene.

Når representanten er opptatt av dette med arbeidstid og fleksibilitet, må jeg si at er det noe parti som har gått i bresjen for dette i Norge, er det nettopp Arbeiderpartiet. Det er ikke Kristelig Folkeparti eller Høyre som har utvidet svangerskapspermisjonen, som har innført tidskontorordningen, eller som har innført fedrekvote, det er det faktisk Arbeiderpartiet som har gjort. Men jeg ser at Kristelig Folkeparti den siste tiden har blitt mer moderne, og at de nå har innført en egen opptjeningsrett for fedre, og det er selvfølgelig positivt.

Så til det representanten sier om abortloven. Jeg reagerer meget sterkt på den holdningen som representanten her

gir uttrykk for ved å si at det er umoralsk og destruktivt at en del kvinner i dag foretar abort. Jeg tror ikke det er noen kvinner i dag som foretar en abort, som gjør det på en lett måte. Dette er en meget vanskelig sak for de fleste kvinnene som kommer i denne situasjonen. Og jeg synes det er helt unødvendig at vi som politikere skal bruke pekefingeren vår i disse spørsmålene og være moralske i forhold til det enkeltmenneskene finner for godt å velge.

Trond Helleland (H): Representanten Bekkemellem Orheim fortjener ros for å ha satt de private barnehagenes rammevilkår på dagsordenen, også i Arbeiderpartiet. I egenskap av å være leder av arbeiderpartikvinnene har hun også vært en pådriver for å få Arbeiderpartiet på bedre tanker når det gjelder kontantstøtten. Og det fikk hun til til slutt, selv om det kanskje kom noen uker for sent for Arbeiderpartiets del.

I den forbindelse la kvinnebevegelsen fram en rekke krav for å stoppe den såkalte høyredreiningen i familiepoltikken. Et av kravene var å bedre rammebetingelsene for barnehagene og dermed gi mulighet for å få ned foreldrebetalingen i barnehagene. Når Arbeiderpartiet nå har fremmet sine krav overfor Regjeringen, krever de 10 000 nye barnehageplasser og et økt driftstilskudd til kommunene. I departementets forslag til budsjett står det, som også representanten selv var inne på, at 14 pst. av de private barnehagene har en vedvarende negativ ubalanse i økonomien, med andre ord: de nærmer seg konkurs. Dette utgjør ca. 11 000 barnehageplasser.

Nå hørte jeg at representanten sa at dette ikke var et valg man måtte gjøre, man måtte gjøre begge deler. Man skulle både bygge 10 000 nye plasser og samtidig sørge for at de 11 000 som står i fare for å bli nedlagt, kan fortsette. Men da synes jeg den formuleringen Arbeiderpartiet har lagt inn i kravlisten til Regjeringen, nemlig økt driftstilskudd til kommunene for å få ned foreldrebetalingen, i beste fall er noe upresis. Hva mener Arbeiderpartiet? Vil de øke rammeoverføringene til kommunene, vil de øke statstilskuddet eller vil de lage særordninger for de private barnehagene?

Høyre blir gjerne med på en debatt om det siste og mener at tiden nå er inne til virkelig å fokusere på den jobben som blir gjort i private barnehager, og sørge for at de nå kommer opp på et anstendig nivå når det gjelder støtte. Kommunene har jo sviktet fullstendig på dette området, og departementet har i år valgt å fjerne den graderingen av kommunal støtte til private og offentlige barnehager som de før alltid har hatt med, antagelig fordi tallene nå begynner å bli så pinlig små.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Først vil jeg takke representanten Helleland for rosen.

Som jeg sa i mitt tidligere svar til Per Sandberg, har Arbeiderpartiet vært sterkt bekymret over den situasjonen de private barnehagene er i. Vi erkjenner at vi har behov for de private barnehagene. De står for 50 pst. av det totale barnehagetilbudet i Norge. Det er helt klart at med innføring av kontantstøtten, har markedet for barnehager forandret seg. Og med dette mener vi at det borger for en helt

annen satsing enn den vi har sett fra Regjeringens side. Det er helt klart at mange av de utfordringene som de private barnehagene står overfor, ikke kan tas umiddelbart over dette statsbudsjettet. Jeg tror vi må ta dem over tid.

Årsakene til de økonomiske problemene er mange. Det er etterslep når det gjelder utgifter, men også de to siste lønnsoppgjørene gjør sitt til at situasjonen er vanskelig. Det er helt klart at de private barnehagene også kan drive på den måten de gjør, for det er svært mange av dem som ikke har tariffavtaler. På den måten kan de drive på en billigere måte enn det en del kommunale barnehager kan gjøre.

Som jeg sa til representanten Sandberg, håper jeg at vi på dette feltet kan få til en «verrpolitisk enighet», slik at vi f.eks. kan legge en ny treårig plan for å få full barnehagedekning, og at vi kan få til en offensiv satsing både overfor de private og kommunale barnehagene. Det vil igjen kunne bety at foreldrene vil få en redusert foreldrebetaling.

Vi får senere anledning til en bred gjennomgang av dette ved behandlingen av den bebudede barnehagemeldingen, som vil bli framlagt før jul. Men situasjonen er akutt for svært mange, og derfor ønsker Arbeiderpartiet at vi gjennom dette samarbeidet også kan få til et løft for de private barnehagene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg vil gjerne knytte noen kommentarer til forslagene nr. 4 og 5 fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe.

Disse følger delvis i kjølvannet av det oppsiktsvekkende TV-programmet «Rikets tilstand» i forrige uke. Og når jeg sier «oppsiktsvekkende», er det fordi den karakteristikken har vært brukt av en del, inkludert vår justisminister. Men det var ikke noe spesielt oppsiktsvekkende for dem som har fulgt med i utviklingen innenfor enkelte av innvandrer miljøene. Unge kvinner, eller nesten jenter, i 16-, 17-, 18- og 19-årsalderen som er norske statsborgere, født og oppvokst her, blir tvangsbortgiftet med fettere eller andre fra hjemlandet som familiens far bestemmer. Særlig har det vært dokumentert fra Pakistan, fra et sted som heter «Little Norway», fordi deler av befolkningen er flyttet til Norge. Dette har vakt meget sterke reaksjoner. Men hittil ser det ut til at det bare er Fremskrittspartiet som vil gjøre noe med dette problemet, og prøve å motvirke og hindre dette med tvangsekteskap. Det gjelder selvsagt også unge menn som helt fra de er små, får klar beskjed om at de skal gifte seg med den som foreldrene bestemmer. Det er en ukultur, en kultur som vi ikke bør akseptere i Norge, og som Fremskrittspartiet har advart mot i mange år.

Forslag nr. 4 vil løse store deler av denne problematikken. Det lyder slik:

«Stortinget ber Regjeringen arbeide aktivt for å motvirke tvangsekteskap blant annet ved å innføre krav om forsørgelsesevne og forsvarlig bolig som vilkår for å innvilge oppholdstillatelse og bosettingstillatelse i Norge for utenlands ektefelle.»

Det betyr at hvis dette gjelder en ung jente i Norge, må hun kunne disponere en egen bolig, adekvat for et ek-

tepar, og hun må ha arbeidsinntekt til å kunne forsørge ektefellen. I de aller fleste tilfeller har disse unge kvinner/jenter ikke mulighet til det.

De bor hjemme hos foreldrene, og det er før de er kommet inn i en arbeidsinntektssituasjon at tvangsekteskapet gjennomføres. Og når vi vet – i hvert fall er jeg relativt overbevist om det – at hovedhensikten egentlig er å hjelpe en mannlig pakistaner til å få oppholds-, bosettings- og arbeidstillatelse i Norge, og når det ikke kan gjennomføres før hun disponerer egen bolig og arbeidsinntekt, ja, da er selve hovedbegrunnelsen for å gjennomføre tvangsekteskapet borte, for da vil ikke den utenlandske ektefellen få oppholds- og bosettingstillatelse i Norge. Da er ikke dette lenger en inngangsbillett slik at man kan omgå innvandringsstoppen for friske, arbeidsføre mennesker i «Little Norway». Det setter i realiteten en stopper for muligheten til at særlig fedrene på en måte kan selge sine døtre for at andre skal få innreisestillatelse til Norge og få mulighet til bolig og arbeid for å sende penger tilbake til hjemlandet. Det er et meget godt gjenarbeidet forslag.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innføre en kontrollordning for å klarlegge at det ikke dreier seg om et ulovlig tvangsekteskap når det søkes om oppholdstillatelse og visum for utenlandsk ektefelle og hvis nødvendig sørge for en god lovhjemmel for å nekte visum og oppholdstillatelse for utenlandske ektefeller ved tvangsekteskap.»

Det er i hovedsak en ordning som – så vidt jeg vet – har vært praktisert i Danmark i ca. ett år, med relativt gode resultater. Når en utlending søker om opphold, bosetting og visum fordi vedkommende har giftet seg med en dansk statsborger – i vårt tilfelle vil det altså være en norsk statsborger – stilles det en god del spørsmål hvor det selvsagt avdekkes hvis disse menneskene som har giftet seg ikke har kjent hverandre gjennom lang tid, det kan, på denne måten, avdekkes at de kanskje ikke har møtt hverandre før de inngikk ekteskap. Det gjøres i Danmark, og der har dette med tvangsekteskap – så vidt jeg vet – gått radikalt ned som følge av at det er innført kontrollordninger.

Justisministeren har opplyst at tvangsekteskap er ulovlig allerede etter norsk lov. Hvis man da fjerner muligheten for å få opphold og visum til Norge gjennom gjenforening med ektefelle hvis det dreier seg om tvangsekteskap, fjerner man også en annen mulighet som i dag misbrukes.

Disse to forslagene ville minimalisere dette problemet som alle i denne sal hevder at de er sjokkert over.

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l gjeninntok her presidentplassen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Det er gjennom arbeidet vi skaper verdier. Det er åpenbart for hver enkelt at inntektene kommer gjennom arbeid. Men slik er det også for samfunnet. Det er gjennom de verdiene som skapes gjennom arbeid, at vi kan bygge ut landet videre,

dels ved at det skapes realverdier som murstein og sement, men også dels ved at staten får skatteinntekter som gjør det mulig å løse nye velferdsoppgaver.

På vei inn i et nytt århundre er det viktig å peke på to sentrale utfordringer vi som nasjon står foran. For det første er vi i den lykkelige situasjonen at stadig flere opplever å bli stadig eldre. Det stiller imidlertid samfunnet overfor store utfordringer i form av økte pensjonsutbetalinger og økt behov for velferdstjenester for eldre. Dette vil skje samtidig som petroleumsinntektene ventes å avta. Vi må ruste oss til å møte denne utfordringen bl.a. ved å legge til side vesentlige deler av de store petroleumsinntektene som vi nå har. Vi kan imidlertid bare klare denne utfordringen dersom vi greier å skape vekst i de deler av norsk næringsliv som ikke er basert på petroleum.

Dette faller sammen med den andre utfordringen: Vi står overfor en verden med store endringer, raske endringer, stadige endringer, en verden hvor avstand betyr mindre enn før, hvor handelen er global, en verden hvor tradisjonelle fortrinn som tilgang på arealer betyr mindre enn før, og hvor menneskelig kunnskap betyr stadig mer – ny kunnskap, stadig ny kunnskap.

Vi må ruste oss til å møte disse utfordringene. Vi må styrke vår evne til å møte en ny tid. For det første må vi skape stabile og bærekraftige økonomiske rammevilkår for langsiktig verdiskaping og full sysselsetting. Solidaritetsalternativet la grunnlaget for en styrking av norsk økonomi, for lavere prisstigning, høyere sysselsetting og lavere ledighet. Solidaritetsalternativet må utvikles videre gjennom forpliktende samhandlinger mellom arbeidsgiverne, arbeidstakerne og staten. Ikke minst er det viktig å styrke de lediges kvalifikasjoner i forhold til jobbmuligheter. For det andre må vi satse på kunnskap. Arbeiderpartiets regjeringer har gjennomført store løft for bedre utdanning: utbygging av førskoletilbudet, tidligere skolestart, tiårig grunnskole, rett til tre års videregående utdanning og kraftig styrking av universitets- og høyskoletilbudet. Nå er det tid for å sette kvaliteten i skolen mer i fokus. Samtidig må vi ta et nytt stort utdanningsløft gjennom en bred etter- og videreutdanningsreform som gir større mulighet for å møte kravene til ny og endret kunnskap. En slik reform må være et sentralt element i en utvikling av solidaritetsalternativet. Vi må styrke forskningsinnsatsen, vi må ta i bruk ny teknologi, men vi må også tilføre ny kunnskap til tradisjonelle næringer. Husk at havbruksnæringen kanskje er vår mest forskningsbaserte næring.

Et tredje viktig element er at vi må søke å redusere de ulempene som følger av å ligge i utkanten av markedene. Det krever innsats for å redusere næringslivets transportkostnader. Arbeiderpartiet mener at det er grunn til å øke statens investeringer både i veier og i havner. Her åpner imidlertid ny teknologi for nye muligheter. Utviklingen av informasjons- og kommunikasjonsteknologien bringer oss inn i en ny tid, hvor avstander betyr mindre, hvor det umulige er blitt mulig og hvor samfunnet forandres.

Dette reiser minst to utfordringer. For det første: En viktig rammebetingelse for utvikling av og investering i informasjons- og kommunikasjonsteknologinæringen er

at reguleringen av telemarkedet innrettes slik at det stimulerer til innovasjon, til nyskaping og til framtidsrette investeringer i Norge. En regulering som for sent åpner for nye teknologiske løsninger, vil også hindre tidlige investeringer i ny teknologi, mens en regulering som er framtidsrettet og som åpner for det nyeste i teknologi, gjør at investeringer og kompetanse søker dit hvor nye muligheter tas i bruk. Telereguleringen blir derfor i seg selv en viktig konkurransefaktor mellom land som ønsker å trekke til seg framtidsrettet virksomhet.

Arbeiderpartiet er bekymret for at norsk teleregulering i dag ikke gir den nødvendige stimulans til teknologisk utvikling. Arbeiderpartiet ser det som et mål for norske myndigheter å legge til rette for en framtidsrettet teleregulering og derved stimulere teleoperatørene til innovasjon, utvikling og investering i Norge. Vi ber derfor om at Regjeringen følger dette opp gjennom snarlig tilpasning av reguleringsregimet. I den forbindelse er det selvfølgelig viktig at forvaltningen hele tiden er på høyde med den framtidige teknologiske utviklingen og har et aktivt samspill med aktørene.

For det andre: Arbeiderpartiet vil at Norge skal ligge helt fremst i den teknologiske utviklingen, og vi vil at alle skal få ta del i utviklingen. Vi vil bruke de nye teknologiske nyvinningene til å bedre menneskenes velferd. Vi vil utnytte teknologien til å styrke norsk næringslivs konkurransekraft. Vi vil bruke teknologien til å redusere avstander, til å redusere de avstandsulempene som ikke minst Distriks-Norge alltid har slitt med. Da må Norge være i forkant av utviklingen.

Arbeiderpartiregjeringens statssekretærutvalg for informasjonsteknologi slo fast at Norge skal være i første rekke internasjonalt i bruken av informasjonsteknologi for å øke verdiskapingen. Det gjelder både offentlig sektor, privat sektor og samhandlingen mellom dem. Vår velstand vil i økende grad avhenge av vår evne til å skape og produsere innholdet i informasjonssamfunnets produkter og tjenester, sammen med vår evne til å utnytte informasjonsteknologi til å utvikle eksisterende næringer og produkter.

Arbeiderpartiet vil sikre alle kunnskap om informasjons- og kommunikasjonsteknologien. Vi vil ruste opp dataopplæringen i skolen. Alle som ønsker det skal få kunnskap om bruk av informasjonsteknologi. Derfor vil vi sikre alle tilgang til maskinene, vi vil stimulere til innkjøp av datamaskiner i grunnskolen, vi vil ruste opp folkebibliotekene som informasjonsbanker for alle i lokalsamfunnet.

Arbeiderpartiet vil sikre alle likeverdig tilgang til det nettverket som binder maskiner og informasjon sammen. Arbeiderpartiet mener at alle husstander og virksomheter over hele landet skal sikres mulighet til tilknytning til et telenettverk som har stor nok kapasitet til å gjøre bruk av stadig nye muligheter til elektronisk kommunikasjon. Kort sagt: Alle må ha mulighet for å knytte seg til et høyhastighetsnett.

Desto mer overraskende var det at Regjeringen under behandlingen av en sak vedrørende dette i Stortinget for kort tid siden uttalte at den ikke så behov for noe eget

statlig tiltak for forsert utbygging. Etter Regjeringens syn var tilbyderne i telemarkedet i stand til å tilby den nødvendige kapasitet på kommersielt grunnlag. Det er Arbeiderpartiet ikke enig i. Arbeiderpartiet mener derfor at vi må ha et klarere samfunnsmessig engasjement, en klarere samfunnsmessig styring for å sikre at alle husstander og virksomheter over hele landet får tilgang til de nye mulighetene. Dette er en av de viktigste utbyggingsopp-gavene som det norske samfunnet står overfor.

Arbeiderpartiet mener derfor at vi må innføre former for leveringsplikt gjennom vilkårene for konsesjon til nettilbydere med sterk markedsstilling, og vi mener at tilbudet må gis til priser som i størst mulig grad er like i alle deler av landet. Derfor mener vi at det må innføres en ordning med maksimalpriser også på høyhastighets-tjenester.

Jeg legger ikke skjul på at vi i Arbeiderpartiet var overrasket og skuffet over at sentrumpartiene og Høyre i juni stemte imot Arbeiderpartiets og SVs forslag om å ta slike virkemidler i bruk. Vi har imidlertid med interesse merket oss at den nye visestatsministeren synes å ha et mer offensivt syn på disse spørsmålene enn hans kolleger i Samferdselsdepartementet. Arbeiderpartiet vil derfor bidra til at dette spørsmålet blir vurdert på nytt og i en bredere sammenheng.

I debatten tidligere i dag har Sosialistisk Venstreparti gjort det klart at de stiller seg bak et slikt ønske. Det er derfor mitt håp at Senterpartiets leder fortsatt står ved sine vyer og visjoner fra valgkampen. I så fall er det håp om å få flertall i Stortinget for et løft som er av overmåte stor betydning for å møte de utfordringene vi står foran ved inngangen til det nye hundreåret.

Presidenten: Så vidt presidenten er kjent med, har vi ingen visestatsminister her i landet, verken nye eller gamle. Det blir replikkordskifte.

Ivar Kristiansen (H): Schjøtt-Pedersen sa mye fagert om behovet for satsing og utvikling i Distriks-Norge, og ikke minst om behovet for å legge til rette for andre næringer enn petroleumsvirksomheten, for å utvikle hele landet og for å ta hele landet i bruk.

Jeg merket meg også at Schjøtt-Pedersen tidligere i dag beklaget at Regjeringen og Høyre hadde torpedert Arbeiderpartiets og SVs forslag om et landsdekkende høyhastighets digitalt nett. Jeg tror dette må bero på en stor misforståelse. Hvis man i dag sjekker litt tilbake og ser hva som er i ferd med å skje på denne sektoren, tror jeg at det norske folk og de norske skattebetalerne har god grunn til å glede seg over at Arbeiderpartiets forslag ble nedstemt.

I dag ser vi eksempelvis at NERA er ute med en løsning der ny teknikk, satellittkommunikasjon, også tar i seg det som går på digital TV-bruk, som er en teknikk med landsdekkende virkning og som kan leveres til en pris som er nede på en tredjedel av det Arbeiderpartiet la opp til.

Når Schjøtt-Pedersen i tillegg er inne på behovet for å satse mer på samferdselssektoren, må jeg si at dette minner meg veldig mye om mannen som solgte strikk i me-

tervis. Når Schjøtt-Pedersen har finansiert sin oslopakke, som ble anslått til rundt 40 milliarder kr, når operasjonsplanen i Bjørvika er finansiert, og ikke minst når Hedstrøm og Opseths kongstanke om den statskapitalistiske satsingen på Fornebu er realisert, hvor mye tror Schjøtt-Pedersen det da er igjen til å utvikle resten av landet for?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Jeg tror det først er viktig å slå fast at den avgjørende forskjellen på det forslaget som Arbeiderpartiet og SV fremmet i vår, og Høyre og regjeringspartienes stemmegivning og forslag, var at Arbeiderpartiet og SV ønsket å innføre leveringsplikt og maksimalpris, mens de andre partiene ønsket å vurdere det. Og det er som kjent en stor forskjell på å vurdere å ta oppvasken og faktisk å gjøre det.

Arbeiderpartiet la ikke til grunn noen teknologiske valg i det forslaget som Arbeiderpartiet og SV fremmet. Det gjorde vi ut fra en erkjennelse av at det må aktørene nødvendigvis foreta en vurdering av, det er det ikke vår oppgave å gjøre.

Det representanten her viste til når det gjelder innspill bl.a. fra NERA, er selvfølgelig interessant, samtidig som vi må erkjenne at det er en forskjell på digital TV og på digitale telefonlinjer, ganske enkelt på grunn av at den gjensidige kapasiteten her er noe forskjellig.

Men her må de teknologiske utviklingsmulighetene utnyttes, og da er like fullt mitt vesentligste poeng at dette ikke er et spørsmål vi kan overlate til markedet alene, ganske enkelt på grunn av at vi gjennom markedet ikke har noen sikkerhet for at vi får ivaretatt de overordnede nasjonale hensyn som her ligger. Derfor er jeg glad for det initiativet som Senterpartiets leder – og statsministerens stedfortreder – har gitt uttrykk for, og inviterer derfor til en ny mulighet til å drøfte det spørsmålet.

Så registrerer jeg representanten Kristiansens vurdering av samferdselstiltak i hovedstadsområdet. For det første har representanten fra Arbeiderpartiet aldri uttalt seg om størrelsen. Men det ville være interessant å høre representanten Kristiansen på vegne av Høyre uttale seg om Høyre er imot Oslopakke 2, om Høyre er imot Drammenspakken, om Høyre er imot Østfoldpakken, eller om Høyre er imot en utbygging av E18 mellom Oslo og Asker, slik Høyre faktisk har engasjert seg klart til fordel for tidligere. Hvis Høyre er imot noen av de prosjektene, vil det være av stor interesse å få det meddelt. Da vil det innebære en betydelig endring i forhold til Høyres tidligere syn, og i så fall vil kanskje representanten i større grad kunne slå seg på brystet, slik han her gjorde forsøk på.

Per Ove Width (Frp): Schjøtt-Pedersen kom med mange fine ord og fagre løfter om IT, datautstyr til skoler osv., og jeg kan være enig i mye av det han sa, og intensjonen i det. Jeg stiller meg derimot svært tvilende til på hvilken måte han har tenkt å finansiere dette, og om han skal styre dette gjennom offentlig styring. Jeg er ikke så sikker på om offentlig styring er den helt riktige måten å gjøre det på.

Han nevnte veldig lite, synes jeg – og det var litt overraskende for meg – om dette med samferdsel. Han var så vidt inne på å øke investeringene til veiene. Det var vel stort sett det han sa. Han nevnte kanskje i større grad at dette skulle tilfalle Distrikts-Norge – og det var vel det han tenkte. Vi vet at de fleste menneskene her i Norge bor i Oslofjordregionen. Vi vet at Arbeiderpartiet gjennom et titall år har forsømt utbyggingen av E6 og E18, som altså er de mest trafikkerte veiene vi har her i Norge og de mest ulykkesbelastede. Fremdeles er det lite investeringer til dette fra Regjeringen, men dette er noe den har arvet fra arbeiderpartiregjeringen.

Derfor vil jeg spørre Schjøtt-Pedersen: Hvilke krav vil de stille i regjeringsforhandlingene når det gjelder samferdsel? Og hvilke økninger har de lagt inn til E18 og E6 rundt Oslofjorden?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Arbeiderpartiet og SVs forslag om utbygging av telekommunikasjon innebærer at man i konsesjonsvilkårene for selskaper med dominerende markedsstilling legger inn et krav om leveringsplikt av høyhastighetsteletjenester. Det er altså ingen kostnad for staten. Det er et krav om at dersom man skal drive televirksomhet i Norge, må man også påta seg ansvaret for å utbygge den type høyhastighetstjenester, på linje med det krav man i dag f.eks. har om å tilby såkalte ISDN-løsninger.

Så til spørsmålet om samferdsel.

Nei, jeg nevnte ingen beløp i mitt innlegg, naturlig nok. Dette er ikke en finansdebatt, og vi vil helt sikkert få rik anledning til å diskutere både tall og andre størrelser i de mange finans- og budsjettdebattene som vi får framover. Det som imidlertid er kjent, er at man fra Arbeiderpartiets side har uttalt at det er ønskelig med økninger både når det gjelder vei og havn. La meg avgrense meg til det i denne sammenheng.

Jeg uttalte meg imidlertid heller ikke med ett ord om fordelingen i forhold til spørsmålet om behov når det gjelder samferdsel. Her vet vi at det er ulike utfordringer i ulike deler av landet. Imidlertid er det slik at Arbeiderpartiets stortingsgruppe som kjent har hatt et utvalg i arbeid som har vurdert samferdselsutfordringene i hovedstadsområdet. Dette utvalget har gjort klart at det er behov for å ta vesentlige løft i området rundt hovedstaden, men de enkelte elementene som inngår i denne mulige satsingen, trodde jeg det var relativt bred enighet om. Det var også årsaken til at jeg var så vidt forundret over at en talsmann fra Høyre lot til å være uenig i elementer i dette.

La meg også gjøre klart at Arbeiderpartiets stortingsgruppe har vært blant dem som har vært klart og offensivt for at man skulle åpne for en bompengefinansiering av E18 gjennom Vestfold. Det står vi fast ved. Vi mener det er viktig å få en utbygging av tilbudet i det området, hvor man dessverre er i situasjoner hvor det er betydelig køproblemer. Slike køproblemer må vi søke løsning på.

Ivar Kristiansen (H): Representanten Schjøtt-Pedersen stilte spørsmål om Høyre er mot de forskjellige pakken. De har det til felles mange av disse pakkene at de

dukker ofte opp rett foran valg. Jeg tror de fleste vil være kjent med at hvis stortingsflertallet hadde fulgt Høyres bevilgningsforslag vedrørende samferdsel, ville man ha kommet ganske langt med flere av de prosjektene som Schjøtt-Pedersen ramset opp.

Det kan være interessant å stille et retorisk spørsmål: Vil Arbeiderpartiet kunne tenke seg å vurdere den løsning som Høyre har lansert, som bl.a. går på privat finansiering av en del helt vitale veiutløsninger, som bl.a. Schjøtt-Pedersen også har nevnt ved navn nå i debatten?

Så litt tilbake til dette med et landsdekkende digitalt høyhastighetsnett. Jeg kan forsikre representanten Schjøtt-Pedersen om at Høyre har akkurat de samme ambisjonene på dette området som jeg tror alle andre har. Men det kan ikke ha gått verken Schjøtt-Pedersen eller Senterpartiets leder hus forbi at man også sågar var ute og pekte på aktør, hvem som skulle forestå denne jobben og ha ansvar. Man var også inne på begrep som styring, og man nevnte Telenor ved navn. At noen har vært imot å skille ut deler av Telenor og selge dette, men ikke er imot å anvende inntektene, er en annen sak. Men det må jo gå et lys opp for dem når de nå ser at det er et EU-krav at Telenor skal skille ut kabeldivisjonen dersom fusjonen med svenske Telia skal bli godkjent.

Helt til slutt: Det er noen i debatten som har påstått at Høyre går rundt som en forsmådd frier. Jeg tror at hvis man ser på Høyre-folk i disse dager, er det ingen som med rimelighet kan påstå noe sånt. Men hvis noen i Høyre skulle se relativt lei seg ut for tiden, er det ganske enkelt av den grunn at Høyre ikke liker partnerskifte – det måtte i så fall være den eneste grunnen hvis noen skulle se litt lei seg ut.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Først til utbygging av telenettet. Arbeiderpartiet har i merknader og debatter i Stortinget ikke nevnt navn på selskap, men vi har sagt at selskap med dominerende markedsstilling skal pålegges slike konsesjonsvilkår. Og det er altså slik at det er selskap med dominerende markedsstilling som har konsesjonsvilkår etter Regjeringens eget opplegg, og Telenor er et selskap som er i en slik posisjon. Telenor er den dominerende aktør på dette området, og det er da ikke urimelig at de blir pålagt slike vilkår.

Så til representanten Kristiansens spørsmål om privat finansiering av vei. Nei, Arbeiderpartiet er ikke åpne for privat finansiering av vei – i betydningen privat kommersiell finansiering. Hvorfor er vi ikke det? Vi er åpne for finansiering gjennom bompengeselskaper osv., slik vi har gått inn for i mange sammenhenger. Men hvorfor ikke privat finansiering? Ganske enkelt på grunn av at staten jo ikke har et finansielt problem. Det er ikke det som er dilemmaet. Det er bl.a. et konjunkturtelt problem som spørsmålet om hvor mye man skal finansiere bl.a. samferdselsformål. Dersom man skal ha private løsninger, betyr det at det blir en dyrere løsning på grunn av at private selskaper låner dyrere enn det staten gjør, og det gjør at utbyggingen blir dyrere, i tillegg til at man vil ha et avkastningskrav for de private investorene.

Så til slutt spørsmålet om Høyres bevilgningsforslag når det gjelder vei. Ja, det er riktig at både Høyre og

Fremskrittspartiet i utgangspunktet har forslag om høyere bevilgninger både til vei og til en del andre formål enn det f.eks. Arbeiderpartiet har. Men så er det også slik at Høyre og Fremskrittspartiet i to år har stemt for budsjettløsninger som har hatt lavere rammer til samferdselsformål enn det Arbeiderpartiet faktisk har hatt, og Høyre stemte i fjor for lavere investeringer til veier enn det Arbeiderpartiet la til grunn, på grunn av at de støttet seg til et forhandlingsopplegg som hadde en lavere ramme. Det var altså ikke slik at Høyre i disse forhandlingene oppnådde økte veiinvesteringer. Så får vi se hva som eventuelt blir resultatet av de forhandlinger som eventuelt vil finne sted i år.

Presidenten: Replikordskifte er omme

Elsa Skarbøvik (KrF): Da USAs tidligere president Jimmy Carter sist mandag holdt Johan Jørgen Holst minneforelesning i Oslo, talte han om den viktigste utfordringen inn i det neste årtusen, nemlig å tette kløften mellom fattig og rik i verden. Han oppfordret oss til å se vårt ansvar for å gi alle muligheten til å forbedre sin egen livssituasjon. Folk vil ty til vold når de ikke får sine grunnleggende behov tilfredsstilt. Det ser vi mange eksempler på i dag. Fattigdom er direkte vold mot menneskerettighetene.

Artikkel 1 i erklæringen om menneskerettighetene sier at alle mennesker er født til det samme menneskeverdet. Som et av verdens rikeste land har Norge et stort ansvar for at den internasjonale solidariteten styrkes. Det er derfor gledelig at Regjeringen legger fram en opptrappingsplan for utviklingshjelpen mot 1 pst. av BNI. Det viser at Regjeringen har visjoner for en solidarisk verden og setter seg klare mål.

Folkeaksjonen «La Afrika leve» overleverte 27. september Stortinget et opprop med oppfordring til norske myndigheter om å sette Afrikas situasjon på dagsordenen i det internasjonale samfunnet. Afrika er rikt på menneskelige og kulturelle verdier. Men kriger og konflikter herjer kontinentet, og 14 millioner mennesker er på flukt. Folkebevegelsen «La Afrika leve» vil fokusere på lidelsene og spør hvorfor så få bryr seg når dette kontinentet blør. Hvorfor er alle så stille, spurte en afrikansk pastor da han var i Norge. Ikke glem oss, sa kvinner fra Kongo som besøkte Stortinget i går. Har menneskerettighetene en hudfarge?

Etterdønningene etter kolonimaktens råskap sitter igjen, da jakten på Afrikas naturressurser, plyndring og slavehandel hørte til dagens orden. Vi må ut av likegyldigheten. Fornyet fokusering på Afrika og de aller fattigste er nødvendig. Konflikter og katastrofer på Balkan eller andre steder må ikke gjøre at vi glemmer den konstante nøden i Afrika. For Kristelig Folkeparti er det derfor en hovedprioritering at bistanden skal være rettet mot de aller fattigste i Afrika.

Fattigdomsrettet bistand er også kvinnerettet bistand. 70 pst. av de aller fattigste er kvinner. Det viser seg at bistand rettet mot disse bærer rike frukter. Tall fra Verdensbanken viser at den mest lønnsomme investeringen i

de fattigste landene er utdanning for kvinner. Dette har ungdom i Norge fanget opp, og i høst går Operasjon Dagsverk til utdanning for jenter i u-land. Utdanner man en kvinne, utdanner man en hel familie.

En helhetlig og slagkraftig sør-politikk innebærer mer enn bistandskroner. For våre fattigste samarbeidsland er omfattende gjeldslette en forutsetning for utvikling. Kristelig Folkeparti er derfor glad for at den norske gjeldsplanen følges opp med å gi flere av våre samarbeidsland bedre rammebetingelser. Og som statsministeren sa i morges, er Norge alt et foregangsland på gjeldslette. Dette må vi fortsatt holde i hevd. Mange land kommer nå etter med planer om gjeldslette, og vi ser resultater. Vi er en del av en stadig større global bevegelse som arbeider for å forandre dette urimelige og umulige utgangspunkt for utvikling i fattige land. Jubilee 2000 har samlet tusenvis av mennesker verden over i kirker, fagforeninger, organisasjoner og forskningsinstitusjoner, som påvirker myndighetene til å slette u-landsgjeld.

Mulighetene ved en stadig mer åpen verdensøkonomi må også komme de fattige landene til gode. Kristelig Folkeparti ønsker å lette tollsatsene på industrivarer fra utviklingsland for å øke handelen med sør, og vi gleder oss over at Regjeringen har foreslått dette. Her har Norge også en viktig rolle å spille i de kommende WTO-forhandlingene. Kristelig Folkeparti ønsker at Norge skal være en aktiv pådriver for å bedre utviklingslandenes handelsvilkår.

Vi har hørt Fremskrittspartiets leder være bekymret for at hans parti er det eneste som var opptatt av norske interesser. Jeg vil minne om at når 1 pst. av våre nasjonale inntekter går til utviklingshjelp, har vi fortsatt 99 pst. igjen å bruke på oss selv.

Rapporter fra Verdensbanken viser at bistand nytter: 30 millioner mennesker løftes ut av absolutt fattigdom hvert år. Og på terskelen til et nytt tusenår mener Kristelig Folkeparti at en opptrapping av utviklingshjelpen er nødvendig for å bidra til å løse fattigdomsproblemene, som er den største trussel vår klode står overfor i dag.

Ane Sofie Tømmerås (A): Da jeg gikk på skolen, lærte jeg at vi var 4 milliarder mennesker på jorda. Men i går kom verdensborger nr. 6 000 000 000 til verden. Og symbolsk nok ble en nyfødt gutt i Bosnias hovedstad, Sarajevo, kåret til å være akkurat verdensborger nr. 6 000 000 000. Det minner oss om minst tre hovedutfordringer, først de mange konfliktene rundt i verden som ødelegger livet til tusenvis av mennesker og påfører vanlige folk vanvittige lidelser, sånn som befolkninga i Sarajevo har vært gjennom. Verdensborger nr. 6 000 000 000 minner oss i tillegg om at størstedelen av verdens borgere lever i fattigdom, sånn som forrige taler beskrev med innlevelse. Han minner oss også om at menneskenes ødeleggelser av jordkloden truer livsgrunnlaget for mange av disse 6 milliarder mennesker.

Og vi er alle skyldige å løfte blikket mer i det daglige politiske arbeidet, både å løfte det i større grad utover vårt eget lands grenser og å løfte det lenger framover i tid. Der har vi ikke vært gode nok de siste åra. Inngangen til det nye århundret er en god anledning til å løfte tunge

øyelukk. Den siste tidas store eksplosjon i informasjonsflyt verden over skulle tilsi at blikket lett hevet seg. Det samme gjelder den teknologiske revolusjonen som har bidratt til at verden har blitt veldig mye mindre enn for få år siden. Landegrensene er på mange måter utvisket, men politikken har ikke helt hengt med i svingene.

Internasjonaliseringa kan vi like eller ikke like, men det er uansett ikke mulig å reversere den. Utfordringene roper på at politikken skal forholde seg til det. Vi ser at de menneskeskapte miljøødeleggelsene ikke kjenner landegrenser. Det er industrien og forbruket i de rike vestlige landene som bidrar til hoveddelen av forurensningen, men det er de fattige områdene som rammes hardest av naturkatastrofene. Det er en alvorlig advarsel at vi på tampen av dette århundret har slått alle slags rekorder når det gjelder ekstremt vær. Vi må være enda mer offensive i kampen for en bærekraftig utvikling. Jeg synes det er oppsiktsvekkende at temaet knapt er berørt i trontaledebatten, og at Regjeringas miljøvernminister ikke engang har hatt ordet i dette århundrets siste trontaledebatt.

Vi ser at voldelige konflikter i mye mindre grad går mellom nasjoner og i større grad følger etniske skillelinjer på tvers av landegrensene. Og dermed flyter også flyktningstrømmer, nød og fattigdom over grensene. Norge har skaffet seg et navn som fredsmekler, men vi må bli mye bedre på å komme tidligere inn i konfliktene, forebygge stridene før de bryter ut. Og her har vi en kjempeutfordring i å bruke FNs systemer mye mer effektivt og konkret enn i dag, og dessuten videreutvikle verktøy i FN-regi. Vi kan heller ikke tillate oss å fortsette å stampe i for dårlige, knuslete løsninger på fattige lands uoverkommelige gjeld til rike land.

Den virkelig store og alvorlige kriminaliteten som beveger seg på tvers av landegrensene, krever også et mye bedre samarbeid enn vi har i dag. Interpol er grei, men er etter sin art langt fra effektiv nok. EUs Europol er nylig etablert, og vil sannsynligvis bli mer effektiv overfor de problemene som Europa møter samlet. Som utenforland har Norge foreløpig ikke noe innpass, men vi vil forhåpentlig kunne få det gjennom en framtidig avtale med EU-landene.

Like viktig er det å gjøre noe med årsaken til denne kriminaliteten, for eksempel må vi ta tak i at stortilt produksjon av narkotika er mulig fordi mange fattige bønder ikke har noe alternativ og dessuten blir truet til det av ulike bevæpnede grupper som stikker av med den store fortjenesten.

Heldigvis er det ikke bare uønskede faktorer som lett beveger seg over landegrensene. Handel og samarbeid mellom land er det beste middel for å bevare freden. Kapitalen flyker over landegrensene bare ved et tastetrykk, og uansett holdning til EU-medlemskap er det noe vi må forholde oss til. EØS-avtalen har allerede endret bildet totalt.

Vi må ikke stille oss sånn at vi setter norske bedrifter og finansinstitusjoner i en dårligere stilling enn de utenlandske gjennom reguleringer og krav. Vi må tvert imot sørge for å gjøre det attraktivt å drive virksomhet i Norge. Det kommer forbrukerne til gode, og ikke minst gir det oss arbeidsplasser.

Det å sikre arbeidsføre folk arbeid blir også nødvendig for å kunne opprettholde velferdssamfunnet vårt i framtiden. Vi må i større grad se framover og bruke mer fantasi for å sikre bl.a. pensjonsutbetalingene som venter i neste generasjon.

Jan Tore Sanner (H): I dette århundret har vi vært gjennom en epoke med storstilt utbygging av vannkraft og en industriell utvikling som følge av den. Det har vært en vesentlig bidragsyter til verdiskaping og velferd i Norge. På terskelen til et nytt århundre er det legitimt å stille spørsmålene: Hva skal vi leve av? Hvordan skal vi utnytte vårt ressursgrunnlag? Og ikke minst: Hvordan skal vi videreutvikle det som er skapt? Mulighetene våre er betydelige. For det første har vi innenfor den maritime og petroleumsrettede industri bygd opp en kompetanse og skaffet oss et teknologisk fundament som i internasjonal sammenheng ligger i fremste rekke.

Dernest rår vi over en energirikdom som andre bare kan drømme om. Med bare 1 pst. av Vest-Europas befolkning rår Norge over nesten en tredjedel av vannkraftproduksjonen, nesten halvparten av gassreserven og tre fjerdedeler av oljereserven.

Våre naturressurser og vår kompetanse burde tilsi at vi hadde tilsvarende høye ambisjoner, men jeg har store problemer med å se hvilke mål Regjeringen har for energipolitikken, bortsett fra at det skal bygges flere vindmøller og satses på enøk.

Det virker som det nesten er blitt et mål i seg selv at vi skal bygge vindmøller. Ja, slik må man i hvert fall tolke miljøvernministeren når hun avviser såkalte forurensningsfrie gasskraftverk fordi disse vil kunne fortrenge vindmøllene. Jeg må si at ikke noe hadde vært bedre enn om såkalte forurensningsfrie gasskraftverk kunne fortrenge vindmøllene, slik at vi slapp å få dem i en linje fra Lindesnes til Kirkenes.

Det er et stort paradoks at Regjeringen med en miljøpolitisk begrunnelse legger opp til at Norge skal importere stadig mer forurensende kullkraft fra Danmark. I energimeldingen legger Regjeringen opp til at Norge som Vest-Europas rikeste energinasjon skal være nettoimportør av kraft frem til år 2020. Årsaken er at Regjeringen har konstruert et motsetningsforhold mellom miljøansvar og industriell utvikling. Et slikt motsetningsforhold eksisterer ikke. Derfor burde det være mulig å samle det politiske miljø om at Norge skal være en ledende europeisk energinasjon. Ja, i et 20-årsperspektiv burde vi kunne bli en betydelig eksportør av miljøvennlig kraft. Men slike mål og ambisjoner krever en offensiv strategi.

Næringslivet har lenge etterlyst en slik strategi. Høyre har gjort det samme. Vi har gass, vi har kompetansen. Sier Stortinget ja til gasskraftverk, kan vi skape en ny industriell epoke samtidig som vi tar miljøansvar.

I løpet av kort tid skal Stortinget behandle både energimeldingen og Høyres forslag til hvordan vi kan bygge gasskraftverk og samtidig overholde Norges forpliktelser i henhold til Kyoto-avtalen. Skal vi realisere den muligheten som ligger i å videreforedle gassen i Norge, må Arbeiderpartiet skjære gjennom. Vi har registrert at Arbeider-

partiet på valgkampmøter, på konferanser og ikke minst i lokalpressen i Trøndelag har signalisert klar støtte til bygging av gasskraftverk i Norge. Partiets nestleder, Jens Stoltenberg, gikk til og med så langt at han i Trønder-Avisa den 21. august 1999 sa at han garanterer flertall for gasskraftverk ved behandling av energimeldingen. Men kan vi stole på Arbeiderpartiet når det kommer til stykke.

I vår ble det sterkt fokusert på rammebetingelsene på sokkelen. Prisen på olje var lav, investeringsanslagene stupte, situasjonen i leverandørindustrien var kritisk. Da reiste Arbeiderpartiets ledelse kysten rundt med høy sigarføring og lofte forbedringer i rammebetingelsene. Men da Stortinget skulle konkludere, ble det stille fra Arbeiderpartiets side. Det var ikke mulig å få Arbeiderpartiet med på en prosents reduksjon i CO₂-avgiften. Det var musestille fra Arbeiderpartiet.

Det spørsmålet nå mange stiller seg, er om det vil bli like stille fra Arbeiderpartiets side når Stortinget skal behandle spørsmålet om bygging av gasskraftverk, eller om man nå manner seg opp til å skjære gjennom og gå sammen med Høyre for å gjøre det mulig å realisere gasskraftverk i Norge. Gjør vi det, legger vi et godt grunnlag for å kombinere vår ressurs, gassen, med vår kompetanse og kan sikre verdiskaping og velferd langt inn i neste århundre.

Marit Nybakk (A): Mens Stortinget har debattert frontalen, har et av verdens mest urolige subkontinent blitt enda mer usikkert og uforutsigbart. Militærkuppet i atommakten Pakistan det siste døgnet øker trusselen om kjernefysisk krig i Kashmir og krever internasjonalt engasjement for å skape fred i et område preget av hat, terrorisme og ikke minst glødende nasjonalisme.

Behovet for å få ratifisert prøvestansavtalen i det amerikanske senatet blir enda mer presserende.

I økende grad opplever vi etniske konflikter og borgerkriger basert på religiøse og etniske forskjeller. Av 101 væpnede konflikter i perioden 1989-1996 var det bare seks kriger mellom enkeltstater. De etniske konfliktene blusser opp igjen med ujevne mellomrom, og konfliktlinjene endres stadig.

Denne utviklingen betyr helt andre utfordringer for verdenssamfunnet enn det som var tilfelle de første ti årene etter 2. verdenskrig. Og FN, som ble stiftet nærmest i røyken fra ruinene etter krigen for å hindre krig mellom nasjoner, har problemer med å være slagkraftig og finne organisasjonsform og virkemidler innenfor det eksisterende FN-charteret.

Det er også mot dette bakteppet vi må forstå den voldsomme veksten i den andelen av vårt bistandsbudsjett som nødhjelp og humanitær bistand etter hvert utgjør. Det er også her viktig å forstå sammenhengen mellom humanitær bistand og mer langsiktig utviklingshjelp, for ikke å snakke om sammenhengen mellom bistand og internasjonal handel og mellom bistand og nord-sør-politikk. Et fungerende næringsliv og landbruk i u-land er en forutsetning for utvikling. Samtidig er fungerende administrasjoner og en velferdsstat nødvendig som infrastruktur for nettopp private investeringer.

Jeg har i dag hatt besøk fra Botswanas ambassade og representanter fra Namibia om markedsadgang for kjøttprodukter fra det sørlige Afrika. De advarer sterkt mot innføring av et såkalt auksjonsprinsipp for u-landsimport, som de hevder pleier å føre til oppkjøp av auksjoner fra innenlandske produsenter – som så lar være å importere. Jeg vil også minne om at EU foran den nye runden i WTO-forhandlingene går inn for full tollfrihet for alle varer fra de såkalte MUL-landene, altså de minst utviklede landene.

Regjeringen har reist menneskerettighetsfanen høyt, og det støtter vi. Jeg vil be om at det blir lagt økt vekt på alle de groteske brudd på menneskerettigheter for kvinner som vi ser rundt omkring i verden. Vi har altfor lenge akseptert at mannlige eliter bruker kultur og religion som begrunnelse for diskriminering av kvinner, enten det dreier seg som tvangsekteskap, omskjæring, kriminalisering av abort eller påbud om slør.

I det internasjonale samfunnet er det i dag i første rekke kvinnes situasjon i Afghanistan som det bør rettes søkelys mot. Ikke bare utsettes de for bestialske overgrep, de nektes basisrettigheter som rett til legehjelp, utdanning og arbeid – alt på basis av kultur og religion – og det er helt uakseptabelt at det internasjonale samfunnet ikke gjør noe med denne situasjonen.

Men menneskerettigheter kan aldri være kulturrelativ. Det største feilgrepet som norske bistandsarbeidere og alle andre bistandsarbeidere har begått gjennom 20 år, er nettopp å fortie overgrep mot kvinner av redsel for å bli stemplet som kulturimperialister. Men det dreier seg om mannssamfunnets sosiale kontroll av kvinner og ikke kultur. Den formen for sosial kontroll må vi bekjempe i alle kulturer. Det gjelder også her i Norge.

Til slutt: Norske jenter, født i Norge, med norsk statsborgerskap har krav på norsk rettsbeskyttelse basert på norske normer og lover. Det er på høy tid at vi nå utarbeider konkrete tiltak og eventuelle lovendringer mot tvangsekteskap og ekteskap arrangert mot jentenes vilje. Det vil også arbeiderpartikvinnene komme tilbake til i løpet av kort tid.

Kari Økland (KrF): Høstens lave valgdeltagelse gir grunn til ettertanke og selvransakelse for oss politikere. Er det for mange brutte løfter? Krangler vi for mye i iveren etter å fremstå som den store vinneren? Er partiene blitt for like og ideologien utvisket? Eller har vi fått det så godt her i landet at folk ikke har noe viktig å kjempe for lenger?

Heldigvis vet vi at utrolige ting kan skje hvis begeistring blir brukt som drivkraft. Og heri ligger vel hovedutfordringen: å bevisstgjøre og begeistre landets innbyggere til aktivt å ta del i samfunnsdebatten. Det er utvilsomt en jobb å gjøre i hvert enkelt parti, men også i fellesskap.

Arbeidet for å bevare livsgrunnlaget på jorden, fred og menneskerettigheter og utjamning mellom folk, krever langsiktighet, vidsyn og en solidaritet som famner videre enn gruppesolidariteten. Ønsket om rettferdighet må strekke seg lenger enn vårt eget sosiale skikt og våre egne landegrenser. Skal vi lykkes i dette arbeidet, er vi

avhengig av respons i folket. Økende forskjeller mellom folk skyldes ikke tilfeldigheter, men er resultat av politiske valg. Økonomisk vekst kan redusere fattigdom, men kan også skape tapere som følge av de tilpasninger veksten forutsetter.

Utflyttingen fra distriktene og fra Nord-Norge er ikke av ny dato. Lenge har fødselsoverskudd overskygget det faktum at distrikt har fødd og utdannet ungdom for næringsliv og utvikling i andre deler av landet. Sammenfallet i tid av synkende fødselstall, strukturtiltak og omlegginger i offentlig og privat virksomhet har slått negativt ut for distriktene. Dertil kommer store satsinger i mer sentrale områder, særlig i østlandsområdet, noe som også er kostbart med tanke på senterstruktur og problemer for pressområdene.

Arbeidsplasser, kapital og makt må i større grad desentraliseres. Videre er satsing på kvinner, kompetanse og kommunikasjon helt avgjørende for en bærekraftig utvikling. I distriktene er kultur, natur og næring ofte tett sammenvevd. Derfor er lokal medvirkning i utforming og forvaltning av miljø- og naturressurspolitikken viktig. Og jeg er glad for at Regjeringen har gjennomført tiltak for å sikre mer lokal forankring av forvaltningen av rovvilt. Skal utmarksnæringene fortsatt bestå rundt om i landet, er det for øvrig avgjørende at bestandene av de ulike rovdyr ikke er større enn at man har kontroll over de negative effekter.

Å gjøre noe med flyttestrømmen, er en vanskelig, men viktig prosess. Ikke bare for å minske problemene for pressområdene, men også med tanke på velferd og levekår, ressursutnyttning og verdiskaping, sosial identitet og kulturelt mangfold.

Statlige virkemidler kan være med på å fremme utviklingen av et konkurransedyktig næringsliv regionalt og gjøre distriktene til reelle alternativ både for næringsliv og bosetting. Bedrifter må kunne få konkurrere ut fra de fordelene de har ved å være i et distrikt – for eksempel ved nærhet til ressursene. Og kanskje kan vi i Norge bli like flinke til å dra nytte av lovlige ordninger i EØS-området som vi er til å følge opp de restriksjoner som gjelder.

Lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner, fylkeskommuner og kommuner er alle viktige aktører som må sikres handlingsrom og gode rammebetingelser. For kommunene i Nord-Norge er prisjustering av Nord-Norge-tilskuddet kjærkomment. Et tjenestetilbud som er likeverdig med landet for øvrig, er vesentlig for å sikre bosettingen. Og når det gjelder helse- og omsorgstjenestene, blir viktige hensyn ivaretatt ved gjennomføringen av handlingsplanene for eldreomsorg, psykiatri, kreftbehandling og utstyr til sykehus. Denne satsingen er et historisk løft som vi vel alle er glad for og kanskje litt stolt av. Å ha trygghet for at en får den hjelp en trenger når behovet er der, er vesentlig. Hvordan forholdet omsorgsboliger kontra sykehjemsplasser utvikler seg, bør følges. Kanskje bør man i større grad oppmuntre folk til å investere i egen omsorgsbolig. Eldre mennesker er en uensartet gruppe, med ulike ressurser og ulike behov. Svært mange har god helse og store menneskelige ressurser. Det er viktig at disse ressursene verdsettes og brukes,

f.eks. gjennom en mykere arbeidslinje og større fleksibilitet i pensjonssystemet. Eldre mennesker er også en viktig ressurs med tanke på kontakt og samarbeid på tvers av generasjonene og gjennom frivillighetssentralene.

Vi trenger generasjoner som bryr seg om hverandre. Den omsorg og hjelp vi gir hverandre i familie, vennekrets og nabolag, bærer i seg viktige verdier. Denne menneskelige nærhet kan vanskelig erstattes av betalt offentlig innsats og er et nødvendig fundament i et solidarisk samfunn.

Reidun Gravdahl (A): Vi står nå på dørstokken til et nytt århundre, og det er naturlig å se seg tilbake, samtidig som man ser fremover.

Ved forrige århundreskifte var det fattigdom og nød, arbeidsmiljø var ennå ikke satt på dagsordenen i noen særlig grad, og tariffavtalene var i støpeskjeen. Rett etter århundreskiftet var det en stortingsmann som het Peder Hansen. Han sa en del i Stortinget om de forhold som rådde i arbeidslivet den gang, bl.a. om overanstrengelse ved å måtte arbeide flere dager og netter sammenhengende og den helsepåkjenning det medførte. Han gav også uttrykk for den utrygghet eldre arbeidstakere følte ved at Verkseierforeningen gjentatte ganger sa det skulle tas inn yngre som skulle overta de eldres arbeid, slik at disse ble overflødige. Og det var ennå ikke noe sosialt sikkerhetsnett til å ivareta de overflødige.

Dette århundrets oppbygging av velferdsstaten og utvikling av lover og avtaler gir større trygghet. Men stadig er det angrep på de goder som er oppnådd, og de klasse-skiller som er utjamnet. Og nye forskjeller har oppstått. Dette er vi opptatt av og skal se nærmere på ved behandlingen av utjamningsmeldingen.

I trontalen ble det sagt:

«Regjeringen legger vekt på ytterligere å styrke samarbeidet i arbeidslivet for å bevare den høye sysselsettingen.»

Og videre:

«En handlingsplan for etter- og videreutdanning vil bli ferdigstilt i samråd med partene i arbeidslivet.»

Da trodde vi at de avtaler som er inngått og underskrevet, ville bli respektert. Men slik er det ikke. Allerede i nasjonalbudsjettet for neste år har Regjeringen tatt til orde for en innstramning av dagens avtalefestede pensjon. Når det foreslås at AFP-pensjonister ikke lenger skal få pensjonspoeng i den tiden de er på denne ordningen, når AFP-tillegget skal skattlegges og eventuelle gappensjoner trekkes fra pensjonen, er dette i strid med inngåtte avtaler.

AFP er en av de viktigste reformene LO har kjempet fram de siste tiår, og gjennomslaget for den gjorde det mulig å få aksept for svært moderate lønnsoppgjør i tider dette var viktig for landets økonomi. Dette har bedret vår konkurransevne betraktelig, og dessuten ville mange av dem som i dag får AFP, ikke klart å stå i arbeid til oppnådd ordinær pensjonsalder, men isteden blitt uføretrygdet.

Å angripe AFP er å begynne i feil ende. Den store utfordringen inn i et nytt århundre er den store belastningen mange utsettes for som gjør at de blir uføretrygdet. 25 000 mottar AFP, mens 270 000 får uføretrygd. Det

må i det nye århundret arbeides aktivt med arbeidsmiljø, med tilrettelagt arbeid og med attføring, slik det har blitt sagt i Stortinget ved behandlingen av flere handlingsplaner og opptrappingsplaner.

Å frata AFP-pensjonister retten til pensjonspoeng gjør at de taper i gjennomsnitt 10 000 kr pr. år når de blir alderspensjonister. Dette er å skape nye klasseskiller. Mange yrker har andre avtalte pensjonsordninger som sikrer en 66 pst. av full lønn som pensjonist. De som faller utenom, er «folk på gulvet», som ofte har startet tidlig i arbeidslivet og hatt fysisk harde jobber.

Det er viktig at de avtaler som er inngått, respekteres i ettertid. Derfor ønsker Arbeiderpartiet at AFP skal videresendes i tråd med det som er avtalt. Inn i et nytt århundre må vi vise ansvar for det vi har forpliktet oss til, og Regjeringen må også forholde seg lojalt til de forpliktende avtaler som er underskrevet. I motsatt fall kan vi få igjen klasseskillen som er fjernet gjennom hele det århundret som vi nå er i ferd med å legge bak oss.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Gunnar Breimo (A): Trontaledebatten har uten tvil vært preget av tilnærmingen mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet om neste års budsjett. Ikke uventet forsøker regjeringspartiene med statsministeren i spissen å framstille dette slik at det har skjedd en holdningsendring i Arbeiderpartiet når det gjelder kontantstøtten, og at vi nå aksepterer denne. Det korrekte er at vi er villig til å stemme for kontantstøtten dersom det kan medvirke til å vri politikken på andre områder i vår retning.

Kontantstøtten er og blir en meningsløs bruk av penger, og jeg gremmes når jeg tenker på hva vi kunne oppnådd for de 3 milliardene pr. år for å løse de problemene vi sliter med i f.eks. skoleverket. Tenk om vi hadde brukt disse midlene strategisk i forhold til å forebygge utskielser, vold og rusmiddelmissbruk blant unge! Etter få år ville samfunnet fått pengene igjen i form av sparte reparasjonskostnader.

Like lite som det er riktig å svartmale situasjonen i Norge, er det grunn til en skjønning som skjuler det negative. Vi har små problemer sammenlignet med nesten et hvilket som helst land, men vi har noen kraftige skyggesider som framstår som stadig større skamletter på et rikt velferdssamfunn. En av disse er alle de bostedsløse og de som sliter med rusproblemer uten å få hjelp til å komme seg ut av det helvete de lever i. Mange av dem befinner seg på gata i verdens rikeste land.

Statsministeren sa i sitt innlegg at verden har bruk for «et solidarisk Norge». Det er jeg enig i. Men Norge klarer ikke alene å sørge for en solidarisk utvikling over hele kloden. At vi øker u-hjelpen med noen tidels prosent, er ikke mye å slå seg på brystet for. Det vi imidlertid kan gjøre, er å framstå som et eksempel for andre nasjoner. Da må vi sette solidaritetstanken ut i livet i vårt eget land, og så bør vi selvsagt sørge for å investere våre oljepenger i utlandet ut fra ønsket om å fremme en utvikling som går i riktig retning.

Det er håpet om at vi kan få til et samarbeid i tilknytning til utjamningsmeldingen som er det sterkeste argumentet for min støtte til de forestående forhandlingene. Da får også jeg bite i meg at vi må stemme for at hele 3 milliarder kr brukes på en ufornuftig måte. For det er i dagens politiske situasjon bare ved et samarbeid med sentrum at Arbeiderpartiet kan oppnå resultater på dette området. Høyre og Fremskrittspartiet må ikke få legge premissene. Den negative, for ikke å si til dels hånlige, omtalen av våre utjamningskrav i flere av innleggene fra høyresiden bekrefter dette. Jeg håper vi ved behandlingen av utjamningsmeldingen ikke får en diskusjon om hvem som har skylden. Det viktige er at et flertall er villig til å ta ansvar for å gjøre noe som virkelig monner med skamplottene våre.

Einar Steensnæs (KrF): Trontaledebatten er opposisjonens debatt, så jeg skal ikke forsøke verken å karakterisere eller oppsummere den. Den lar seg vel heller ikke så lett oppsummere for øvrig, ettersom det har vært svært mange ulike temaer som er tatt opp i løpet av disse to dagene.

Jeg vil derimot kommentere de forslagene som Carl I. Hagen har lagt fram på vegne av Fremskrittspartiet. Når det gjelder de to første forslagene hans, vil jeg gjerne anmode om at de blir oversendt finanskomiteen til behandling. Begge forslagene omhandler jo tema som er tatt opp i statsbudsjettet, og forslag nr. 2 har sågar direkte budsjettkonsekvenser for neste år.

Når det gjelder forslagene nr. 3-7, er det det å si at de premissene som de forslagene bygger på, er vi uenig i, og vi kommer til å gå imot dette. Vi anbefaler da på sentrumpartiens vegne den behandlingsform som jeg her har gitt uttrykk for.

Jan Petersen (H): Når jeg nettopp hørte på Steensnæs, fikk jeg inntrykk av at denne debatten hadde han ikke noe med, for dette var visst opposisjonens debatt. Det har på mange måter også preget regjeringens innsats i denne debatten. Det er jo ikke mange som har snakket om trontalen, og med god grunn. Jeg må nok si at denne debatten har ikke fjernet den tvilen som har ligget i flere innlegg om hvor Regjeringen ønsker å gå, og hva den vil. Lite har blitt klargjort i løpet av denne debatten.

Nå har Steensnæs en rekke ganger blitt møtt med sin gamle definisjon på sentrumsprofil, nemlig at den «lar seg verken kvantifisere eller eksemplifisere», og jeg synes på mange måter at dette er gjort klart også i denne debatten. Nå er jeg imidlertid klar over at Steensnæs blir både sår og oppgitt når vi siterer dette nok en gang, og jeg skal derfor tilby meg å legge dette sitatet til side til fordel for hans nye definisjon av hva sentrumpolitikk er, slik det fremkom i replikken til Per-Kristian Foss. For i formiddag sa han det slik:

«Det er slik at vekslende samarbeid ikke er vingling, men et uttrykk for at sentrumpolitikken er plassert både til venstre og til høyre for oss, og at vi søker muligheter for å oppnå begge deler.»

Det kan man i og for seg tiltre.

Så er det et annet spørsmål som også ligger meg på hjertet, fordi Valgerd Svarstad Haugland – hvor hun nå måtte være hen – har i dag avgitt et intervju i Dagsavisen. Hun sa imidlertid i dag, også i et replikkordskifte, at hun ikke kjente seg igjen i det referatet som ble gitt i Dagsavisen. Men når vi leser det hun sa i replikken, ja så bekrefter hun på mange måter det som stod i Dagsavisen. Derfor er spørsmålet til henne – hvis hun hadde vært her – om hun kjente seg igjen, for i realiteten sperrer hun for et mulig samarbeid. Da er det jo spørsmål om statsministeren kjenner henne igjen – i hvert fall skuffer hun borgerlige velgere.

Ellers må jeg si at denne debatten, som har dreid seg mye om fordeling, har dreid seg lite om hvordan fordelingen skal foretas. Det som har vært det viktigste spørsmålet for Arbeiderpartiet og regjeringspartiene, har de sagt lite om hvordan skal gjøres. Men det finnes en strategi som dreier seg om å gi muligheter, satse på utdanning, satse på å skape arbeidsplasser, gi lettelse i skatten for dem som har de laveste inntektene, og løfte i bunnen. Her vil det være mulig å få enighet med Høyre. Isteden ønsker man altså å gå løs på ting som fort kan komme verdiskapingen i samfunnet for nær, og det er den gale veien å gå.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg vil gjerne få lov til å replisere til regjeringens parlamentariske leder, hr. Steensnæs, som sa at de to første forslagene våre var til behandling i forbindelse med budsjettet som ligger i finanskomiteen. Jeg kan se at kanskje det ene har en tilknytning til budsjettet, men det foreligger ikke noe lovendringsforslag når det gjelder å sikre lavtlønnede rett til sykelønn fra 1. januar 2000, fordi det må inn i lovgivningen. Det er for å få Regjeringen til å lage det lovforslaget vårt forslag er fremmet, for å få i gang arbeidet og få fortgang i det og klarlegge det reelle innholdet.

Men når det gjelder det første forslaget om regelverket og retningslinjene for reguleringen av folketrygdens grunnbeløp, er ikke det noen budsjettsak. Grunnbeløpet i folketrygden blir regulert i forbindelse med trygdeoppgjøret, og det er i tilfelle innebygd i eventuelle reserveposter på statsbudsjettet. Det er ikke inne i budsjettet nå. Retningslinjene er imidlertid noe som pålegger Regjeringen en holdning når man kommer til regulering av grunnbeløpet i forbindelse med trygdeoppgjøret. Selve retningslinjene var til behandling i forbindelse med trygdeoppgjøret sist vår, og vi fremmet et forslag om nye retningslinjer. Det som er skjedd i mellomtiden, er at Arbeiderpartiet plutselig er kommet på andre tanker enn de da var, for da stemte de mot de retningslinjene vi ville ha, og gikk inn for at grunnbeløpet skulle reguleres *om lag* – altså cirka – basert på inntektsutviklingen. Det har de endret oppfatning om. Derfor har jeg utfordret Arbeiderpartiet til å vise om det bare er noe som de vil bruke som forhandlingskort i forbindelse med forhandlingene med Regjeringen, eller om det er alvorlig ment. Og det er klart at hvis Arbeiderpartiet stemmer imot dette forslaget, da vet regjeringens partiene at de ikke behøver å legge vekt på dette i forbindelse med forhandlingene, for det var bare et ut-

spill som de hadde tenkt å gå tilbake på. Så det ville være klargjørende også for regjeringspartiene.

Så sier Steensnæs at han er uenig i premissene i de øvrige forslag. Premissene for forslagene nr. 4, 5 og 6 er ganske enkelt å få satt en effektiv stopper for tvangsekteskap og det at enkelte pakistanere skal få automatisk oppholdstillatelse i Norge gjennom et tvangsekteskap med en ung norsk kvinne som er født og oppvokst her. Jeg har faktisk trodd at det var flere som ønsket å sette en stopper for det, men jeg konstaterer at regjeringspartiene, basert på parlamentarisk leder, synes det er helt greit at disse tvangsekteskapene fortsetter slik de er, i tråd med den kulturen som er avdekket, og som regjeringspartiene har som politikk å bevare og beholde og stimulere til. Jeg synes det er sjokkerende synspunkter fra Steensnæs som her er kommet frem.

Einar Steensnæs (KrF): Jeg skjønner at både Jan Petersen og Carl I. Hagen har behov for å gå noen ekstra runder før man avslutter denne debatten. Det skal jeg gjerne gjøre, men jeg synes på en måte at temaene da kanskje burde bli litt mer målrettet i forhold til hva man faktisk har sagt.

Jeg setter pris på vennligheten fra Jan Petersen, at han nå vil legge bort dette meningsløse sitatet – det var vel det ordet han selv brukte på det som er tillagt meg i Dagsavisen. Jeg er likevel ikke helt sikker på om jeg ikke vil møte det igjen i en eller annen replikk.

Så siterer han et nylig utsagn fra meg i en replikk til Per-Kristian Foss, som jeg selvfølgelig fullt ut kan vedkjenne meg fordi det beskriver sentrumpolitikk på en god måte. Vi har saker i sentrum hvor vi vekselvis kan få støtte til venstre for oss, sammen med Arbeiderpartiet og også fra SV, og til høyre for oss, sammen med Fremskrittspartiet og Høyre. Slik har vi forhandlet oss fram i Stortinget. Selv om budsjettet får veldig stor oppmerksomhet i Stortingets forhandlinger, er det så mange andre saker som også behandles i Stortinget, og hvor Kristelig Folkeparti sammen med de to andre sentrumpartiene får anledning til å få gjennom sin politikk nettopp gjennom en slik vekselvis støtte.

Jeg skal ikke svare på vegne av Valgerd Svarstad Haugland, men hun gav en grei og utfyllende beskrivelse av sitt syn når det gjelder fremtidig samarbeid og hvordan hun så på utviklingen fremover med hensyn til den parlamentariske situasjonen. Jeg synes for så vidt at det burde være uttømmende, men jeg vil i alle fall vise til dette, og også bekrefte det som Jan Petersen her sa, at hun ikke uten videre vedkjente seg formen og det oppslaget som kom i Dagsavisen i dag.

Så vil jeg si til Carl I. Hagen at det er feil at ikke dette med grunnbeløpet er omtalt i statsbudsjettet. Det er det. Det har en klar tilknytning til statsbudsjettet og til nasjonalbudsjettet, og det er derfor saklig relevant å henvise til finanskomiteens behandling. Jeg fastholder mitt forslag om at de to første forslagene fra Carl I. Hagen skal til behandling i finanskomiteen.

Carl I. Hagen trekker også ut i det meningsløse hva Kristelig Folkeparti og jeg står for når det gjelder tvangs-

ekteskap. Dette har vært framme fortjenstfullt fra flere representanter i dag. Jeg vil bare sitere fra det innlegget som familieministeren holdt i Stortinget, der det står:

«Det å ta vare på neste generasjon gjeld òg våre nye landsmenn og -kvinner. Respekt for ulike kulturar er viktig, men når eventuelt kultur kolliderer med klare menneskerettar, må vi ropa eit varsku. Tvangsekteskap er ukultur, og her må vi slåst saman med dei unge som blir tvungne eller lurte opp i noko som dei ikkje ynskjer.»

Jeg slutter meg fullt og helt til dette fordi det er Kristelig Folkepartis holdning og politikk.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg tegnet meg bare for å kommentere de forslagene som Fremskrittspartiet har satt fram.

Arbeiderpartiet er enig med Einar Steensnæs i at forslagene nr. 1 og 2 bør oversendes til komite. Det første forslaget er omtalt i nasjonalbudsjettet, og selvfølgelig må partiene i innstilling kommentere det som står der.

Når det gjelder forslag nr. 2, vil jeg si at Arbeiderpartiet aldri var enig i det som flertallet gjorde, nemlig å ta fra lavtlønte og deltidsarbeidende retten til sykelønn. Fremskrittspartiet stemte for det. Vi vil nå i forhandlingene med sentrumpartiene gå inn for at den retten gjeninnføres fra 1. januar år 2000. Regjeringen har gått inn for at den skal gjeninnføres fra annet halvår neste år. Vi mener at det er et løftebrudd i forhold til det som ble sagt i valgkampen. Derfor mener vi at den bør gjeninnføres allerede fra 1. januar. Fremskrittspartiet fremmer nå dette forslaget til tross for at Fremskrittspartiet var med på å ta vekk retten til sykelønn for deltidsarbeidende og lavtlønte. Det er så sin sak, men faktum er at dette er til behandling i forbindelse med statsbudsjettet, og det bør ligge til behandling på den måten.

Ellers er vi også enig i at forslag nr. 7 behandles i forbindelse med energimeldingen. De øvrige forslag fra Fremskrittspartiet vil Arbeiderpartiet stemme imot.

Jan Petersen (H): Jeg tror også jeg skal melde kort når det gjelder disse forslagene som er satt frem. Men før jeg kommer så langt, vil jeg bare replisere til Steensnæs at jeg er for så vidt helt enig med ham i at det sitatet som han stadig konfronteres med, er meningsløst. Jeg ville ikke vært så usjenerøs, men siden Steensnæs sier det selv, kan jeg for så vidt bekrefte at slik oppfatter jeg også det han sier. Jeg må innrømme at det nye er ikke så forferdelig mye bedre. Det er et uttrykk for at et skritt hit og et skritt dit er Regjeringens linje. Jeg må minne om den sangen som sier at «og så kjem det je itte kan», og det blir jo fort Regjeringens linje på det punktet.

Ellers har jeg lyst til å kommentere det Valgerd Svarstad Haugland sa. Hun sa følgende ifølge referatet:

«Det eg sa til Dagsavisen, var at når Kristeleg Folkeparti no sit i regjering saman med to andre parti, er det ikkje så interessant å diskutera nye parti inn i den Regjeringa. Det står eg for.»

Hvis hun ikke kjente seg igjen i Dagsavisens referat, er jeg ikke sikker på om det er Dagsavisen som er å bebrei-

(Petersen)

de. Det er klart at her har Kristelig Folkeparti et problem i forhold til det landsmøtevedtaket som de har fattet.

Så til selve forslagene. Jeg får vel si det som det er, at disse forslagene er ikke det som avgjør realiteten i noen av disse sakene. Det er en helt annen og ryddigere behandling av disse sakene i Stortinget, men det er jo i og for seg Hagens rett å samle et knippe og se hvordan det går. Til det er å si at jeg synes også det er riktig at man oversender de forslagene som tidligere er nevnt. Det er ett forslag som vi i og for seg godt kan stemme for, og det gjelder forslag nr. 4. Forslag nr. 5 er ikke all verdens språklig klart utformet, for å si det sånn. Det tror jeg nesten jeg må melde pass på. Det eneste forslaget som virkelig bekymrer meg, og som jeg vil sette litt inn på blir oversendt, er det siste forslaget, fordi alle vet jo at spørsmålet er å få Arbeiderpartiet med på laget når det gjelder gasskraftverkene. Det er ikke noen kunst å fremme et forslag her til votering og så få det nedstemt. Det ville være forferdelig synd. Jeg vil ikke håpe at det er Hagens intensjon. Derfor, og med § 37 i reglementet i minne, er det ikke så enkelt å la behandlingen gå, men realiteten er at selve saken vil bli behandlet når Høyres forslag kommer til behandling i komiteen. Selv om det sikkert er forsmedelig for hr. Hagen at han ikke har fremmet alle forslag først, er nå det allikevel realiteten, og jeg vil håpe at det blir oversendt, slik at vi ikke får nedstemt noe som det er forhåpninger om å få gjennomført. Så jeg håper at han vil være med på det av hensyn til saken. Hvis ikke, bør Stortinget gjøre det allikevel.

Kristin Halvorsen (SV): Det er vel ikke noe særlig tvil om at dette er en trontaledebatt som har skåret lavt hvis vi bedømmer den ut fra underholdningsverdien, men kanskje høyt hvis vi bedømmer den ut fra om det kan dannes nye allianser på Stortinget som kan gjøre en systematisk, langsiktig politisk jobb med hensyn til det som er de største utfordringene inn i nytt årtusen. Men bare framtiden og bare hverdagen i det politiske arbeidet kan bestemme det.

Jeg ser at journalistene blir mer og mer bekymret for om det faktisk er sånn at de vil måtte komme til å tilbringe tiden sin framover med å skrive om de sakene vi faktisk behandler – tunge, vanskelige og kompliserte saker – og ikke om det spillet som ofte likner like mye på poker som på noe annet, og hvor det er enklere å få fres i underholdningsverdien.

Det viktigste kjennetegnet på at det er en litt ny politisk situasjon, er hr. Hagens desperasjon, det at han legger fram så omfangsrige forslag som han gjør, som han utmerket godt vet er til behandling i forbindelse med forhandlingene mellom sentrum og Arbeiderpartiet. Det er bare å slå opp i avisene eller på Internett kanskje for å finne ut hva som er tema der. Det er selvfølgelig en festlig øvelse å prøve å legge inn dem i Stortinget, men jeg tror faktisk ikke at Fremskrittspartiet vil lykkes denne gangen.

Disse forslagene når det gjelder tvangsekteskap, er lagt fram uten hjertebank for de ungdommene som faktisk er i en veldig trengt situasjon. Ingen av dem vil hjel-

pe dem som føler seg dratt mellom to kulturer. Fremskrittspartiets utgangspunkt er at dette er 17-18-åringer som nærmest står på bar bakke, men det kan man umulig vite. Dette er ofte høyt utdannete, godt voksne folk som likevel føler seg presset av sin familie, de kan godt være i jobb, og de kan godt ha egen bolig. Den typen forslag hjelper ikke. Det er heller ikke slik at dette er en problemstilling som bare plager unge jenter. Det er også unge gutter i Norge med den typen bakgrunn som føler seg skvisa. De har så langt ikke kommet til orde i debatten selv. Det vi må sørge for videre, og det håper jeg blir en tverrpolitisk jobb, er at vi i dialog med dem det gjelder, klarer å finne fram til de tiltakene som faktisk vil hjelpe. Jeg håper det bl.a. blir et tema for det videre budsjettarbeid, for noe av dette dreier seg om krisehjelp, å ha et sted å henvende seg til, og særlig at man støtter opp om den jobben som gjøres av miljøene selv.

Det har vært en trontaledebatt uten den store flukten og de store visjonene. Fra SVs side håper vi at det kan dannes et nytt mønster på Stortinget med samarbeid mellom sentrum, Arbeiderpartiet og SV. SV vil være på banen og utfordre på sak. Det må være noen som utfordrer et litt sidrumpa stortingsflertall på miljø, på kunnskaps-samfunnet, på rettferdig fordeling. Der har vi en kjempejobb å gjøre i et av de landene i verden som har den største muligheten til å gjøre det.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Først bare en kort kommentar til noe Fremskrittspartiets parlamentariske leder har tatt opp flere ganger, og som er et viktig tema, nemlig problemet med tvangsekteskap også i Norge. Men jeg reagerer nokså sterkt når han fremstiller det som om det bare skulle være Fremskrittspartiet som er opptatt av å gjøre noe med dette problemet. Det er selvsagt feil. For det første har representanter fra ulike partier engasjert seg i dette i denne debatten. For det andre må jeg gjøre Fremskrittspartiets leder oppmerksom på at Barne- og familiedepartementet allerede har utarbeidet en handlingsplan mot tvangsekteskap som inneholder et bredt register av tiltak, og som går litt dypere og bredere enn dem Hagen har foreskrevet, nemlig på informasjon, dialog og samhandling, hjelpetiltak, krisetiltak, opplæring og kompetanseheving, utenriksetatens rolle og forslag til lovendringer i lovverket. Så dette tilbakeviser jo eklatant Hagens forsøk på å framstille det som om det bare er hans parti som er opptatt av dette problemet.

Ellers registrerer jeg at Jan Petersen har sin yndlings-setning i denne debatten, nemlig at sentrumpartiene har skuffet borgerlige velgere. Det er jo gjentatt nå til det kjedsommelige, om jeg skal få si det slik. Vi kan ikke la gallupmålinger eller andre ting styre hvordan vi handler i forhold til budsjetter i Stortinget. Men hvis en først skal skjelle litt til akkurat dette med velgernes oppfatninger, som Petersen er så kolossalt opptatt av, er det faktisk en gallupmåling som viser at det er et klart flertall blant sentrums-velgerne som denne gangen mener at vi skal forhandle med Arbeiderpartiet for å forsøke å finne en løsning.

Jeg synes at mye av Jan Petersens argumentasjon i dag er et uttrykk for den gamle toblokkstenkning, og at han

ikke har tatt innover seg at sentrumsregjeringen ikke er basert på en gammel toblokkstenkning, men på sentrum som et eget tyngdepunkt. En mindretallsregjering må mer enn andre samarbeide med andre partier i Stortinget for å finne løsninger. Og sentrums styrke er jo at vi er friere enn en regjering lenger til høyre eller en regjering lenger til venstre og kan samarbeide med ulike partier. Det betyr ikke at vi ikke har noen klar politikk. Den har vi skissert i Voksenåserklæringen, og jeg er meget bekjent av det toårsregnskapet som vi har lagt fram for hvor langt vi har kommet i å oppfølge Voksenåserklæringen. Denne regjeringen sitter ikke bare for å sitte, men for å gjennomføre denne politikken. Det har vi et regnskap på.

Når det gjelder regjeringssituasjonen videre framover, er det ikke konstruktivt av en statsminister som leder en regjering, som vi faktisk mener er god, å spekulere i andre alternativer. Men det er klart at partiene på sine landsmøter våren 2001 må gi velgerne retningslinjer for hvordan en vil se på dette inn i neste fireårsperiode. Det vil også skje for Kristelig Folkepartis vedkommende.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg forstår at statsministeren ikke liker denne presiseringen av valg og av forhandlinger og det som har skjedd forut. Men jeg må få lov til å bemerke at det kan jo virke som om denne sentrumsprofilen er slik at det liksom ikke spiller noen rolle om man går inn for å øke skatter og avgifter eller om man havner på en løsning hvor man må redusere skatter og avgifter. Det er et relativt sentralt begrep. Når man har den innfallsvinkelen at det liksom er uinteressant, er det ikke noe rart at en del etterlyser hva som egentlig er sentrumsregjeringens profil på dette området.

Så sier også statsministeren at både Regjeringen og andre selvsagt engasjerer seg i debatten omkring tvangsekteskap. Ja, det er jeg helt enig i, og det har kommet inn en del ting. Men etter vår oppfatning er det ingen av disse som går inn på noe av det som er kjernepunktet i problemstillingen, at tvangsekteskap brukes som en metode for å sikre særlig enkelte pakistanske mennesker opphold og adgang og visum til Norge. Det er ingenting her i Norge, som f.eks. å snakke om dette og ha en dialog om dette, som vil hjelpe på det faktum som ligger under, at det er for å få visum, at det er for å få arbeidstillatelse, oppholdstillatelse og bosettingstillatelse mange av tvangsekteskapene skjer. Så lenge det er inngangsbilletten til det norske samfunn, tror jeg altså ikke at denne snakkingen, som man har holdt på med veldig lenge, kommer til å hjelpe. Det er når det gjelder lovendringer med hensyn til adgangen til å få oppholdstillatelse og bosettingstillatelse, det må gripes inn. Det er helt riktig som det også er sagt, at dette ikke løser alle problemer – langt derifra. Men en god del av dem som ikke har egen arbeidsinntekt, og som ikke har egen bolig, vil da ikke kunne få adgang til Norge gjennom tvangsekteskap etter vårt forslag og denne lovendringen som her er foreslått.

Så konstaterer jeg at vi tok opp saken i forslags form den 12. juni 1997, mens de avsløringene som nå er kommet, har kommet i nyere tid. Når skal vi kunne forvente noen resultater av det arbeidet som hr. Jagland og stats-

ministeren hevder er i gang? Vi er altså ikke fornøyd med at det snakkes. Det må handling til. En slik ordning som vi foreslår i vårt forslag nr. 5, har de altså i Danmark. Den er virksom i Danmark, under en sosialdemokratisk regjering, og den har hatt virkning.

For øvrig konstaterer jeg at man har begynt å behandle behandlingsformen av forslag. Det er jo i tilfelle noe rart, for de skal jo behandles i samsvar med § 30 annet ledd. Men etter en anmodning, og fordi jeg er enig i at gasskraftsaken er viktigere enn politiske markeringer – jeg trodde faktisk Arbeiderpartiet snart, etter å ha kritisert politikerne for manglende handlekraft, kanskje kunne begynne å vise handlekraft selv, for det er de som sitter med nøkkelen, men jeg har forstått på Jagland at han skal ha én linje i Dagbladet og gjøre noe annet i salen – aksepterer jeg at det siste forslaget kan sendes over til energi- og miljøkomiteen, som får dette til behandling. For hr. Jagland trenger helt åpenbart mer tid til å overtale sine partifeller i stortingsgruppen for å lande på det fornuftige standpunktet som han selv har lansert offentlig i en kronikk i Dagbladet.

De øvrige forslag forventer jeg at det blir votert over i samsvar med forretningsordenens bestemmelser.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Da skulle vi være klare for votering, og presidenten vil aller først be representantene trykke på forknappen for å få oversikt over hvor mange som er til stede.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at 107 representanter var til stede.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Da er vi klare for votering, og det foreligger sju forslag, fremsatt av Carl I. Hagen på vegne av Fremskrittspartiet.

Presidenten tar først opp forslag nr. 7, som lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge forholdene til rette for produksjon av elektrisitet i Norge basert på gass fra kontinentalsokkelen.»

I løpet av debatten har Carl I. Hagen akseptert og går inn for at dette forslag oversendes olje- og energikomiteen til videre behandling.

Er det noen som stemmer imot det? – Det er det ikke, og det er vedtatt.

Så er det fremmet forslag om at forslagene nr. 1 og 2 fra Carl I. Hagen på vegne av Fremskrittspartiet skal oversendes finanskomiteen til videre behandling. Dette har forslagsstilleren selv motsatt seg, idet han ønsker at det skal realitetsvoteres i salen.

Til det vil da presidenten si at etter intensjonen med den endringen i forretningsordenen som Stortinget vedtok før sommeren, skal forslag fremsatt i tilknytning til en sak som ikke har vært komitebehandlet, nå behandles

etter § 28 tredje ledd. Det kan imidlertid reises tvil om forslag som fremsettes i tilknytning til en frontaledebatt, skal behandles tilsvarende, siden frontaledebatten ikke eksplisitt er nevnt i § 28. For ikke å foreta noen tolkninger som har et tvilsomt grunnlag, vil presidenten derfor behandle de foreliggende forslag etter § 30, og følgelig foreslå at kravet til fravik fra denne paragrafen benyttes, nemlig 2/3 flertall. Det dreier seg altså om at forslagsstillerens krav om at saken blir tatt opp til realitetsvotering, må nedstemmes før vi eventuelt kan gå til oversendelse til finanskomiteen, og da må § 30 settes ut av kraft med 2/3 flertall. Derfor må vi aller først undersøke om det er 2/3 flertall for å sette § 30 ut av kraft, og vi går til votering over presidentens forslag om det.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag om at § 30 settes ut av kraft bifaltes med 83 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.39.37)

Presidenten: Dermed er det 2/3 flertall for at paragrafen settes ut av kraft.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om retningslinjer som reelt sikrer at Folketrygdens grunnbeløp utvikler seg på linje med den alminnelige inntektsutvikling.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovforslag som sikrer lavtlønnede rett til sykelønn fra 1. januar 2000.»

Presidenten vil da foreslå at forslagene nr. 1 og 2 fra Fremskrittspartiet blir oversendt finanskomiteen til videre behandling.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Vi går da videre. Er det noen som ønsker eksplisitt votering over forslagene nr. 3, 4, 5 og 6? Var det slik at Høyre ønsket å stemme for forslag nr. 4?

Jan Petersen (H) (fra salen): Forslag nr. 4 er vi parat til å stemme for.

Presidenten: Vi voterer da først over forslagene nr. 3, 5 og 6.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere en endring i kommuneloven som pålegger alle kommuner en plikt til å sørge for at det til enhver tid er regulert arealer til boligbygging, men med en adgang for departementet til å gi dispensasjon i helt spesielle tilfeller.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innføre en kontrollordning for å klarlegge at det ikke dreier seg om et ulovlig tvangsekteskap når det søkes om oppholdstillatelse og visum

for utenlandsk ektefelle og hvis nødvendig sørge for en god lovhjemmel for å nekte visum og oppholdstillatelse for utenlandske ektefeller ved tvangsekteskap.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen basere sin integrasjonspolitik på at undertrykkende tradisjoner og kulturer ikke kan aksepteres i Norge.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 91 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.40.42)

Presidenten: Presidenten tar så opp forslag nr. 4. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen arbeide aktivt for å motvirke tvangsekteskap blant annet ved å innføre krav om forsørgelsesevne og forsvarlig bolig som vilkår for å innvilge oppholdstillatelse og bosettingstillatelse i Norge for utenlands ektefelle.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.41.02)

Presidenten: Presidenten vil så foreslå at Hans Majestet Kongens tale til det 144. Storting ved dets åpning og melding om Norges rikes tilstand og styring vedlegges protokollen. – Dette anses vedtatt.

S a k n r . 2

Referat

- (12) Energi- og miljøkomiteen melder å ha valgt Jens Stoltenberg til leder, Jan Tore Sanner til nestleder og Aud Blattmann til sekretær.
- (13) Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen melder å ha valgt May-Helen Molvær Grimstad til leder, Ågot Valle til nestleder og Grethe G. Fossum til sekretær.
- (14) Finanskomiteen melder å ha valgt Lars Gunnar Lie til leder, Hill-Marta Solberg til nestleder og Siv Jensen til sekretær.
- (15) Forsvarskomiteen melder å ha valgt Hans J. Røsjorde til leder, Tron Erik Hovind til nestleder og Bjørn Tore Godal til sekretær.
- (16) Justiskomiteen melder å ha valgt Kristin Krohn Devold til leder, Vidar Bjørnstad til nestleder og Jan Simonsen til sekretær.
- (17) Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen melder å ha valgt Grete Knudsen til leder, Arne Lyngstad til nestleder og Rune E. Kristiansen til sekretær.
- (18) Kommunalkomiteen melder å ha valgt Sylvia Brustad til leder, Lodve Solholm til nestleder og Erna Solberg til sekretær.

8. (19) Kontroll- og konstitusjonskomiteen melder å ha valgt Jørgen Kosmo til leder, Odd Holten til nestleder og Svein Ludvigsen til sekretær.
9. (20) Næringskomiteen melder å ha valgt Morten Lund til leder, Øystein Hedstrøm til nestleder og Kjell Opseth til sekretær.
10. (21) Samferdselskomiteen melder å ha valgt Oddvard Nilsen til leder, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen til nestleder og May Britt Vihovde til sekretær.
11. (22) Sosialkomiteen melder å ha valgt John I. Alveheim til leder, Gunhild Øyangen til nestleder og Are Næss til sekretær.
12. (23) Utenrikskomiteen melder å ha valgt Haakon Blankenborg til leder, Jan Petersen til nestleder og Einar Steensnæs til sekretær.
Enst.: Nr. 1 – 12 vedlegges protokollen.
13. (24) Samtykke til å setje i kraft ein tilleggsavtale til skatteavtalen mellom Noreg og Frankrike av 19. desember 1980 med tilleggsavtalar av 14. november 1984 og 7. april 1995, underskriven i Oslo den 16. september 1999 (St.prp. nr. 3 (1999-2000))
14. (25) Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen om økte bevilgninger til boliger for unge og vanskeligstilte (Dokument nr. 8:74 (1998-99))
Enst.: Nr. 13 og 14 sendes finanskomiteen.
15. (26) Forslag fra stortingsrepresentantene Karita Bekkemellem Orheim og Ane Sofie Tømmerås om å be Regjeringen fremme endringer i lov av 29. mai 1964 nr. 1 om personnamn (Navneloven), for å gi adgang til å inneha to slektsnavn (Dokument nr. 8:73 (1998-99))
16. (27) Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om automatiske økninger av straffeutmålingen for vanekriminelle (Dokument nr. 8:2 (1999-2000))
17. (28) Forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om å endre vergemålsloven slik at fiskere som er fylt 16 år og står på blad B i fiskermanntallet får registrere seg i foretaksregisteret (Dokument nr. 8:3 (1999-2000))
Enst.: Nr. 15 – 17 sendes justiskomiteen.
18. (29) Forslag fra stortingsrepresentantene Marit Nybakk, Bjarne Håkon Hanssen, Ansgar Gabrielsen, Siri Frost Sterri, Øystein Hedstrøm og Erik Dalheim om å tillate fortsatt bruk av fôrtilskuddet Sink Bacitracin i Norge (Dokument nr. 8:72 (1998-99))
19. (30) Forslag fra stortingsrepresentantene Per-Kristian Foss og Ansgar Gabrielsen om å be Regjeringen iverksette tiltak for å redusere skjemaveldet og antall lover og forskrifter næringslivet må forholde seg til (Dokument nr. 8:1 (1999-2000))
20. (31) Forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om at Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) snarest tilføres kapital som øremerkes lån og tilskudd til fiskebruk som trues av nedleggelse som følge av EØS-avtalens hygienekrav (Dokument nr. 8:4 (1999-2000))
Enst.: Nr. 18 – 20 sendes næringskomiteen.

Møtet hevet kl. 20.45.
